

קול התאחדותינו

יו"ר ע"י התאחדות האגרכים דחסידי סאטמאר

בגשיאות כ"ק פון רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

וירא את העגלות אשר שלח יוסף

תוכן הענינים

ב	לפח טוב
ג	תורה והפסד
ד	דגש חפדים - לקיסת תפדים
ו	קדוש יא"ד
ז	בשפת צדיקים - לשון חכמים
ח	פרפראות לחכמה - דורש טוב
ט	שבחי ירפ"ב
י	פני קרת
יא	חוקים להורוץ
יב	פשיב בלס
יג	הלכה ברורה
יד	הילולא דגא
טו	דבר בעת
טז	פשוטון פלגים
יז	דברות קודש

לשמר בכל עת

מינה לא תחזי

צו יעדע צייט א ישועה

פחד ומועקה כירסמה בלבם של ההורים המודאגים כאשר חלפה חדשים ספורים מאז ששלחו את בנם למדינה רחוקה ועתה זה זמן רב עבר שלא נשמע ממנו מאומה, וההורים היו שרויים בפחד שמא ח"ו נטה בנם מהדרך הישרה מכיון שאינו מצוי תחת השגחתם, ואולי זאת היא הסיבה שבגללה הפסיק את הקשר עמם.

בארץ מרחקים ישב לו הבן והצליח מאוד בעסקיו למעלה מן המשוער ודין גרמא שלא הי' לו פנאי לכתוב להוריו מה נעשה עמו, אולם כעבור זמן ביום מן הימים גברה השתוקקות הבן להוריו, הבן לא היסם ושלה להם מכתב ובו בקשה מלאת רגש שיבואו לדור עמו במדינתו, הבן גם צירף לכתבו את הוצאות הנסיעה.

בשקבלו ההורים את המכתב הם שמחו שמחה כפולה, גשמית ורוחנית, מהעובדה שהוא צירף הוצאות נסיעה הם ידעו על הצלחת עסקיו ועל כך שיש באפשרותו לכלכל אותם בכבוד, ובנוסף לכך הם גם הבינו שהוא לא נטה מדרך הישר, ואינו מתבייש שיבואו אליו ויראו את הנהגת ביתו, נמצא, שההזמנה לנסיעה היתה סימן מובהק שהוא עומד במצב רוחני טוב, כפי שנפרד מהם.

הנמשל מובן, דהנה לכאורה קשה על הפסוק "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם", כיצד הוכיחו העגלות ליעקב יותר מדברי יוסף עצמו כפי שסיפרו האחים, מדוע דווקא מראיית העגלות היה רוחו של יעקב אבינו.

אכן ההסבר הוא, אלמלא שלח יוסף את העגלות להביא את יעקב, יכול הי' יעקב לחשוב שאמנם מצבו הגשמי הוא בטי טוב, אולם יתכן שמצבו הרוחני אינו כשורה ח"ו, ובוודאי יוסף מתבייש שיבואו אליו, אך כשראה את העגלות אשר שלח יוסף "לשאת אותו" נוכח לראות שגם ממצבו הרוחני אין ליוסף להתבייש, ולכן מסיים הפסוק "ותחי רוח יעקב" שהיתה בו הבחינה הרוחנית, שהיתה חסרה לו עד כה, וכמו שמפרש רש"י "שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו.

ליעקב נודע שבנו לא אבד ממנו כלל, שהוא נמצא במדרגה רוחנית גבוהה, למרות המצאותו בטומאת מצרים ולכן שבה אליו השמחה הגדולה, שמחה המביאה לרוח הקודש.

להבנות מודעות, מיל טוב, הנצחת שם, לעי"פ
הר"ד אלטר אשר אנשיל אילאוויטש ח"ו

052.7648437

כל הזכויות שמורות ©

קול רנה וישועה באהלי צדיקים

בחדרת קודש ובקול ורנן, נשגד בזה בשם אלפי אנ"ש
חברי קהלתנו וקל, ברסת מזלא טבא וגדיא יאה, אל
מול פני אבינו רועינו, עטרת תפארת ראשינו

כבוד קדושת מרן רבינו הגה"ק שליט"א

במקהלות ברכו אלקים על כל ברכה ושירה, זקנים
עם נערים כל העדה המאושרה, כטוב לב המלך, צדיק
כתמר ישרה, בעת משוש כלולת פרי קודם הילולים,
ישמח צדיק בפרי מעלליו בנעימים

לרגל שמחת נשואי נכדו בסימן טוב ובמזל טוב

החתן המופלג בתורה ויר"ש פרע"ח
הרב יצחק אייזיק שליט"א
בן הגה"צ ר' יואל טייטלבוים שליט"א
רב דביהמ"ד ביתברוך
חתן הגה"צ אבד"ק בערטש שליט"א

עב"ג הכלה המהוללה בתש"ק תחי'
בת הגה"צ ישראל אברהם אלטר טויב שליט"א
אב"ד תולדות נפתלי קאלוב ב"פ
בן הגה"צ נפתלי ארי' ליבוש זצ"ל מקאלוב
וחתן הגה"צ אב"ד שאץ וזמ"ס זצ"ל

ויה"ר שהשמחה זו ישפע שפע רב לכל קהל עדותינו ולכל בית ישראל,
עדי נזכה לקבל פני משיח צדקינו ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו, בב"א.

המברכים בקידה מול פני הקודש

הנהלת הקהלה

לקח טוב

ליקוטים יקרים, מפי סופרים וספרים, ע"ד מוסר וחסידות נאמרים

התחזקות לתפילה ובטחון, כי יש בי חלק אלון ממעל

ויגש אליו יהודה ויאמר כי אדוני ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני. מצינו 'הגשה' לתפילה (בר"צ צג) ובאה התורה הקדושה ללמדנו בפסוק זה 'דרך איך לבוא להתפלל לפניו ית"ש'. אמרו רז"ל (ברכות לב): "אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה, יחזור ויתפלל" וכו'. כי כשרואה אדם, שמתפלל ולא נענה בתפילתו, אל יאמר כבר ניסיתי הרבה פעמים להתפלל ולא ראיתי שום ישועה, אלא יאמר בלבו: אהזור ואתפלל תמיד, "כי בודאי אודה מעורר רחמנותו ית"ש, כי ית"ש חפץ שלא ידה ממנו נידה, וישגר את תפילתו בפי להתקבל לפניו ית", כיון שיש בנו חלק אלקותו ממעל, ולמענו יעש לקבל תפילתו". ויגש אליו יהודה ר"ת: "איי"ו לרמוז על שאילת אדם, איה חסדו של מקום בעניית תפילתו. ויתרין לעצמו, שלא יתייאש עצמו מן הרחמים, כי "כי אדוני" כי יש בי חלק אלקי ממעל, ולכן "ידבר נא עבדך דבר באזני אדוני", ותעשה למענך ותקבל תפילתו.

זרע קדש

אפי' הפחות שבישראל מוסר נפשו על קידוש ה'

ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו, ועזב את אביו וגו', "נער" היינו בני ישראל, שנאמר (הושע יא א) "נער ישראל ואוהביו". ומרומנו כאן שאפילו הפחות והגורע שבישראל כו', אם עומדים עליו חלילה לעזוב את אביו שבשמים, היינו לחמיר דתו ח"ו, אזי הוא מוסר נפשו למות על קידוש השם, ולא יוכל לעזוב את אביו שבשמים חלילה וחלילה. וזהו: "ונאמר אל אדוני לא יוכל הנער לעזוב את אביו" שבשמים וכו', כאמור, וד"ל".

דברי ישראל

תשובה צריך להיות בשמחה

ועתה אל תעצבו וגו'. הנה ועתה הוא לשון תשובה לכן אמר אעפ"י שאתם צריכים לשוב בתשובה על המעשה הזה אשר עשיתם. אך אל תעצבו לא בעצבות הוא דרכי התשובה כי התשובה היא מצות עשה מן התורה וצריך לעשותה בשמחה כמו שכתוב (בתפלת שחרית) עבדו את ה' בשמחה. ולכן ועתה הוא לשון תשובה כי הבעל תשובה צריך לומר 'מעתי' הנני שב הנני חוזר בתשובה ולא אשוב לבסלה עוד רק עתה אהיה ברוך ה' מזהים והלאה:

תפארת שלמה

יעקב אע"ה העלה אהבתו להש"י, והותיר כח זה לדרוה

ויאסור יוסף מרכבתו ויעל לקראת אביו ויפול על צוואריו ופירש רש"י אבל יעקב לא נפל על צוואר יוסף ולא נשקו ואמרו רבותינו ז"ל שיעקב קרא אז ק"ש, וקשה אם יעקב היה קורא אז ק"ש מפני שהיה אז זמן ק"ש מדוע לא חי' קורא יוסף הצדיק גם כן אז ק"ש באותו זמן עצמו,

והתירוץ ע"ז הביאו כל הספרים בשם המהר"ל דאין המכוון בזה שיעקב קרא אז ק"ש מפני שהי' אז זמן ק"ש אלא הכונה בזה הוא כמבואר על הפסוק (תהלים ק"ט) חשבתי דרכי ואשובה וגלי אל עדותיך שדוד המלך ע"ה בכל עת שנפל בלבו חשק לאיזה דבר הרשות ולדברים גשמים אז לקח את זה החשק והחמדה לעבודת הבורא ית"ש, וכן חי' הענין אצל יעקב אבינו ע"ה שמגדל האהבה המרובה וגדול ההשתוקקות שהי' ליעקב אבינו ע"ה בעת ההוא שראה את יוסף בנו שעודנו חי אשר כבר נואש ממנו זה כ"ב שנים, וכעת ראה אותו לבוש בלבושי מלכות ויקר תפארת גדולתו אזי נטל יעקב אבינו ע"ה באהבה ושמחה זו לעבודת הש"י ונטל האהבה המופלגת הזו לעבודת קונו ית"ש, וזה הכונה שקרא ק"ש היינו קבלת עול מלכות שמים במסירת נפשו להש"י.

גור אריה למהר"ל ז"ל

לועי' בס' שפתי צדיק (ואת לא) "שמעתי מפ"ק זקני מו"ר החידושי הרי"ם ז"ל על דברי המהר"ל האלו ששמע מאדמו"ר מקאצק ז"ל שאמר: "זאת דבר קטן למעלת קדושת האבות ז"ל". ומוסיף שם שעיקר החידוש בזה הוא שיעקב אע"ה הכין דרך עבודה זו עבור כלל ישראל, שיהיה בכוחם בהתעורר איזהו אהבת הויבה להמותה להש"י, לכך מובא ברש"י ז"ל כוונה זו, וכיון שנעשה מזה פירוש פשוט, אזי יוכל איש ישראל לבוא לזה כו', אכן האבות הקדושים אין לשער גדול דביקות ומס"נ תמיד להש"י עד שמלאכי השרת נתקנאו בהם

התקדשות במותר לו, חשוב פי אלה מתענית וסגופים

בהפטרה מלך אחד יהיה לכולם, ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ כו'. רמז הענין, ההנה יש דרכים רבים לעבודת הש"י. האחד, יש דרך ישר לפני איש כפשוטו לעסוק בתורה ועבודה כל היום ושאר מצות ולסגף עצמו להיות פרוש מכל הנאות והמדות. ויש עוד איזה דרך אל הבאים להתקדש, דהיינו אפילו באכילה ושתיה להתקדש כמ"ש בשו"ע או"ח סימן רל"א ע"ש ובכוונת האר"י ושאר ספרי יראים. ובוודאי מי שיוכל להתקדש אפילו בדברים גשמיים ובתאות ולדיות שולחנו כמו מוכה קדושתו יותר גדולה ונפלאה. כי בוודאי כל זמן עסק האדם בתורה או בתפלה אין כח היצר גדול כל כך לפתות אותו ולהסירו מדרך טובה לדרך רעה כי שומר מצוה לא ידע דבר רע. אבל כשאדם נופל ממדרגתו ותאב לאכול והוא משכר תאוותו שלא לאכול ולשתות ככהמה רק אוכל לשובע נפשו כדי שיוכל לעבוד הש"י בכחו וישיחה לו לב רחב ופקח בתורתו וכיוצא בהן כוונות אחרות גבוהות מאוד אז תגדל כח עבודתו ופועל נחת רוח להש"י אף פעמים ככה: וזהו מלך אחד יהיה לכולם כו' כי כוונתם להשי', ובלבד שיכוין לבו לשמים והיו לגוי אחד בארץ אמן: עבודת ישראל

לִפְנֵי יָדֵים גְּבוּחוֹת אֵינֵנִי
בְּתוֹרָה וּבְפִילָה עֲמוּדֵי עוֹלָמִים.
הַצְרִיכִים הַיּוֹזֵק כָּל הַיָּמִים

תורה ותפילה

זהרורי אורה
מספרים הקדושים
בפרשה יפה נדרשים

תורה

שהתורה"ק הוא סמא דחיי, ואפי' בלא דעת מרפא את תחלואי נפשו", כמו מי שנחלה חולי הגוף ושותה מי רפואות, אף שלא ידע החלה מהות וזכות הרפואה, עכ"ז מעלה לו ארוכה ומרפא לכל תחלואיו.

ובזה נבאר הכתוב הנ"ל, שהשכמים הק' קודם החטא מכירת יוסף הי' דבוקים בהש' ותורתם משתמרת, כי כל מעשיהם ותהלוכותיהם היו תורה, ואח"כ כשעשו הדבר הזה במכירת יוסף נשבר לבם בקרבם ונתחרטו מאוד, שדימו בנפשם שעשו חטא גדול במכירתם את יוסף, ואינם דבוקים באמת בהש' ומאז התחזקו בפשיטות בלימוד התורה, כו', אולם כאשר באו אל יוסף ונתוודע להם יוסף אשר למחי' שלחני אלקים (מ"ה ח') וכי כן הוא מהמסבב כל הסיבות ב"ה, ואמר להם מעתה אל תתעסקו בדבר הלכה, היינו בלימוד ההלכה לבדה, רק ההלכה גופא, היינו בבחי' שונה הלכות כנ"ל בדכיות האמיתיות כי אתם הדבוקים בד' באמת, ואח"כ כתיב וילכו ויעלו, היינו שנתקבלו למעשה למדריגתם הראשונה מדרגות דבוקים בד', וידו"ק.

ישמח ישראל

אף כשעסק תורתו אינו במעלה הנכונה, עכ"ז בכל אופן זו היא הדרך היחידה לרפא תחלואי נפשו, ואין בלתה

וישלח יוסף את אחיו וילכו ויאמר אליהם אל תרגזו בדרך ויעלו ממצרים. ופירש"י ז"ל אל תתעסקו בדבר הלכה וכו', והוא מגמרא תענית (י"ג ע"ב). והמאמר הזה הוא משולל הבנה לפי פשוטו, וכ"ק אאמור"ז צללה"ה זי"ע דיבר בקדשו לפרש הגמרא (ברכות ה'): לעולם ירגיז אדם יצ"ש על יצה"ר שנא' (תהלים ד, ה') רגזו ואל תחטאו, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנא' אמרו בלבבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא ק"ש וכו', ולכאורה צ"ב איך קאמר ואם לאו וזה נודע מאחז"ל (קדושין ל') 'בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין', ובזוה"ק (ד"א ר"ב) 'לית לך מלה לתברא יצה"ר אלא אורייתא', והיא רפואה בדוקה, אך הביאור הוא אם הוא במדרגה גדולה כזו כו', שוודאי ינצח אותו, ואם לאו, שאיננו עומד עוד במדרגה גדולה כזו, יעסוק בתורה, "היינו שיעסוק בתורה בפשיטות, שחוב קדוש מוטל ללמוד תורה אפי' בלא דעת, כמאחז"ל (ע"ז י"ט). לעולם ליגרים אינש ואע"ג דלא ידע מאי קאמר, היינו אפי' בלא דעת,

תפילה

בא בימים. (שם מו, כג) ויקרבו ימי ישראל וגו'. שאם אין האדם מתפלל עבור בני אפי' יום אחד. אין לו שלימות לעזה"ב. וכמ"ש שמואל הנביא (ש"מ א"ב, כג) חלילה לי מהטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם וגו'. (בראשית מד, לג) ועתה ישב נא עבדך תחת הנער. דהיינו שהאדם צריך לעשות תשובה בשם כל ישראל עבד לאדוני (שם). (חסר הסיום) (מכת"ק):

תפארת שלמה

שם 'יהודים' מורה על עצם מהות איש ישראל, שהוא מורה ומשבח תמיד להש' מתרגש נקודת לבבו

ויגש אליו יהודה. ובדרך מוסר כו' עבודה שכלב הולך וגדול ומתרבה בכל יום, כמבואר בחובת הלבבות (שער עבודת האלקים פ"ג) על הפסוק (יחזקאל לו, כו) 'ונתתי את מקדשי בתוכם' (בתוך לבם) לעולם. והנה, מה שאנחנו נקראים יהודים שורשו על שם הודאה, שאנחנו מודים ומשבחים אליו יתברך, כדכתיב (ישעיה מו, כא) 'עם זו יצרתי לי תהלתי יספור'. ומקור הדבר מהא דכתיב (לעיל כג, לה) 'ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה, ולכן על שם הודאה אנחנו נקראים יהודים. ושורש הודאה הוא ציור המצטייר בלב אדם אדנותו וגדולתו יתעלה, ופה ולשון אינו אלא קולמוס הלב, כידוע מדברי המורה נבוכים (ח"ב פ"ה). וזהו שנאמר 'ויגש אליו' (יתברך) 'יהודה' (איש היהודי), 'ויאמר בי' (בלבי) אדוני, שאני מקבל בלבי אדנותך ועול מלכותך, על כן ידבר נא וגו'.

י"טב לב

העצה להתחזק בתפילה, שהיא התפילה תמיד גם בעד חבירו. "ואם אין האדם מתפלל עבור בני אפי' יום אחד. אין לו שלימות לעזה"ב"

ויגש אליו יהודה וגו'. כי עבדך ערב את הנער וגו'. בדרך רמז התורה מלמד את בני סדר תפלות ישראל. האדם העומד להתפלל צריך לעמוד לפני ה' ברוח נמוכה, ולחשוב בלבו כמו שאמר יהודה בפ' מקץ. (בראשית מד, מז) ויאמר יהודה מה נאמר לאדני. מה נדבר ומה נצטוק. האלהים מצא את עין עבדך וא"כ איך יוכל האדם ליגש ולהתפלל לפני הקב"ה. ע"ז נתנה תורה עצה. שכל אחד מישראל יתפלל בעד חבירו. ובזה הדרך יוכל ליגש ולהתפלל כמו שאנו רואים בטבעי בני אדם שבאים אדם רוצה שחבירו יתן לו צדקה מתנת חנם. מתבייש מאד לומר לחבירו ליתן לו. אך כאשר אדם רוצה לקבל מחבירו עבור איש אחר ליתן צדקה. אזי אינו מתבייש ואומר לחבירו תן צדקה מחמת שאינו לוקח לעצמו. כן הוא בענין התפלה.

ולזה כתוב בתורה. (שם לב) ויגש אליו יהודה וגו'. כי עבדך ערב את הנער מעם אבי לאמר אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים. וז"פ בש"ס (שבועות ל"א, א) ישראל ערבים זה בזה. שכל אחד מישראל הוא ערב לחבירו. כי עבדך ערב את הנער מעם אבי. היינו מהקב"ה. אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים. (בראשית מד, לב) שכל אחד מישראל צריך להביא לעזה"ב כל הימים. כמו שאיתא בזוה"ק על פסוק (שם כד, א) ואברהם זקן

דבש תמרים

פנינים יקרים, פלאך הפרוה שרים, רבותינו הקדושים עצמי התפרים

וצערים זה השלים המנין, וז"ש אל תירא מרדיה מצרים, רמז שלא יהי במצרים רק כמנין רדיה עם הכולל העולה רדין, והמעם כי לגוי גדול אישיך שם וריבוי העם ישלים המנין כאלו היי שם די מאות שנה, וגם אנכי ארד עמך מצרימה וזה ישלים המנין, ולכן ואנכי אעלך גם עלה קודם הזמן.

(וייטב לב)

ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו. ויש לדקדק כי מהראוי שיאמר ולא נשאר איש, והנ"ל דרמזו למה דאיתא במדרש שהיו אחיו מבקשין להורגו ובא גבריאל ופוזר בדי אמות הבית, ולכך אמר אחי"ב נשו נא וגו', ונכון הדבר מאחר שיצא כל אדם מעליו והוא לבדו נשאר, בקשו אז לשלוח בו יד קודם ששמעו אמירתו, והנה ידוע דמלאך גבריאל היה רגיל אצל יוסף כמו

שאחז"ל וימצאהו איש זה גבריאל, וכן בא גבריאל ולמדו שבועים לשון, ויתכן שהוא היה מן המלאכים הנצבים עליו תמיד, והנה כבר דרשו חז"ל במסי ברכות (דף ד:) והאיש זה גבריאל, וזה הוא הרמז ולא עמד אחי"ש זה גבריאל אתו, ולא אמר ולא נשאר דגבריאל נשאר שם רק לא עמד אתיו אז, כיון שהלך לפזר את אחיו ברחוק ממנו.

(ישמח משה)

☆

אל תירא מרדיה מצרימה כי לגוי גדול אישיך שם אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה. ויתכן לפרש דהנה ידוע קושיית המפוי דהקב"ה אמר ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה והם לא היו במצרים רק כמין רדין, והתירוץ לה כי ריבוי העם מה שפרו וישרצו השלים המנין, עוד נראה כי מה שהשיבנה היי עמהם בגלות וסובלת סבלם

נשיקת ידי הצדיק הוא להעלות מידת האהבה לקדושה

ויאסר יוסף מרכבתו ועל לקראת ישראל אביו גשנה וירא אליו ויפל על צואריו ויבך על צואריו עוד. וברש"י אמרו רבותינו שהי קורא את שמע. הנה בהיות הרה"ק משינאווא זללה"ה במרחץ קרענין בשנת תרנ"ח, בא לבית מדרשו ביום אחד אחר תפלת שחרית איש אחד מהולכי קדם (פארגעשריטענ"ע) בלי צורת יהודי, ויתן שלום להרב ז"ל, וישקוה על ידו, ויחדר הרב ז"ל מאד כמי שלא נשקו אדם מעולם על ידו, ואמר מה זאת לנשק אדם בשר ודם, אפשר ידי גוי פריץ יש לנשק כשרוצים לחנוף אותו שיעשה בקשתו, אבל ידי ישראל למה לנשק, אך תיכף חזר ואמר, אין זאת כי אם בעת בא אל האדם השתוקקות אהבה, אז רשאי לילך אל צדיק ויכול לנשקו להעלות האהבה אל הקדושה. ואמר שעד"ז פירש חו"ז הרה"ק מאוהעל זללה"ה בעמח"ס ישמח משה הפסוק בפ' ויגש, ויפול על צואריו, ויבך על צואריו עוד, ופי' רש"י ז"ל ממדרש רבותינו, אבל יעקב לא נפל ולא נשקו שהיה קורא את שמע, והנה קשה ממה"נ, אם היה אז זמן ק"ש ונתיירא שלא יעבור הזמן, גם יוסף היה לו לקרות את שמע, והיה שהות, גם יעקב היה יכול להמתין עד אחר שיתראה עם בנו אשר השתוקק עליו זה זמן כביר, ויתרץ הרב בעל ישמח משה ז"ל, כי באמת לא היה זמן ק"ש, רק יעקב אבינו ע"ה ידע בנפשו שכשיתראה עם יוסף בנו יהיה לו אהבה והשתוקקות גדול, ורצה להעלות האהבה לאהבת השי"ת בקריאת שמע, ע"כ דברי היש"מ.

[ועוד ענין בזה איתא בשם הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זללה"ה, שעל ידי שמושק ידי הצדיק, על ידי זה נתקיים ביותר ברכת הצדיק, ופי' בזה בספר אמרי יהודה דזה הוא שאמר יצחק ליעקב גשה נא וישק לי וגו' וישק לו ואמר ויתן לך].

שיחות יקרים (אות כ"ז)

'ואביו אהבו' אבינו שבשמים נשאר אוהב למוסדות יטב לב

ונאמר אל אדני יש לנו אב זקן וילד זקנים קטן ואחיו מת ויותר הוא לבדו לאמו ואביו אהבו. פעם היה הרה"ק מסאטמאר זללה"ה בבעל-הארבער, והגיע רבינו שמה ביום ראשון בשבוע, ובמוצאי שבת קודש שעבר עשה הר"ר ישראל זופניק ע"ה מלוה דמלכה לטובת מוסדות יטב לב, וכשנכנס זקני ע"ה אל הרה"ק להזכיר את עצמו בפ"פ, היו אז שם כמה מחשובי העדה, ואמר להם הרה"ק: רצונכם לשמוע תורה שאמר ר' ישראל זופניק אתמול, (זה אמר ר' ישראל להרה"ק במלוה דמלכה העבר), אמרו הן, ואמר להם התורה (היה או פר' ויגש) "ונאמר אל אדוני" - היינו מלך מלכי המלכים הקב"ה, יש לנו אב זקן - הוא הרה"ק מסאטמאר, וילד - ראשי תיבות יטב לב ד'סאטמאר, 'זקנים' - הוא כבר ישן, היינו שהוא מוסד גדול ויש לו הוצאות גדולות, קטן - אבל המוסד יש לו מעט ממון, והוא בדוחק בחובות גדולים, ואחיו מת - און די ברודערשאפט איז געשטארבן, היינו שיש לו שונאים הרבה, ויותר הוא לבדו לאמו - לשכינתא קדישא שהוא מתהג בדרך הסלולה מאבותינו ורבותינו, כי כולם הלכו שבי אחרי נסיונות הזמן, וסיים הרה"ק מסאטמאר: עד כאן אמר לי ר' ישראל, ואני אסיים התורה, אבער "ואביו" - דער טאטע אין הימל. "אהבו" - שאוהב אחד עדיין נשאר לנו, והוא אבינו שבשמים.

מפיהם ומפי כתבם (ח"א עמ' ר"ס את ס"ו)

לשום לכם שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה. ויתבאר עפ"י שייש בייטב לב לבאר מה שאחז"ל עה"פ בראשית ברא אלקים וגוי בתחילה עלה במחשבה לברוא במדה"ד וראה שאין העולם מתקיים הקדים מדה"ר, דהנה אמרו חז"ל אין הקב"ה מכה את ישראל אלא אם כן ברא להם הרפואה מקודם, עכ"ל, והנה מודעת זאת שכל מה שנתגלגל יוסף למצרים היה כדי שיתקן ויטוהר את המקום מטומאת

מצרים, ורק אח"כ יוכלו בני ישראל לבוא למצרים לבלי יתערכו בהם, ובוזה הקדים להם הקב"ה רפואה למכה כמה ששלח את יוסף לפניהם, וז"ש כי למחיה שלחני אלקים לפניכם, דמה שבא מקום מאת ה' היתה זאת לשום לכם שארית בארץ, דשארית הוא אותיות ראשית, להורות דכמו בכריאת העולם בראשית ברא והקדים הקב"ה רפואה למכה, כן נשלח יוסף בראשונה כדי להחיות לכם לפליטה גדולה שלא יתערכו בגוים.

(קדושת יו"ט)

☆

ויגש אליו יהודה. יבואר עפ"י מה שאייבנמי מעשה דר"ט שרצו לזרוק אותו בנהר והציל את עצמו כמה שאמר אוי לו לטרפון שזה הורגו והצטער כל ימיו ע"י שהשתמש בכתרה של תורה ואמרינן שם הטעם לפי שר"ט עשיר גדול היה והיה יכול להציל עצמו ולפייסו בממון ע"ש, ומבואר דהיכי דיש לפדות אי"ע בממון אסור להשתמש בכתרה של תורה, אבל כאשר אינו יכול מותר, ובוזה יש לפרש דברי רש"י אי"ע שיש לצדיקים לתלות במעשיהם הטובים אין מבקשים אלא מתנת חנים, דכשם שאסור להציל את עצמו בכתרה של תורה כך לא ירצו לבקש בתפלה משום מעשיהם הטובים, ולפ"י במקום פיקוח נפש יש לבקש במעשיו הטובים כמו שמותר להציל עצמו בכתרה של תורה משום פיקוח נפש, וז"ש ויגש אליו יהודה ויאמר, ובמדרש אין הגשה אלא תפילה והיינו שהתפלל אל ה' ואעפ"י שאין לתלות במעשיו הטובים דעבודת הוא רק כמו עונש ממון ואולי יכול לפדות עצמו, לזה אמר יהודה ויהי כראותו כי אין הנער ומת, וא"כ שייך בזה טענת פ"ג ובכזה"ג מותר להתפלל

תוכחה בדרך צחות שאמר רביה"ק זי"ע בענין דרך הלימוד

ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גשנה ויבאו ארצה גשן. וברש"י מדרש אגדה להורות לפניו לתקן לו בית תלמוד שמשם תצא הוראה. ידוע מה שאמר פעם רבינו בדרך צחות, בשעה שעלה ודרש בישיבת "בית התלמוד" בעיר ברוקלין להתלמידים דשם, ודרך הלימוד שם הוא שלומדים בזמן אחד לא יותר מכמה דפים בש"ס, שאינו דעת רבינו ולמעלה בקודש, אבל שמו של הישיבה יצא בטובו לכל העולם, כי הרבה לומדים נמצאים שמה, וכשסיים שם רבינו את שיעורו, אמר להם בדרך צחות: מצינו בשעה שירד יעקב אבינו לארץ מצרים, שלח את יהודה מלפניו לארץ גושן, וברש"י ז"ל כתב שצוה ליהודה שיתקן שם "בית התלמוד", ולכאורה יש להקשות, דאם כוננת יעקב אבינו ה' לתקן שם בית המדרש וישיבה שיוכל ללמוד שם כל היום, אם כן מדוע הקפיד דווקא לקום ישיבה בשם "בית התלמוד", אלא המשיך רבינו כי רש"י פי' לעיל עה"פ וירא את העגלות אשר שלח יוסף, כי יוסף שלח לרמוז ליעקב אבינו שהדבר האחרון שלמד עמו ה' פרשת עגלה ערופה, ולפי זה שפיר צוה יעקב לתקן דווקא ישיבת "בית התלמוד" כי ראה כי יוסף הצדיק עדיין לומד פרשת עגלה ערופה, אע"פ שכבר עבר זמן של שנים ועשרים שנה, וזה אי אפשר אלא בישיבת "בית התלמוד".

מבצר תורה ויראה (ח"ג עמ' ק"ה)

ולתלות במעשיו הטובים דאין לך דבר שעומד בפני פ"ג.

(עצי חיים)

☆

וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם ונל"פ עפ"י ששמעתי ממרן דו"צ זללה"ה לבאר הטעם שהביאו הנשיאים שיש עגלות צב, עגלה לשני הנשיאים ביחד, דהנה האלשיך הקי הביא בשם הר"ש אלקבין ז"ל טעם על מה שצוה השי"ת

להביא מחצית השקל ולא שקל שלם, להורות על האחדות והשלום שצריך כל אדם מיישראל להתחבר עם חבירו ורק אז הרי הוא שלם, ומהאי טעמא לא הביאו כל אחד עגלה לעצמו אלא עגלה על שני הנשיאים ביחד עכ"ל, והנה כתבו בעלי התוספות עה"פ וירא את העגלות כמו שנאמר שש עגלות צב, וי"ל שיוסף הצדיק השיג וידע כי אף כשיבשרו ליעקב דעודו חי יהיה בצער על הפירוד בין שבטי יה, לזה בקש לבשרו כי כבר השלימו ביניהם לכן שלח לו שש עגלות צב המורה על שלום ואחדות בין ייב השבטים.

(ברך משה)

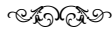
☆

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני ידבר נא עבדך דבר באוני אדוני. ונראה דבא לרמוז כלל גדול בתפילה, דהנה האריך באלשיך הקי בביאור הכתוב ואתחנן אל ה', פי' שהיה מתחנן תחלה כדי שיוכל להתפלל אחר כך, לאמר, פי' הדבר שהיה צריך לאמר, אלא שקודם לא היה יכול לאמר כי היה בוש מלפניו ית"ש והיה צריך להתפלל שיוכל להתפלל, עיי"ש, ומטעם זה תיקנו חז"ל לומר קודם התפילה הפסוק ה' שפתי תפתח ופי' יגיד תהלתך, דהיינו תפילה על עצם התפילה, והנה כתב בייטב לב דויגש אליו יהודה רמז לאיש הישראלי הנקרא יהודי כמ"ש כי הגיד להם אשר הוא יהודי, ע"כ, ואיתא במדרש ויגש אליו יהודה, הגשה לתפלה, ועל כוונה זה י"ל ויגש אליו יהודיה, הוא איש היהודי המתקרב אל ה' בתפלה, ויאמר בי אדני, ומהו הבקשה, ידבר נא עבדך דבר באוני אדני, ותתן לי הוכחה שאוכל להתפלל לפני ה'.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

רִיבּוֹנֵי אֲחֵרִים פֶּלֶחַן רַבִּיה־קִי בַּעַל דְּבָרֵי יוֹאֵל ז"ע
פֶּסֶקֶר "אֲחֵרֵי יוֹאֵל" אֲשֶׁר אָךְ זֶה יֵצֵא לְאֹרֶחַ

שְׂשַׁעַת יֵצֵאת נִשְׁמַתוֹ הַטְּהוֹרָה רָאוּ שְׂשַׁפְתוֹתָיו מִרְחֹשִׁין, וּנְגָשׁוּ תַלְמִידָיו לְשִׁמּוֹעַ לְחִישוֹתֶיהָ, וְשִׁמְשָׁה שֶׁהוּא מִשְׁנֵן לְעִנְיָנוּ הַפֶּסֶקֶר (ס"ו) אֵל תִּבְּרָאנִי רַגֵּל גִּאֻוֶּה. וּמִנֵּינוּ שֶׁהַחֲפֵלֵל יַעֲקֹב לֵה' שֶׁלֹּא יִלְמַד מִדְּרַכֵּי לֵבָן (רש"י בְּרַאשִׁית כח), וַיִּתְּכֵן שֶׁהַכִּיר יְהוּדָה בְּיוֹסֵף שִׁישׁ בּוֹ בַּחֲנִינֵת קְדוּשָׁה, אֲלֵא שֶׁשְׂדֵּשׁוּ שֶׁנִּפְל בְּדֶרֶךְ הַשֶּׁקֶר עַל יְדֵי הַיּוֹתוֹ בֵּין הַמִּצְרִיִּים, לִכֵּן אָמַר לוֹ אִם רָצוֹנְךָ לְהַחֲפֵלֵל לֵה' שִׁיֵּיל אֹתוֹךָ מִדְּרַךְ הַשֶּׁקֶר, אֲנִי מוֹכֵן לְקִיֵּיעַ לָךְ בַּתְּפִלָּה. וְזֶה שֶׁאָמַר לוֹ אִם לְתַפְּלָה אֲנִי בָּא, וְאִם לֹא שֶׁאֵין אֹתָהּ רוֹצֵה לְהַסְתַּלַּק מִדְּרַךְ הַשֶּׁקֶר, אִם לְתַלְמִתָּהּ אֲנִי בָּא, שֶׁאֲלֹחֹס עִמָּךְ, וְלֹא נָגַשׁ אֵלָיו לְדַבֵּר קְשׁוֹת. (דְּבָרֵי יוֹאֵל)

בְּדִיבּוּרָיו שֶׁל יְהוּדָה הָיָה רָמוֹ לְדַבְרִים גְּבוּהִים וְנִעְלָמִים, וְעַל דֶּרֶךְ שֶׁכָּתַב בְּנוֹעַם אֱלִימֶלֶךְ (וַיִּשְׁלַח ד"ה ס"ה): שְׁדֶּרֶךְ הַנְּדִיק דְּבָרָיו עִם אֲנָשִׁים, אִזִּי הוּא מִדְּקַדֵּק בְּדַבְרָיו לְהַשְׁכִּיל, שִׁיְהִיו דְּבָרָיו נִשְׁמָעִים בְּמִשְׁמַעוֹתֶיהֶן כְּפִשׁוֹטֵן לֹאִישׁ הַמְדַּבֵּר עִמּוֹ, וְעִיקָר תּוֹכֵן דְּבַר שֶׁמְכִינֵן בְּאֹתָן הַדִּיבּוּרִים שִׁיְהִיו תַּפְּלָה וְתַנּוּגִים לֵה'. וְזֶה מֵה שֶׁאָמַר יַעֲקֹב אֶל הַמַּלְאָכִים 'כִּי תֵאֱמָרוּן לְאִדּוֹנִי עֲשׂוּ, שְׂבוּנָתְכֶם יִהְיֶה לְאִדּוֹן הַכֹּל הוּא יִתְבָּרַךְ וַיַּעֲלֶה, וְגַם דְּבָרִים כְּפִשׁוֹטֵן לַעֲשׂוֹ שִׁיְהִיהֶם דְּבָרֵי רָצוֹן אֵלָיו; וְזֶה מֵה שֶׁאָמַר יְהוּדָה בִּי אִדּוֹנִי יִדְבַר נָא עִבְדְּךָ דְּבַר בְּאִדּוֹנִי, וְתוֹכֵן כּוֹנֵנֵת דְּבָרָיו הִיא תַּפְּלָה וְתַנּוּגִים לֵה', וְהַסְתִּיר וְהִלְבִּישׁ בְּדִיבּוּרָיו גַּם מִשְׁמַעוֹת פְּשׁוּטָה, שִׁיְהִיהֶם דְּבָרֵי רָצוֹן וּפִיּוֹס וְדַבְרִים קָשִׁים לְיוֹסֵף הַנֶּאֱמָר אֵלָיו. וְזֶה יוֹצֵן שֶׁהִיא הַגְּשָׁה זֶה לְפִיּוֹס וְלְתַלְמִתָּהּ, לְיוֹסֵף כִּפִּי מִשְׁמַעוֹת הַפְּשׁוּט, וְהַגְּשָׁה לְתַפְּלָה לֵה'.

וְאַל יַחַר אַפְּךָ בַּעֲבָדְךָ כִּי כַּמּוֹךְ כִּפְרַעְהָ. הַשְׁבָּטִים הָכִינוּ תַּפְּלָה וּפוֹעַל דְּמִיּוֹת בְּדַבְרֵיהֶם הַקְּדוּשִׁים בְּשִׁבְלֵי דוֹרוֹת הַגְּלוּת, וּבְכָל דּוֹר וְדוֹר עוֹמְדִים עֲלֵינוּ לְכַלּוֹתֵנוּ, וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מִצְּלָנוּ מִיָּדָם. וְזֶה שֶׁאָמַר יְהוּדָה לְיוֹסֵף בִּי כַּמּוֹךְ כִּפְרַעְהָ, מֵה פְּרַעְהָ גּוֹזֵר וְאֵינוֹ מְקִיִּים, כִּי ה' יִפֹּר עֲצָמוֹ וְגוֹזֵרָתוֹ, כִּן אֹתָהּ שְׂרֹוֹהָ לְגוֹזֵר עֲלֵינוּ

וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה. רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: הַגְּשָׁה לְתַלְמִתָּהּ, רַבִּי נַחֲמִיָּה אָמַר: הַגְּשָׁה לְפִיּוֹס, רַבִּין אָמַר: הַגְּשָׁה לְתַפְּלָה, אִם לְתַלְמִתָּהּ אֲנִי בָּא, אִם לְפִיּוֹס אֲנִי בָּא, אִם לְתַפְּלָה אֲנִי בָּא (מִדְּרָשׁ). בִּימֵי הַחֲשֹׁמוֹנָאִים לֹא הָיָה הַנֶּסֶךְ בְּשִׁלּוּמוֹת, מִפְּנֵי שֶׁהִיא דֶּרֶךְ תַּלְמִתָּהּ, וְדֶרֶךְ הַטְּהוֹרָה שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ הַתַּחֲנוּגִים שׁוֹם פְּעוּלָה גְּשִׁמִּית, רַק בַּתְּפִלָּה וּבַתַּחֲנוּגִים (קְדוּשָׁה לִי חֲמוּדָה קְדוּשָׁה ז'). אֲמַנְסִי יִשְׁנֵם זְמַנִּים שֶׁהַסְכִּימוּ מִן הַשָּׁמַיִם, כְּגוֹן דוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁלֹּאם בַּעֲזָתָם אֹרִים וְתוֹמִים, וְהָיוּ זְמַנִּים שֶׁלֹּא הַסְכִּימוּ מִן הַשָּׁמַיִם, וְהוֹרִכּוּ לְפִיִּיכֶם בְּדוֹרוֹתָם וּלְשִׁחָדֶם בְּמִמּוֹן בְּזִירּוֹף כַּח הַתַּפְּלָה, וּבְזַמְנֵינוּ זֶה אֵין לָנוּ רְשׁוֹת לַעֲרוֹךְ נִגְדֵם מִלְחָמָה, וְאֵין לָנוּ עֲזָה אֲלֵא לְהַחֲפֵלֵל לֵה'. וְעַל כֵּן יְהוּדָה שֶׁהִיא מֶלֶךְ עַל הַשְּׁבָטִים, וּמֶלֶךְ הַמִּשְׁחָה עֲתִיד לֵאמֹר מִיְּהוּדָה, עַל כֵּן מוֹנֶה וְהוֹלֵךְ כָּל אֵלֵי הַבְּחִינּוֹת שִׁיעֲבָרוּ, וְזֶה אִם לְתַלְמִתָּהּ, אִם יִסְכִּימוּ מִן הַשָּׁמַיִם לְתַלְמִתָּהּ, אִזִּי אֲנִי בָּא לְהִלָּחֵם, וְרָמוֹ עַל דוֹד דֹּאֲמִי מִיְּהוּדָה, וְגַם רָמוֹ עַל שֶׁאֵר הַמַּלְאָכִים שֶׁנִּלְחַמוּ בְּמִנּוֹת ה', שִׁיְהוּדָה הוּא רֹאשׁ הַמַּלְכוּת, וְכֵן אִם לְפִיּוֹס אֲנִי בָּא, וְאִם לְתַפְּלָה, כִּשִּׁיְהִיהֶם רָצוֹן הַעֲלִיּוֹן שֶׁתִּבְּרָא הַיְּשׁוּעָה עַל יְדֵי תַּפְּלָה לְבִדָּה, אִזִּי אֲנִי בָּא בְּכַח הַתַּפְּלָה, וְהַכּוֹנֶנֶת עַל מֶלֶךְ הַמִּשְׁחָה דֹּאֲמִי מִיְּהוּדָה, שִׁיְבֹא בְּכַח הַתַּפְּלָה לְבִדָּה בְּלִי פְּעוּלָה גְּשִׁמִּית וּבְלִי מִלְחָמָה. וּבְעוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים בִּימֵינוּ אֲלֵה נִקְטָמוּ הַלְבָבוֹת, וְאֵין הִיכּוֹלֵת בִּיְדֵינוּ לְשַׁפּוֹךְ שִׁיחַ בְּלִבִּי שֶׁלֹּא, אֲבָל כְּבִר הוֹכֵן כַּח הַתַּפְּלָה עַל יְדֵי הָאֲבוֹת וְהַשְּׁבָטִים, שֶׁרָאוּ כָּל זֶה בְּרוּחַ קְדָשׁ וְהַתַּפְּלָה עֲלֵיהֶם, כְּדֹאֲתָא בְּזוֹהַ"ק (תוֹלָדוֹת ק"א): קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא אֲתַרְעִי בְּנִלּוֹתָהוֹן דְּלִדְּקִיָּא בְּשַׁתְּאָא דְּבַעֲאָן קָמִיָּה לְלוֹתָהוֹן עַל מֵה דֹּאֲטֵרִיכוּ, מֵאִי טַעְמָא בְּגִין דִּיתַרְבִּי וְיִתּוּסֵף רַבּוֹת קוֹדֶשָׁא לְכָל מֵאָן דֹּאֲטֵרִיךְ בְּנִלּוֹתָהוֹן דְּלִדְּקִיָּא. (דְּבָרֵי יוֹאֵל)

הַאֲדָם צִרִיךְ לְהַחֲפֵלֵל הַרְבֵּה שֶׁלֹּא יִפּוֹל בְּדֶרֶךְ הַשֶּׁקֶר, וְכִמוֹ שֶׁהַחֲפֵלֵל דוֹד (תַּהֲלִים ק"ט): שֶׁקֶר רַדְפוּנִי עוֹרֵנִי, כִּי הֵיזֵר הָרַע מִתְגַּבֵּר בּוֹה גַם עַל גְּדוּלֵי יִשְׂרָאֵל לְהַפִּילֵם בְּדֶרֶךְ הַשֶּׁקֶר, וְכִמוֹ שֶׁמִּסְפָּרִים מֵהַבְּעַל שֶׁם טוֹב הַק'

גזירה קשה, דע לך שה' יבטל גזירתך. ורמו לו עוד
כי כמוך כפרעה, שיעמדו על ישראל בכל דור ודור
 עוד אנשים כמוך וכפרעה, שיגזרו גזירות רעות עלינו,
 והקב"ה יזילנו מידם ומחבטל גזירתם. (דברי יואל)

הלכה היא צידוע שעשו שונא ליעקב (ספרי בהעלותך סט).
 והנה אמרו (ב"ר סה): עשו דומה לחזיר שפושט טלפיו
 כחזיר, ומראה סימני טהרה מבחוץ; וזה שבת הוא לו,
 כי לפי גודל השנאה אם היה עושה צאתגליה כפי
 פנימיות לבבו, היה נורא מעשהו מחרון אפו, ואך יען
 שרצה להראות סימני טהרה מבחוץ, אי אפשר לו
 לעשות המעשים הנוראים, שלא יתגלה קלונו ולא
 יתראה חרון אפו. והנה לפי שהתנכר יוסף אל אחיו
 ולא הכירוהו, חשבו שהוא מהמנצחיים שהמה מקור
 הרשעה, וממילא היה צרור להם שהוא שונא מוחלט
 להקדושה, ובודאי לא בקשוהו לאהוב אותם, אלא שעל
 כל פנים לא ישתמש במדת האמת להראות חרון אפו
 מבחוץ, אלא יהיה כפרעה שגזר ואינו מקיים, והשקר
 מניל קצת כאלה. וזהו **ואל יחר אפך בעצדך, כי כמוך**
כפרעה מקור השקר, לזה תסמיר חרון אפך להראות
 על כל פנים מבחוץ סימני טהרה. (טיב לבב)

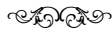

כי במוד כפרעה. חשבו אמה צעניי כמלך, דבר אחר
 אם תקניטני אהרוג אותך (רש"י). אפשר דעל קוטב
 אחד יסובבו, דהנה הלשון הוא קולמוס הלכ, ומחוץ
 דיבורו של אדם ניכר לאיזה צד הוא שייך. והנה עד
 עכשיו לא דיבר יהודה עם יוסף כי אם על ידי מליך,
 ולכן לא ידע יהודה לאיזה שורש שייך יוסף, אבל
 הרגיש דיש ליוסף כח גדול. וזהו **ויגש אליו יהודה**
ויאמר כי אדני ידבר נא עבדך דבר באזני אדני,
 שרצה לדבר עם יוסף לבדו ולא על ידי מליך, ועל
 ידי זה יתוודע לו להיכן הוא שייך, ואם יתוודע לו
 שהוא שייך לצד הקדושה, על זה אמר לו **חשוב אמה**
צעניי כמלך, דכך הוא דרך הצדיקים להכניע את
 עצמם איש אל רעהו, אבל אם יתוודע לו שהוא שייך
 להסטרא אחרא, אז אהרוג אותך, וילחום נגדו בכל
 התוקף. (דברי יואל)

כי במוד כפרעה. למה נזהר פרעה להרוג על ידי
 המילדות, כדי שלא יתבע ה' ממנו, ויפרע מהם (שמות

רבה א). **המהר"ש יפה** (יפה תואר) צ"ל: כיון דקיימא
 לן (קדושין מצ): אין שליח לדבר עבירה, והשליח חייב
 והמשלח פטור, לזה התחכם פרעה לעשות כל גזירותיו
 על ידי ישראל עצמם, כדי שיפטר הוא, ויהיה החיוב
 על ישראל; **והעצמי נחל** (שבת הגדול ב) כתב לסתור
 הטענה: דלא אמרינן אין שליח לדבר עבירה אלא
 בהסתה בעלמא (פני יהושע קדושין מצ), ולפי דבריו היבא
 שיד המשלח תקיפה על השליח, לא אמרינן אין שליח
 לדבר עבירה; והנה אף ביוסף היה הכל על ידי
 שליח, כדכתיב: כי המליך בינוסם, וחשב יהודה אולי
 זהו טעותו, שיוכל לצער אותם בלי שום עונש, כי אין
 שליח לדבר עבירה, וכפי שהיה טעותו של פרעה בזה.
 לזה אמר לו **ידבר נא עבדך באזני אדני** דייקא, בלי
 שום ממונע, **ואל יחר אפך** על זה, שאיני גורם לך
 עונש על ידי שאני מסיר השליח, **כי כמוך כפרעה**
וחשוב אמה צעניי כמלך, וכיון דיש לך דין מלך לא
 שייך אין שליח לדבר עבירה, ואין נפקא מינה בהסרת
 השליח. (דברי יואל)

כי במוד כפרעה. חשוב אמה צעניי כמלך (רש"י). כל
 אדם יש לו בחירה, פעמים לטוב ופעמים להיפוך,
 אבל מלך אין לו בחירה, כי לב מלכים ושרים ציד ה',
 ולכן הוא סכנה גדולה בקום עלינו אדם, מאחר שאין
 ה' מודקק לבטל הבחירה (שפתי צדיקים בשם הרה"ק רבי צבי
 הירש מסלאוויטש). **והרצ הקדוש מרויח** כשישבו במשמר
 פירש: שרים רדפוני חנם ומדברך פחד לבי, שש אנכי
 על אמרתך כמואל שלל רב (תהלים קיט), מה שה' שרים
 רדפוני, זה 'חנם', ולא אירא מזה, אך 'ומדברך פחד
 לבי' שמא זה גזירתך, אמנם אם זה גזירתך אז 'שש
 אנכי על אמרתך כמואל שלל רב', כי אני מקבל עלי
 גזירתך באהבה; וזה שאמר יהודה **כי אדוני כי**
בפנימיות לבבי אני יודע כי הכל הוא מאדוני, ומאחר
 שאני יודע שהוא גזר הגזירה הזאת איני מתיירא
 ממך, ושש אנכי לקבל גזירותיו באהבה, **ואל יחר אפך**
בעצדך על דברי אלה, ותאמר שבאמת אין זה ממנו
 יתברך, שאין ה' מודקק לבטל הבחירה, **כי כמוך**
כפרעה, **חשוב אמה צעניי כמלך**, ולב מלכים ושרים
 ציד ה', ואם כן אינך ציד עצמך, אלא מושגח
 בהשגחה פרטית מה', ובודאי שמאמתו לא תלא הרעות,
 ולא יאונה לנו כל רע. (תדושי תורה רש"א)

סיפורי צדיקים, גביאור הפסוקים הפלאים יז ונוגה מפיקים

והודיעו ופירסמו בשם אלוקותו ית' ולכן באתי הנה, כי פה לא נודע עוד מאומה.

(נר ישראל)

ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד

בשנת רנ"ב כאשר היתה עת צרה ליעקב במדינת ספרד ועוללים ויונקים נמרטים ונשחטים על קידוש ה' ה' שם אשה אחת שכששחטו את שני בניה נגד עיניה ענתה ואמרה באומץ לבה: ה' אלקי, מעודי ועד עתה אהבתי אותך, אמנם כל זמן שצאצאי הנאהבים והנעימים חיו על פני האדמה אולי לא אהבתי אותך אהבה שלימה בכל לבי, כי גם לאהבת בני נתתי מקום בלבי, אולם כעת פניתי את כל לבבי להיות משכן לאהבתך, ועתה אקיים את מאמח"כ "אהבת את ה' אלקיך בכל לבבך", וזהו שכתב רש"י כאן: אבל יעקב אבינו לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו, ואמרו רבותינו שהי' קורא את שמע, ולכאורה אב שכנו האהוב לו אבד והיה מתאבל עליו ימים רבים, אין מלים בשפת האנוש לתאר את גודל התענוג הנפלא המציף את כל חדרי לבו בעת שהבן האבוד נופל על צוארו לנשקו ולחבבו, ולזאת באו חז"ל ואמרו: שהי' קורא את שמע, שכאותה שעה הוא יחד את כל לבבו לאהבה את ה', ולא נשאר בו מקום פנוי לכניסת מחמדי תבל, ולכן לא נפל על צוארו של יוסף.

(ספרן של צדיקים)

שמני אלקים לאדון לכל מצרים

בעת אשר ישב הרה"ק מרוזין צוק"ל בטשערנוביץ, לאחר שברח מרוסא, והקיסר של רוסא ביקש מקיסר של אסטרייך שיחזירוהו לרוסא, ושלחו מאסטרייך אנשים מיוחדים לווינא, והצליחו לפעול שם שיוכל לישב באסטרייך בלי שום מפריע, ובבוא הבשורה הטובה לטשערנוביץ, אמרו לו האנשים משם, הלא כעת ראינו כי רצון יראיו יעשה, ולא הועיל כל השתדלות מלך רוסא לעשות כנגד רצונכם, וידענו גם ידענו כי לו הואלתם לשבת שם ברוסא יודעים אנו שהשי"ת ה' ממלא רצונכם וכל כלי יוצר עליך לא יוצלח, והשיב להם הרה"ק מרוזין צוק"ל יוסף הצדיק בשבתו במצרים שלח להודיע לאביו יעקב שבארץ כנען, שמנו אלקים לאדון לכל מצרים, ויש להבין מה בישר לאביו שזכה להיות שר על "ציגאנערס" אמנם הפי' כך הוא, האבות הקדושים ישבו כולם בארץ כנען ופירסמו כולם אלוקותו ית', אמנם בארץ מצרים לא נודע דבר, וזהו שבישר לו, כה אמר בנך יוסף [תיבת "כה" הוא כינוי להשכינה הק'] שהשכינה הק' מכריז ומודיע "בנך יוסף אמנו אלקים לאדון לכל מצרים" פי' שיוסף הצדיק פירסם אלוקותו והשריש בתוך המצרים שהוא ית' הוא אדון כל, וזהו בוודאי בשורה טובה ליעקב, וסיים הרה"ק מרוזין בלשונו הקדוש: בארץ רוסא כבר ישבו אבותי הקדושים

לשון חכמים

לשון חכמים צדקוטי ישרים, בדרך צדו ומליצה נאמרים

ולאביו שלח כזאת עשרה חמורים נושאים מטוב מצרים. וברש"י ד"ה מטוב מצרים, יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנה. פעם אחת היה הרה"ק רבי שלום מקאמינקא זי"ע משובתי שבת אצל הרה"ק הרבי ר' אליעזר'ל מדזיקוב זצ"ל. וכמנהג הצדיקים היה נהוג גם אצל הצדיק מדזיקוב שבעת עריכת השלחן בש"ק הכריזו שפלוגי מעמיד לוג יין, וכן פלוגי וכו', וכמובן שכל אחד קיבל כוס יין לשתות 'לחיים' ולהתברך מפי הצדיק. רבינו ראה איך שמעמידים 'לוגין' ומקבלים רק 'כוסות' נענה ואמר **בצחות** עתה הנני מבין הפסוק ולאביו שלח כזאת וגו' ופירש"י יין ישן שדעת זקנים נוחה הימנה. דהנה יוסף רצה לרמוז לאביו שנמכר כמה פעמים (לישמעאלים למדינים ולמצרים) לזה שלח יין ישן, שג"כ נמכר כמה פעמים (כי מכל לוג נחסר רק כוס אחד ושאר היין נמכר בשבת הבא), וזה שמרמוז רש"י שדעת זקנים נוחה הימנו כי מאחר שנמכר כמה פעמים הרי יש להם לזקנים היינו הצדיקים העורכים שולחנותיהם הרבה ריוח מזה, כי בעד לוג אחד משתלמים כמה פעמים.

אהב שלום

לא נשאר לפני אדוני בלתי אם גויתנו ואדמותנו. פעם בא לפני הגה"צ רבי הלל ליכטנשטיין אבד"ק קאלאמיא, איש א' ושמו יוסף שהי' מגדל חזירים, ויובחיהו הרב הג"ל על זה, ויאמר לו בדרך הלצה, עתה נתיישב לי מזה שקשה לי בזה בפי' וגיש שאמרו המצריים ליוסף כי אם תם הכסף כו' לא נשאר לפני אדוני בלתי אם גויתנו ואדמותנו, ולכאורה תיבות לפני אדוני הם מיותרים. אמנם הדבר נכון שאנשי מצרים היו להם חזירים לרוב רק יוסף לא רצה בזה ליתן להם תבואה ולחם בעד חזירים, וז"ש לא נשאר לפני אדוני דייקא בלתי אם גויתנו, אבל חזירים יש לנו עוד לרוב רק שאין זה סחורה לפני אדוני יוסף, ולהיות עתה שהאיש יוסף מגדל חזירים, א"כ מיותר האדוני ורמו באצבעו עליו כלומר זה 'אדוני יוסף' למה לנו, ודפח"ח.

שיחת חולין, דברי תוכחה

שמחת החתונה

נשואי נכד
ל'ק'מ'ן רבינו מנחם מנדל שליט"א
החתונה תהיה ביום א' חמשה עשר שבט
בשנת ה'תשפ"ב בשעה 11:00

קול רנה וישועה באהל צדיקים

סדר החתונה

בבית המדרש הגדול

דק"ק קרית יואל יצ"ו

יום ד' ודחי

אול"י י"ב טבת הבעל"ט

תפלת מנחה ביום החופה

בשעה 4:45

ביהמ"ד הגדול - חדר שמואל חיים
ואח"כ יעברו לברך ולהתנחך מל'ק'מ'ן רבינו שליט"א

קבלת פנים

בשעה 5:30

בהיכל ביהמ"ד הגדול

מעמד החופה

בשעה 6:30

ברחוב שלפני ביהמ"ד הגדול

סעודת החתונה

לכל הקהל הקודש
תיקף אחר החופה

הופעת כ'ק'מ'ן רבינו הגה"ק שליט"א

תיקף אחר החופה

ברכת המזון

בשעה 11:00

ואח"כ המצוה טאנץ של כ'ק'מ'ן רבינו הגה"ק שליט"א

וידו"ד שהשמחה זו ישפע שפע רב לנו ולכל ישראל, וזכות אבות'ק'
זי"ע יגן בעדינו לאמטויי לנא מטוב נהורא לטב ולחיין ולשלם.

שישו ושמחו
בשמחת רבינו!

סמכת בית כ"ק טו' יבני תנח"ק שליט"א

קול רנה
וישועה
באהל
צדיקים

מנוחה

שישו ושמחו בשמחת רבינו

פרקראות להכמה

מאמרים נחמדים, ע"ד דרוש מיוסדים, כפתור ופרח משוקדים

המצרית לא הכירו אותו האחים בטביעות עינא דקלא, אמנם עכשיו אמר להם והנה עיניכם רואות שאני הוא יוסף, והטעם, "כי פי המדבר אליכם – בלשון הקודש", ואם כן כבר תוכל להכיר אותי בטביעות עינא דקלא.

(אהבת יהונתן)

☆

ולבנימין נתן שלש מאות כסף וגו'. ולאביו שלח

כזאת עשרה

חמורים וגו'. וברש"י

שלח כזאת כחשבון

הזה, ומהו החשבון

עשרה חמורים, וצ"ב,

ושמעתי עפ"י

שאחז"ל (בבא בתרא צ"א.)

אין יוצאים מארץ

ישראל לחוץ לארץ,

אלא א"כ עמדו סאתים

בסלע, והנה משאוי

חמור הוא לתך, דהיינו

ט"ז סאה (בבא מציעא פ.)

נמצא שמשא עשר

החמורים הוא ק"ג

סאה, ואם סאתים

בסלע, אז עולה ק"ג

סאה ע"ה סלעים –

שהם שלש מאות

דינרים, כי הסלע הוא

ד' דינרים, והנה סתם

כסף האמור בתורה

הוא דינר (בכורות ג.)

וז"ש 'ולבנימין נתן

שלש מאות כסף'

דהיינו ש' דינרים

'ולאביו שלח כזאת'

כחשבון הזה של ש'

דינרים, הם עשרה

חמורים הנושאין ק"ג

סאין, וא"כ הם סאתים

בסלע ומותר לו לצאת

מא"י.

(חנוכת התורה)

ויאמר יוסף אל אחיו אני יוסף העוד אבי חי. ידוע קשיית המפר' והלא כבר שאל אותם אודות אביו והשיבוהו שהוא חי, ואפ"ל דהנה אמרו חז"ל אשר זיו איקונין של יוסף היה דומה ליעקב, ולכן לא היה יכול יוסף להבין איך אפשר הדבר אשר אחיו לא יכירו אותו, ומזה שפט אשר שקר בפיהם, כי בוודאי לא יחיה אביהם, ולכן שאל "העוד אבי חי" כלומר שמא אבי כבר זמן רב אינו חי, ולכן אינכם זוכרים את צורת פניו, ולכן לא הכרתם

גם אותי, כי אין דמות דיוקנו לנגד עיניכם, ולא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו, היינו יען הסתכלו בפניו, וראו אשר באמת הוא כצורתו של אביהם.

(ילקוט האורים)

☆

והנה עיניכם

רואות ועיני אחי

בנימין כי פי

המדבר אליכם.

ופרש"י כי פי המדבר

אליכם בלשון הקודש,

ונראה לפרש דהנה

לכאורה יש להקשות

מדוע לא הכירו האחים

את יוסף מיד ע"י

"טביעות עינא דקלא",

כפי שמצינו בגמ' (חולין

צ"ז:) שאפילו לגבי

איסורים סומכים על

טביעות עינא דקלא,

אך יש לומר דטביעות

עינא דקלא אינה אלא

כאשר מדבר האדם

בשפתו, אבל כאשר

הוא מדבר בשפה

אחרת לא אמרינן

טביעות עינא דקלא,

ולכן כאשר דיבר יוסף

עד עכשיו בשפה

דורש טוב

לכולם נתן לאיש חליפות שמלות ולבנימין נתן שלש מאות כסף, וחמש חליפות שמלות. הנה במסכת מוגילה מוקשינן היתכן שנתן יוסף לבנימין חמש חליפות שמלות ולא חשש שיעורר בזה את קנאתם עליו כשם שאירע לו עם הכתונות פסים, ומתרצינן, שרמזו לו רמז על העתיד. וקשה מדוע לא פריך חגמ' כלל על השלש מאות כסף שנתן לבנימין לבדו.

ונראה דאיתא בגיטין, המוכר עבדו לעכו"ם קונסין אותו שיפדהו מידי הנכרי עד עשרה פעמים בדמיו, והנה סתם עבד שוה שלשים שקלים כסף כדכתיב בפרשת משפטים, ועשרה פעמים דמיו הם שלש מאות שקלים כסף, והנה האחים מכרו את יוסף לנכרים, ונמצא שהיה כל אחד מהם חייב להקנס ולשלם עשר פעמים דמיו כי לפדותו, ונמצא שבוה שמוצא עכשיו את יוסף זה פטר אותם מלשלם את הממון הזה, ונמצא שהרווחו כל אחד שלש מאות שקלים, אבל בנימין שלא היה עמום במכירה למה יגרע הוא ולא ישתכר ג"כ שלש מאות כסף, ולכן נתן לו יוסף את הסך הזה.

(שור על התורה, רביע בחי', והחיד"א בשם הרוקח)

אי נמי י"ל דהנה מביא רש"י בפרשת וישב שהשבטים חילקו ביניהם את ימי השנה לשמש את אביהם, וע"כ באותם כ"ב שנה שלא היה יוסף אצל אביו, נתוסף חלקו על שאר האחים, ובשלמא שאר השבטים אין להם תביעה ע"ז דהרי הם מכרוהו, אבל שורת הדין שיוסף יפרע עכ"פ לבנימין שכר העבודה ששימש במקומו.

והנה הרי אין לחשוב שכר שבת ויו"ט אלא של ימי החול, ובשנה יש שלש מאות ימי חול (כמובא בב"י שלה מרמז הש"ן של התפליין), והשבטים היו י"ב, וממילא היה לכ"א לשמש כ"ה ימים בשנה, ויוסף שנחסר כ"ב שנה, חיסר כ"ב פעמים כ"ה דהיינו תק"נ, וזה נתחלק אצל ה"א שבטים, ונמצא שנתוסף לכ"א חמישים יום, כי י"א פעמים חמישים הוא ג"כ תק"נ, והנה איתא במדרש דשכר עבודה הוא דינר ליום ודינר הוא שש מעה, והנה שכר עבודה של חמישים יום הוא ממש שלש מאות מעה, ולכן נתן יוסף לבנימין שלש מאות שקלים שהוא שלש מאות מעה, כדי לשלם לו שכר העבודה שעבד על מקומו לשמש את אביו.

(הנה"ק מאסטרדאוצא בספר אור תורה)

וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת עֲשֶׂרָה חֲמָדִים נִשְׁאִים מְטוֹב מִצָּרִים וְעֶשֶׂר אֲתִנֹּת נִשְׁאִית בָּר וְלֶחֶם וּמוֹזֵן לְאָבִיו לְדָרֶךְ: (פרק מה פסוק כג)

וּלְאָבִיו שָׁלַח כְּזֹאת. כְּחֻשְׁבוֹן הָזֶה, וּמִהוּ הַחֻשְׁבוֹן עֲשֶׂרָה חֲמָדִים וְגו', לְשׁוֹן רִשְׁי'. וְאֵינְנוּ נִכּוֹן שִׁירְמוֹ עַל הַחֻשְׁבוֹן. אֲכָל יִתְכַּן שִׁיאֻמַּר כְּזֹאת הַמִּנְחָה, וְהִיא שְׁעוּרָה. וְלְאָבִיו שָׁלַח זֹאת הַמִּנְחָה עֲשֶׂרָה חֲמָדִים וְגו', וְהַכֹּהֵן כָּאֵלֹה יִתְרָה, רַק דָּרֶךְ הַלְשׁוֹן כֵּן, כִּמּוֹ וּתְדַבֵּר אֵלָיו בְּדִבְרֵים הָאֵלֶּה עֲשֶׂה לִּי עֲבָדָךְ (לְעֵיל לֹט יט). אִי יֹאמַר, וְלְאָבִיו שָׁלַח צִידָה, כְּצִידָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לְאַחִיו. וְלֹא לְהַשְׁוֹתָהּ, רַק כְּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם צִידָה לְדָרֶךְ בְּלִכְתָּם, כֵּן שָׁלַח לְאָבִיו בָּר וְלֶחֶם וּמוֹזֵן לְדָרֶךְ כְּבֹאוֹ. וְהוּא הַנִּכּוֹן.

וַיֹּאסֹר יוֹסֵף מִרְכֶּבֶתוֹ וַיַּעַל לְקִרְאֵת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צַוְאָרָיו עוֹד: (פרק מה פסוק כט)

וַיֵּרָא אֵלָיו. יוֹסֵף נִרְאָה אֶל אָבִיו. וַיִּבְכֶּה עַל צַוְאָרָיו עוֹד, לְשׁוֹן הַרְפִּיט בְּכִיָּה, אֲכָל יַעֲקֹב לֹא נָפַל עַל צַוְאָר יוֹסֵף בְּנֵו וְלֹא נִשְׁקוּ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהִיא קוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע, לְשׁוֹן רִשְׁי'. וְלֹא יִדְעָתִי, מַעַם בְּיִרְאָה אֵלָיו כִּי בִּידוּעַ שֶׁנִּתְרָאָה כְּאֲשֶׁר נָפַל עַל צַוְאָר. וְעוֹד, כִּי אֵינְנוּ דָרֶךְ כְּבוֹד שׁוֹפֵל יוֹסֵף עַל צַוְאָרֵי אָבִיו. אֲכָל שִׁישְׁתַּחֲוָה לוֹ אִי שׁוֹנֵשֶׁק יָדָיו, בְּכַתוּב (לְחֹן מֵה יב) וַיִּצָּא יוֹסֵף אֲתָם מֵעַם בְּרַכְיוֹ וַיִּשְׁתַּחֲוּ לְאַפְּיוֹ, וְהַשְׁעָה הִוא רִאיוֹהָ יוֹתֵר לְהַשְׁתַּחֲוֹת לוֹ. וְכֵן כֵּל "עוֹד" בְּכַתוּב תּוֹסַפֶּת עַל עֶקֶר הוּא, אֵינְנוּ כִּמּוֹ הַרְבֵּה, לֹא עַל אִישׁ יִשִּׁים עוֹד, (אֵיב לֹד כג) שִׁישִׁים עָלָיו כְּפִי הַמָּאִיו, וְלֹא יוֹתֵר.

וְהַנִּכּוֹן בְּעֵינֵי כִי כִּבְרָה הִיוּ עֵינֵי יִשְׂרָאֵל בְּכַדִּים קֶצֶת מוֹלָן. וְכִשְׁבָּא יוֹסֵף בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנָה, וְעַל פָּנָיו הַמִּצְנֶפֶת כְּדָרֶךְ מַלְכֵי מִצְרַיִם, לֹא הָיָה נִכְרָ לְאָבִיו. וְגַם אֲחִיו לֹא הִפְרִיחוּהוּ. לְפִיכָה הוֹפִיר הַכַּתוּב, כִּי כְּאֲשֶׁר נִתְרָאָה אֶל אָבִיו, שֶׁהִכִּיתוּ בּוֹ וְהִפְרִיחוּ, נָפַל אָבִיו עַל צַוְאָר, וְכִבְרָה עָלָיו עוֹד, כְּאֲשֶׁר יִבְכֶּה עָלָיו תְּמִיד עַד הַיּוֹם הַזֶּה, כְּשֶׁלֹּא רָאָהוּ. וְאַחֵר כִּד אָמַר, אֲמוֹתָה הַפְּעַם אַחֲרֵי רִאיוֹתֶיהָ אֶת פָּנָיָהּ, וְדָבָר יָדוּעַ הוּא מִי דְמַעְתָּהּ מִצִּוְיָהּ אִם הָאֵב הַזֶּה הַמּוֹצֵא אֶת בְּנֵו הִי לְאַחֵר הַיָּאוֹשׁ וְהָאֵבֶל, אִי הֵבֵן הַכְּבוֹד הַמּוֹלָה. וְאֵל תַּחֲנוּשׁ כְּעִבּוֹר אָמְרוּ וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל, כִּי מִמֶּנִּי יִדְבֵּר וַיְחַזֵּר וַיּוֹפִיר שְׁמוֹ, וְכֵן (לְעֵיל מֵה-מֵה-ג) וַיִּקְבֹּץ אֶת כָּל אֶחָד שְׁבַע שָׁנִים וְגו' וַיִּלּוֹסֶף יֶלֶד שְׁנֵי בָנִים, וְכֵן בְּמִקּוֹמוֹת רַבִּים תְּמִיד בַּתּוֹרָה וּבִמְקָרָא^א.

מעשה הש"ב

רש"י מפרש שיוסף נפל על צוואריו של אביו ויבך בזמן שהיה על צוואריו, וְעוֹד, פִּירוּשׁוֹ שֶׁהִרְבֵּה לִבְכוֹת יוֹתֵר מִכְּפִי הַרְגִּילוֹת. אֲבָל יַעֲקֹב לֹא נָפַל עַל צַוְאָר שֶׁל יוֹסֵף וְלֹא נִישְׁקוּ, מִשּׁוּם שֶׁהִיא קוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּאוֹתָהּ שְׁעָה. וּלְפִי רִשְׁי' אִ"שׁ שֶׁכֵּל הַפֶּסֶק מִיִּירֵי מוֹסָף, וַיֹּאסֹר יוֹסֵף אֶת רִכְבּוֹ וְגו', וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרֵיו וַיִּבְכֶּה עוֹד. וְכֵן אִ"שׁ לְשׁוֹן הַכַּתוּב (שם י) וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל יוֹסֵף, שְׂעֵד עֲכִשׂוּ דִּבְרֵי הַכַּתוּב מוֹסָף, וְעַתָּה מִדְּבַר יַעֲקֹב.

אִמְנֵם רַבִּינוּ מִפְּרֵשׁ וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרֵיו, שִׁיעֲקֵב נָפַל עַל צַוְאָר שֶׁל יוֹסֵף, וְעוֹד, פִּירוּשׁוֹ שֶׁבִּכָּה עוֹד הַפְּעַם מִלְּבַד מֵה שֶׁבִּכָּה עַד הַיּוֹם הַזֶּה עַל יוֹסֵף. אֲבָל יוֹסֵף לֹא נָפַל עַל צַוְאָרֵיו שֶׁל יַעֲקֹב שְׂאִינֵי דָרֶךְ אֶרֶץ שִׁיעֲשָׂה כֵן לְאָבִיו. וְלִכְאוּרָה לְפִי פִירוּשׁ רַבִּינוּ שִׁזִּיפּוֹל עַל צַוְאָרֵיו מִיִּירֵי מִיעֲקֵב שֶׁהוּא נָפַל עַל צַוְאָר שֶׁל יוֹסֵף וּבִכָּה, אִ"כ לִמָּה בַּפֶּסֶק י' נֹאמַר וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל הִרִי גַם בַּפֶּסֶק הַקּוֹדֵם מִיִּירֵי מִיעֲקֵב, מִפְּרֵשׁ רַבִּינוּ שֶׁכֵּן דָּרֶךְ הַכַּתוּב שְׂאֵע"פ שֶׁמִּדְּבַר מֵאֲדָם אֶחָד, חִזּוֹר וּמִזְכִּיר אֶת שְׁמוֹ. עַד כֵּאֵן סִיכּוֹם הַשִּׁטּוֹת.

^א אֲפֶשֶׁר לְפִרֵשׁ כּוֹונַת רַבִּינוּ בְּאוֹמְרוֹ 'אֵינְנוּ נִכּוֹן, דְּלִפִּי רִשְׁי' פִּירֵשׁ הַכַּתוּב וְלֹא אֲבִיו שָׁלַח כְּזֹאת, לְפִי הַחֻשְׁבוֹן שֶׁכַּתוּב בַּהֲמִשָּׁךְ הַכַּתוּב, וּלְפִי"ד קִשָּׁה שֶׁהִיא צָרִיךְ לִכְתוּב וְלֹא אֲבִיו שָׁלַח זֹאת, וְלִמָּה כַּתֵּב 'כְּזֹאת' בְּכ"ף הַדְּמִיוֹן. שֶׁהִי כְּכ"ף הַדְּמִיוֹן אִ"שׁ רַק עַל דְּבַר שֶׁהִיא כְּבֵר, אֲבָל כֵּאֵן הִרִי לֹא שָׁלַח עַדִּין כְּפִי הַחֻשְׁבוֹן הַזֶּה שֶׁנִּכְלָה לְדַמּוּת לִזְהָ.

^ב רַבִּינוּ מִפְּרֵשׁ בְּ' אֹפְנִים תִּיבֵת כְּזֹאת, א, שֶׁכְּכ"ף יִתִּירָה הוּא, וְכֵאֵלֹו הִיָּה כַּתוּב 'זֹאת', וְדָרֶךְ הַלְשׁוֹן כֵּן, וּלְפִי"ד אִ"שׁ. ב', שֶׁכְּכ"ף שֶׁל 'כְּזֹאת', הִרִי הוּא כְּכ"ף הַדְּמִיוֹן, וְהַכּוּוֹנָה לְדַמּוּתוֹ לְמִשְׁכַּח לְמַעֲלָה שֶׁנִּתְּן צִידָה לְדָרֶךְ בְּלִכְתָּם, כִּמּוֹ כֵּן שָׁלַח לְאָבִיו בָּר וְלֶחֶם וּמוֹזֵן לְדָרֶךְ כְּבֹאוֹ. וּלְפִי"ד שִׁפִּיר מִדְּמָה לְמָה שֶׁהִיא כְּבֵר מִקּוֹדֵם. אֲבָל אֵין כּוֹונַת הַכַּתוּב לְהַשְׁוֹתָהּ, שֶׁנִּתְּן לָהֶם אוֹתוֹ צִידָה.

^ג תַּמְצִית הַשִּׁטּוֹת^א [א] וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרֵיו, מִי נָפַל יוֹסֵף אוֹ יַעֲקֹב, [ב] וַיִּבְכֶּה עַל צַוְאָרֵיו עוֹד, פִּירֵשׁ עוֹד.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף מִרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לְקִרְיַת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גִּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צְוּאָרָיו וַיִּבְכֶּה

עַל צְוּאָרָיו עוֹד: (שם)

וַיֵּרָא אֵלָיו. יוֹסֵף נִרְאָה אֶל אָבִיו. וַיִּבְכֶּה עַל צְוּאָרָיו עוֹד... וַהֲכֵן בָּעֵינִי כִּי בָכָר הָיוּ עֵינֵי יִשְׂרָאֵל כְּבָדִים קֶצֶת מוֹקֵן. וַיִּשְׁכַּב יוֹסֵף בְּמִרְכַּבֶּת הַמִּשְׁנָה, וַעַל פָּנָיו הַמְצַנֶּפֶת כְּדָרָךְ מַלְכֵי מִצְרַיִם, לֹא הָיָה נֶפֶר לְאָבִיו. וְגַם אָחִיו לֹא הִפְרִיחוּ. לְפִיכָךְ הוֹפִיר הַכְּתוּב, כִּי כָאֲשֶׁר נִתְּרָאָה אֶל אָבִיו, שֶׁהֵבִיט בּוֹ וַהֲפִירוֹ, נָפַל אָבִיו עַל צְוּאָרוֹ, וּבָכָה עָלָיו עוֹד, כָּאֲשֶׁר יִבְכֶּה עָלָיו תָּמִיד עַד הַיּוֹם הַזֶּה, כְּשֶׁלֹּא רָאָהוּ.^ה

וַיָּתֵם הַכֶּסֶף, מֵאֲרִיץ מִצְרַיִם וּמֵאֲרִיץ כְּנָעַן, וַיָּבֵאוּ כָל מִצְרַיִם אֶל יוֹסֵף לֵאמֹר הִבֵּה לָנוּ

לֶחֶם, וְלִמְהָ נָמוּת נִגְדָה, כִּי אִפְסָם, כֶּסֶף: (פרק מז פסוק טו)

וַיָּתֵם הַכֶּסֶף מֵאֲרִיץ מִצְרַיִם וּמֵאֲרִיץ כְּנָעַן וַיָּבֵאוּ כָל מִצְרַיִם אֶל יוֹסֵף וְגו'. וַהֲפִיר כִּי תָם הַכֶּסֶף מֵאֲרִיץ כְּנָעַן, בְּעֶכְבוֹר כִּי מִצְרַיִם כְּבוֹאֵם אֶל יוֹסֵף וַהֲפִירוֹ לוֹ זֶה, כִּי אָמְרוּ אַחֲרֵי שֶׁתָּם הַכֶּסֶף גַּם מֵאֲרִיץ כְּנָעַן, וְלֹא יָבֹאוּ עוֹד אֱלִידָה לְשִׁבְרָה, לָמָּה נָמוּת נִגְדָה כִּי אִפְסָם כֶּסֶף וַתִּמְתְּנוּ חֲנָם, וַתִּשְׁאַר הַתְּבוּאָה בְּיָדָהּ וַאֲזַי קוֹנָה.^ו

מַעֲשֵׂה הַש"ב

שיתקיים חלומם הראשון. וכן זה הטעם שלא הודיע לאביו שהוא מלך במצרים, שידע שצריך קודם להתקיים החלומות.

והנה בחלום השני חלם שגם יעקב אביו ישתחוה לו, כמו שנאמר שם ש'השמש והירח משתחוים לו', והשמש מרמו על יעקב, ואינו מוזכר בפסוק שעשה יוסף תחבולות שיתקיימו חלום זה שיעקב ישתחוה לו, ולכאורה מכיון שידע שיתקיימו באמת. א"כ למה לא עשה תחבולות כמו שעשה שיתקיים החלום הראשון. ואפשר לומר שזה כוונת רבינו ליישב שזה היה תחבולות של יוסף שיתקיימו החלום השני, ולכן הגיע במרכבת המשנה, והמצנפת על פניו כדרך מלכי מצרים, כדי שיראה כמו מלך, ויעקב יחשוב שזה פרעה ושתחוה לו, כמו שכתב הנצי"ב בעמק דבר (שם) "שבאמת לא הכירו יעקב מתחילה וכסבור שהוא פרעה, והשתחוה לו", כמו שאיתא בתרגום יונתן שאכן יעקב השתחוה אליו. ובוזה נתקיים החלום השני.

ובזה א"ש מה שמדגיש רבינו זעל פניו המצנפת, שלכאורה המצנפת מניחים על הראש, רק שזה היה תחבולה שלא יכירוהו, וכן עשה בפעם הראשונה שנפגש עם אחיו, כמו שכתב רבינו לפרש הכתוב (פרק מב פסוק ו') וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת אָחָיו וַיִּכְרַם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם, "מיד שראה אותם הכירם, ופחד אולי יכירוהו, ויתנכר אליהם, ששם המצנפת על מצחו וקצת הפנים ושינה עצמו".

מבואר בדברי רבינו שלכן נכתב בכתוב שנגמר גם הכסף של ארץ כנען, משום שאמרו המצרים ליוסף, שמאחר שנגמר גם כסף של יושבי כנען, כבר לא יבואו לקנות ממך תבואה, ואם כן לא תרויח כלום אם תשאיר את התבואה ברשותך, שהרי במילא אין לזה קונים, ונמצא שאתה מניח לנו למות בחנם.

ואפשר לומר מנא לן שהמצרים טענו כן, שנגמר הכסף גם בארץ ישראל, משום שאמרו המצרים 'כי אפס כסף', ואילו אמרו שרק להם נגמרו הכסף היה צריך לכתוב כי אפס 'לנו' הכסף. ומדאמרו בסתמא 'כי אפס כסף', מרמז בזה שטענת המצרים היתה שנגמר הכסף לכולם, גם בארץ כנען.

ואפשר לומר דאחד תלוי בשני, דרבינו לשיטתו שסובר ש'עוד' פירושו 'הוספה', דהיינו שהוסיף לבכות עוד הפעם, הוכרח לפרש שקאי על 'יעקב, שהרי לא מצאנו שיוסף בכה לפני כן, ורק ביעקב מוצאים שבכה על יוסף מקודם, כמו שכתוב (בראשית לו לה) וַיִּבֶךְ אֶת אָבִיו. ורש"י שסובר ש'עוד' פירושו שהרבה בבכי מפרש כפשוטו, שכל הכתוב מיירי מיוסף, ויוסף נפל על צוואריו של בנימין.

הנה לפי פירוש רבינו לכאורה צ"ע שהרי תחילת הפסוק וַיֵּאסֹר יוֹסֵף אֶת מִרְכַּבְתּוֹ מִיֵּרֵי מִיֹּסֵף, וסוים הפסוק וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צְוּאָרָיו וַיִּבְכֶּה עַל צְוּאָרָיו עוֹד, מיירי מיעקב, וא"כ היה צריך לכתוב וַיִּפֹּל עַל יַעֲקֹב עַל צְוּאָרָיו, אפשר ליישב כמו שכתב רבינו (ח"י שדה פרק כד פסוק לב) וַיֵּבֶא אֱלֹהֵי הַבֵּיתָה וַיִּפְתַּח הַגַּמְלִים וַיִּתֵּן תֵּבָן וּמִסְפּוּא לַגַּמְלִים וּמִים לַרְחוּץ רִגְלָיו וְגו', ומפרש רבינו שם שתחילת הכתוב וַיֵּבֶא אֱלֹהֵי הַבֵּיתָה, הכוונה על אליעזר, ואילו המשך הכתוב וַיִּפְתַּח הַגַּמְלִים מוסב על לבן, וכן וַיִּתֵּן לָהֶם תֵּבָן וְגו' קאי על לבן, ולא נזכר בקרא שמו של לבן, והביא שם עוד כתובים שמוצאים כן. וא"כ שפיר אפשר לפרש גם כאן שתחילת הכתוב מוסב על יוסף, וסיפא דקרא על יעקב.

רבינו מפרש כוונת הכתוב וַיֵּרָא אֵלָיו שלכאורה פשוט שאם נפל על צוואריו ראה אותו, אלא בתחילה לא הכירו, או משום שהיה עיניו של יעקב כבדים קצת מווקן, או משום שבא יוסף במרכבת המשנה ועל פניו המצנפת כדרך מלכי מצרים, לא הכירו יעקב, ורק אחרי שהביט בו אז הכירו ונפל יעקב על צוואריו.

ואפשר לומר שלכן אמר רבינו הפירוש השני שהגיע יוסף אל אביו כדרך מלכי מצרים במרכבת המשנה ועל פניו המצנפת, ולכן לא הכירו מתחילה, בהקדם לפי מה שכתב רבינו (פרק מב פסוק ט) שידע יוסף שחלמותיו יתקיימו באמת. ומכיון שבחלום הראשון חלם שאחיו ישתחו לו, וכשהגיעו אחיו בפעם הראשונה אליו ללא בנימין והשתחו אליו, ידע שעדיין לא התקיימו חלומם הראשון, וכיון שידע שצריך להתקיים, עשה תחבולות ועצות שיביאו את בנימין.

יוסף בן שבע עשרה שנה (ב)

(בראשית לו, ב)

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

וז"ל: "ותחלת זמנה הוא מבן י"ח, כי גם אחר הנשואין יוכל ללמוד ב' או ג' שנים בלי טירדה גדולה כ"כ בטרם יוליד בנים הרבה", עי"ש. ועי"ש עוד ב'קונטרס אחרון' שם שהאריך בזה.

וב'מנחת סלת' (מצוה א') כתב ע"ז: "ויל"ע במי שאינו יושב ולומד או במי שהוא עשיר למה לא יתחייב תיכף בשנת י"ג, וראיתי בדרך פקודיך כאן (מ"ע א בחלק המעשה אות ב) שביאר הוכחה מיוסף דאין החיוב מדאורייתא עד שנת י"ח וכו', ולפ"ז נראה לי הא דקיי"ל בחצי

בפרשת וישב: אלה תולדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה וגו', הנה ידוע מה שכ' בספח"ק דרך פיקודיך' (מצוה א' חלק המעשה אות ב) וז"ל: "התחלת חיוב המצוה הזאת (מצות פ"ו) הוא בהתחלת שנת הי"ח, וכמו שאמרו רז"ל אבות (פ"ה כא) בן שמונה עשרה לחופה, והנה אנחנו לא נדע מאין הוציאו רז"ל מן התורה דעד בן י"ח לא חל החיוב, ומה נשתנה המצוה הזו מכל המצוות שבתורה דחיובם מבין י"ג ואילך וכו', ונ"ל דנפקא לרז"ל מיוסף, דהיה בן שבע עשרה שנה בעת שנאבד מאביו, והנה למה לא השיאו אביו אשה והוא מן המצוות המוטלות על האב להשיא אשה לבנו, והנה מאברהם שלא השיא אשה ליצחק עד שהיה בן ארבעים שנה לא קשה מידי, כי לא היה לו בת זוג עד היות רבקה בת ג' שנים, וגם יצחק שלא השיא ליעקב הוא ג"כ מטעם הנ"ל כי לא היה לו בת זוג בארץ ישראל והוצרך יעקב בעצמו להרחיק נדוד בשליחות אביו, ולא היה יכול אביו לשלחו לחו"ל עד אשר נתגבר בתורה ויראה ובכח גופו לפי שניו, אבל מיעקב שלא השיא ליוסף קשה (הן למ"ד תאומות נולדו עם השבטים, הן למ"ד כנעניות נשאו בהוראת שעה), ע"כ לומר דאין החיוב מדאורייתא עד התחלת שנת י"ח, וזה שמשמיענו התורה דהי' בן י"ז, ולא בא הכתוב לסתום אלא לפרש דבשנת י"ח הוא התחלת החיוב, זה מה שנ"ל כעת", עי"ש.

ונמשיך לבאר קצת הלכה זה.

והנה ב'ב"ח' (הו"מ סימן ז) כתב בזה"ל: "וסברת יש אומרים דאינו ראוי לדון עד שיהא בן י"ח וכו' מדשמואל בפרק במה בהמה דאמר כל דין שדן יאשיהו וכו', וטעמו דבי"ח שנה כבר הגיע לרביע שניו ושכלו שלם לירד לעמקו של דין לזכות ולחובה, ומטעם זה אמרו חז"ל אבות (פ"ה מכ"א) בן י"ח לחופה" וכו', עי"ש.

וב'חלקת מחוקק' (סי' א' סק"ב) כתב: "אע"ג דכל המצוות חייב לקיים מיד כשנעשה בן י"ג, מ"מ מצוה קבלו חז"ל שבן י"ח לחופה מאחר שצריך ללמוד קודם

שישא אשה, והתחלת לימוד [גמרא] הוא מבן ט"ו ואילך" וכו', עי"ש, וכ"כ ב'בית שמואל' (שם סק"ג).

ואגב ב'שלחן ערוך הרב' (הל' ת"ת פ"ג) כתב: דכשנשוא אשה בגיל זה יכול נמי ללמוד תורה קצת זמן אחר זה,

אבל יש עוד בזה טעם, כי אלו שמונה עשרה שנים לחופה הם כנגד שמונה עשרה צלעות שבאדם, שנים עשרה גדולים וששה קטנים, והאשה נלקחה מאחת מצלעותיו, וכאשר האדם יש לו שמונה עשרה שנים כנגד שמונה עשרה צלעות שלו, יש להחזיר לו עוד הצלע שנלקחה הימנו, והרי האשה נקראת צלעתו, ואף כי רש"י זכרוננו לברכה (בראשית ב') פירש מצלעותיו מסטרוהי כמו ולצלע המשכן הרי אונקלוס תרגום מעלעוהי, וזהו לשון צלע, וכן מוכח מדברי חכמים זכרונם לברכה וכו', עי"ש.

ואגב ב'אבודרהם' (סדר המילה וברכותיה) דקדוק על לשון הנוסח המקובל כמשברכין האב בברית מילה, אומרים 'כשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה ולחופה ולמע"ט' ולמה נקטו חופה קודם למע"ט, וביאר משום דאינו בן עונשים עד עשרים וכבר היה בן י"ח לחופה, עי"ש. ועי' ב'מעדני יו"ט' על הרא"ש הל' בכורות אות ד' מש"כ ע"ז.

וכבר הזכרנו לעיל דיש רמז בפסוק 'והוא' אשה בבתוליה יקח, דמילת 'והוא' בגימ' י"ח, ומצאתי בזה רמז נפלא בספרים על היתר נישואין בל"ג בעומר: 'והוא גימטריא י"ח הכוונה בהגיע י"ח באייר אשה בבתוליה יקח מותר לעשות חופה וקידושין', וראה זה פלא דפרשת אמור בדרך כלל חלה תמיד בשבוע שחל בו ל"ג לעומר שהוא יום י"ח אייר שהותר לעשות בו חופה וקידושין.

ולשון ה'רמב"ם' (הל' אישות פט"ו ה"ב) הוא: "האיש מצוה על פריה ורביה, ומאמתי נתחייב במצוה זו, מבן שבע עשרה וכו', עי"ש, וב'מגיד משנה' כתב: "מצאתי נוסחאות חלוקות, ויש מהן שכתב מבן י"ז, ונראה לי שאם הוא אמיתית שפירושה משעברה שנת י"ז, והוא בן י"ז שלימים, ומ"מ האמיתית היא לפי דעתי מבן שמונה עשרה ופירוש משנכנס לכלל י"ח, עי"ש, ולפי דבריו הזמן משנכנס לשנת י"ח דהיינו דעבר י"ז.

אבל ה'ב"ב' כתב: "המגיד כתב דגירסא אמיתית הוא מבן י"ח, וע"כ דפירושו מבן י"ח ויום א', כדתנן מבן י"ח לחופה דפירושו דומיא דרישא בן י"ג למצות דודאי הכונה בן י"ג ויום א', ולא כמו הרב המגיד משנכנס לכלל י"ח, עי"ש, ויש להאריך בזה ועוד חזון למועד, וברוב אחרונים נקטו לדינא דהיינו מבן י"ח ויום א', וכן מבואר בכתבי האריז"ל (ועי' בספר אבן השהם אבהע"ז סימן א').

כמשנה ראשונה הול"ל בפחות מבן י"ח, וכן מה הקשו התוס' בהני מקומות ד"ה לישא ליתי עשה דפו"ר ולידחי לאו דלא יהיה קדש, הא י"ל דהא עשה דוחה לא תעשה ילפינן מכלאים בציצית יבמות (ד), ונוכל לומר דרק עשה כזו שנתחייב בן י"ג ולא פו"ר דחיובו משנת י"ח, וע"כ נ"ל דאינו כן דמצוה זו הוי בשנת י"ג ככל המצות מדאורייתא, רק מדרבנן איחרו עד שנת י"ח שיש בו כח לזון אשתו, וכמ"ש חז"ל בסוטה דף מ"ד ע"א שיטע כרם ויבנה בית ואח"כ ישא אשה, ומה גם אולי מכח חולשת הדורות איחרו הזמן, אבל מ"מ חיוב המצוה הוי בשנת י"ג, וכן מצאתי בקרית ספר להלכות אישות פט"ו שכ' כן, עי"ש.

וב'דרך החיים' להמהר"ל מפראג על אבות (שם) ביאורו באופן נפלא, וז"ל: "בן שמונה עשרה לחופה פירוש דבר זה, כי האדם אין גידול שלו בקומתו עד שהוא בן שמונה עשרה ונשלם אז גידול שלו כאשר הוא בן י"ח, ומאז חייב להשלים עוד עצמו באשה, כי כל זמן שלא נשא אינו אדם שלם, וכדאמרינן בפרק הבא על יבמתו (יבמות סב:) אמר רבי אלעזר כל מי שאין לו אשה אינו אדם שנאמר זכר ונקיבה בראם ויקרא את שמם אדם, וכל זמן שאינו בן שמונה עשר לא נשלם קומתו בגופו הוא עצמו, לכך אין צריך להשלים עצמו באשה שהיא תוספת יותר על עצמו, אבל כאשר הוא בן שמונה עשרה שכבר נשלם עצמו בגופו יש לו להשלים עצמו באשה, ואף על גב שהדבר הזה נראה לעינים שגידול האדם הוא עד שמונה עשרה, מכל מקום הדבר הזה נראה בנבראים, הלא תראה כי השמש וכל הכוכבים הקף שלהם בעשרים וארבע שעות, ורביעית מן ההקף שהוא שש שעות עולים וצומחים מן הארץ עד שהם בגובהם (פירוש השמש עולה מן המזרח ובשש שעות הראשונות של היום היא מטפסת ועולה עד שמגיעה לרום גובהה בחצות היום, הרי הרבע הראשון של הקף החמה הוא הולך באופן של עליה וגידול), וידוע כי שבעים שנה הם ימי האדם והרביעית מן ימיו הם שמונה עשרה שנה פחות חצי שנה, ולפיכך עלייתו של אדם וצמיחתו רביעית זמנו עד שהוא בן שמונה עשרה שנה ואז הוא בגבהו, ועוד מפני כי קומת האדם שמונה עשרה טפחים, שהרי בכל מקום שערו חכמים קומת האדם שלש אמות שהם שמונה עשרה טפחים, ואלו שמונה עשרה טפחים שהם קומת האדם עומד עליהם בשמונה עשרה שנים.

לעילוי נשמת

הרה"ח

ר' חנני' יו"ט ליפא

בן הרה"ח ר' אברהם יצחק

מערץ ז"ל

גלב"ע ד' טבת תש"פ

תנצ"ב.ה.

הונצח ע"י בני הרבני הנגיד הנכבד רודצ'ו"ח

מזה"ר שולמה יעקב מערץ הי"ו

אב"י בויליאמסבורג יע"א

חוקים להורדותם

הלכות ודינים, פסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ג'אורים וטעמים שונים

נ"ג ע"י הרב הנאון דומ"ץ דקדולתנו שליט"א

הלכות ברכות ליום תענית

המאכלים שיאכל לאחר סיום התענית כשיהא מותר באכילה.

בפמ"ג (סי' ר"ז א"א סק"ח) כתב דמי שבירך על מאכל בתענית אם המתין עד אחר התענית בלא היסח הדעת יכול לאכול המאכל ע"כ, ובבירך על חלב לפני סיום ו' שעות מאכילת הבשר אף בלא זה יצא בברכתו, דהרי מי שבירך בתוך ו' שעות או להיפך יש אופנים דיכול לאכול בכדי למנוע ברכה לבטלה.

הקדמת שתיה לפני אכילה במוצאי תענית

מי שבמוצאי התענית אינו תאב לאכול המזונות בטרם שישתה, יכול לשתות קודם.

אף דמזונות שהוא ה' מיני דגן קודם למשקין, וגם י"א דאכילה קודם לשתיה, עכ"ז יכול להקדים המשקין, דכיון דברצונו להקדים בכדי לעורר את חשק האכילה, אפשר להקדימו, וכע"ז מצינו ברשב"א (מ"א. ד"ה ולענין) דמותר שתית יין קודם הסעודה, דכיון דשתית היין קודם סעודה צורך הפת הוא, בכדי לגרור הלב ושיאכל לתיאבון ע"כ, וכסברא זו מובא בב"י (סי' ר"א, ובכ"ה סעי' ג' ד"ה וכן) להצדיק המנהג דמברכין על היי"ש לפני המרקחת, משום דמתחלה אינם מתאווים לאכול המרקחת, ורק לאחר שתית היי"ש רוצים לאכלם, ונחשב כמי שאינו רוצה לאכלן עכשיו.

אכילה מרונה

באכילה לאחר סיום התענית, האוכלים מיני מזונות יש ליתן שימת לב בשיעור המזונות שאוכל, שלא ליכנס לספק המוציא וברכת המזון.

דאם אוכל מהמזונות שיעור ג' או ד' בעיניו [דהיינו כ - 6 רוגעלעך או יותר, תלוי במדם וגודלם], הרי הוא בספק קביעות.

בירך בטעות על מאכל

בירך על מאכל בתענית ציבור, לא יטעום ממנו, ויאמר ברוך שם וגו'.

בשע"ת (סי' תקס"ח סק"א) הביא בשם הברכ"י (שם) שהביא מורו בס' נחפה בכסף (סי' ו') דאם קיבל בלשון קבלה להתענות ובטעות בירך דיאכל פחות מכזית ועולה לו התענית, וכתב דזהו דוקא כשקיבל עליו להתענות בלשון קבלה, אבל אם קיבל בלשון נדר לא יטעום כלל, דמצינו מי שנדר להתענות בשבת חל נדרו, ואם כן כל שכן שחל נגד ברכה לבטלה שאיסורו אינו אלא מדרבנן ע"כ, ובשע"ת מצדד דנראה דבד' צומות יאמר ברוך שם ולא יאכל, וכן מבואר בערוה"ש (שם סעי' ח') ובדע"ת (סי' תקס"ח), וכתב שם דהטעם מעט יש לו על מה שיסמוך.

השלמת מאה ברכות

ביום תענית ישתדל להרבות בשמיעת ברכות התורה או לפחות חזרת הש"ץ, ויש שהרבו להריח בשמים.

ביוה"כ חסר למעלה משלושים ברכות, ובתשעה באב חסר י"ב ברכות, וכן בשאר תעניות חסירים ברכות האכילה, ולכן ישתדל לשמוע ברכות כמו בשבת.

אכילת מאכל ביום תענית

האוכל מאכל ביום תענית, אם אוכלו בהיתר [כגון חולה ל"ע] מברך עליו, ואם אוכלו באיסור אינו מברך.

ב"י (סי' ר"ד סעי' ח'), וכן במשנ"ב (סקמ"ו) לגבי יוה"כ דדוקא חולה מברך.

ברכה כשעדיין אסור באכילה

בירך על מאכל לפני סיום התענית, פוטר את

דיני שנים מקרא ואחד תרגום (ז)

קריאת התרגום

א. חייב לקרות הפרשה ב' פעמים מקרא ופעם אחת התרגום אונקלס (א).

אם יוצא ידי חובה בתרגום יונתן או תרגום ירושלמי

ב. אם העביר הסדרא בתרגום יונתן או תרגום ירושלמי יצא ידי חובתו (ב) אך לכתחלה ראוי שיעביר הסדרא בתרגום אונקלס בלבד (א).

ביאורים והוספות

"מן הדין היה לנו לחזור בתרגום ירושלמי לפי שמפרש את העברי יותר בטוב מתרגום שלנו אך אין מצוי בינינו, ואף כי אנו נמשכים אחר מנהג הבבליים" עיי"ש. ומבואר בדבריהם שהיה מקום להעדיף את התרגום ירושלמי על פני תרגום אונקלס וא"כ עכ"פ בדיעבד ודאי שיצא ידי חובתו וכן פסק בחוט שני (שבת ח"ד עמוד קט"ו) דאפשר לקחא תרגום ירושלמי וכיוצא בזה במקום לקרוא תרגום אונקלס, אכן לגבי תרגום יונתן לא ברור לכו"ע שהתנא יונתן בן עוזיאל חיברו דבשפת אמת (מגילה ג) מבואר דיונתן בן עוזיאל חיברו אמנם החיד"א בשם הגדולים (מערכת ת' ערך תרגום יהונתן) מסיק דתרגום זה אינו מיונתן בן עוזיאל אלא הוא תרגום ירושלמי דבגמ' מגילה משמע שיונתן בן עוזיאל חיבר תרגום על נביאים ולא על תורה וכן הגאון בעל מהר"ץ חיות במאמר אגרת בקורת (דף י"ז ע"א) כתב דהמתבונן בלשון התרגום יונתן על התורה לעומת פירושו על נביאים ידע בניקל כי מבטן אחד לא יצאו ואב אחד לא הולידים עיי"ש. ומ"מ פשוט דממקור טהור של רבותינו הקדמונים יצא תרגום זה ולא גרע מפירש"י דיוצא בו.

(ג) דבגמ' ברכות (ח' ע"ב) ברש"י ותוס' מוכח דעיקר התקנה היתה לקרוא תרגום אונקלס ועי' בספר יפה ללב (ח"ח מגילה דף ג') שביאר דהתקנה היתה על תרגום אונקלס בלבד ולא על שאר תרגומים, עיי"ש וכן עפ"י סוד יש לתרגם בתרגום אונקלס דווקא כמבואר בברכי יוסף שהוא בשערי תשובה (סי' רפ"ה) ועי' פלא יועץ ערך פרשיות.

(א) כן משמע מדברי רש"י ברכות (ח' ע"ב) דהתקנה היתה לתרגם בתרגום אונקלס דמבואר שם בגמ' שחייב אדם להשלים פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום "ואפילו עטרות ודיבון" ופירש"י שאין בו תרגום ויאמר הפסוק ג' פעמים ולכאורה הרי אף שאין בפסוק זה תרגום אונקלס מ"מ מצינו שיש בו תרגום ירושלמי וכמו שכתבו הראשונים שם ומוכח דהתקנה היתה לתרגם בתרגום אונקלס דווקא ואף התוס' שחולקים שם וסוברים דבעטרות ודיבון יתרגם בתרגום ירושלמי מ"מ מודים דבפסוקים שיש תרגום אונקלס יתרגם בתרגום אונקלס אלא דבאותם פסוקים שאין בהם תרגום אונקלס יש לחזור גם על שאר התרגומים והטעם שיש להעדיף את התרגום אונקלס הוא משום שניתן למשה מסיני כמבואר במגילה (ג') והתרגום בא לפרש ולהוסיף כמה דברים שאינם מפורשים במקרא והכל ניתן מסיני.

(ב) בשו"ת שיח יצחק להג"ר יצחק ווייס זצ"ל מווערב (סימן קנ"ו) מבאר בארוכה שסתם תרגום הוא תרגום אונקלס והקורא בשאר תרגומים לא יצא ידי חובתו והורה שם לאחד שהיה נוהג תדיר לקרות את הפרשה עם תרגום יונתן בן עוזיאל שראוי שיעשה התרת נדרים להתיר מנהג זה ויקרא מכאן ואילך רק בתרגום אונקלס עיי"ש ובערוך השולחן (סעיף י"ב) כתב "הפוסקים הסכימו דדווקא תרגום אונקלס ואין יוצאים בדבר אחר שהתרגום קדוש וניתן בסיני וכן הוא ע"פ חכמת הקבלה וכן נוהגים בכל ישראל וחלילה לשנות מזה" אמנם מצינו להכלבו (סי' ל"ז) וכן בתשב"ץ קטן סי' קפ"ד שכתב בשם המהר"ם כי

ג. אם אינו מבין את התרגום וקרא בשום לשון לע"ז [שפה שמבין מה שמתרגם] שמפרש את המקרא במקום תרגום ואינו מביא מדרשי חז"ל לא יצא ^(ד).

אם אפשר לצאת בפירוש הצאינה וראינה

ד. אמנם מי שאינו מבין פירוש רש"י יוצא גם בשאר פירושים שבנויים על מדרשי חז"ל כגון הפירוש של צאינה וראינה שהוא בשפת האידיש ^(ה).

פסוקים שאין עליהם תרגום אונקלס

ה. בתיבות שאין עליהם תרגום אונקלס אלא תרגום ירושלמי כגון עטרות ודיבון [במדבר לא, ג] נחלקו בזה הראשונים דיש אומרים שבזה יקרא ג' פעמים מקרא ^(ו) ויש אומרים שיקרא ב' פעמים מקרא ופעם אחת התרגום ירושלמי ^(ז). ולהלכה יש להחמיר כדברי שניהם ובפסוק "עטרות ודיבון" יש לקרות שלש פעמים מקרא וגם התרגום ירושלמי ^(ח).

ו. וכן בתיבות שאין עליהם תרגום כלל כגון "ראובן ושמעון" יקרא ג' פעמים את המקרא ^(ט).

תרגום על פסוקי ברכת כהנים

ז. פסוקי ברכת כהנים אין לו תרגום ויש לומר את המקרא שלש פעמים כמו בעטרות ודיבון ^(י).

ביאורים והוספות

(י) במשנה מגילה (כ"ה ע"א) מבואר דברכת כהנים נקראים ולא מתרגמים משם דכתיב ישא ה' פניו אליך ואין לפרסם שהקב"ה נושא פנים לישראל שאומות העולם מליצין עליו ורבינו יונה (ברכות ד' ע"א מדפי הרי"ף) כתב דפסוקי ברכת כהנים אין להם תרגום וכ"כ הריטב"א (ברכות ח') ועי' בלקט יושר (עמוד נ"ה) שכתב וזכורני ששאלתי לו (לכעל תרומת הדשן) למה אינו תרגום על יברך ואמר שאינו רוצה לפרש אותו כי יש בו סודות ע"כ. ובפשוטו מבואר דלפניהם לא היה תרגום על פסוקי ברכת כהנים כלל ומה שכתוב בחומשים שלנו אינו התרגום של אונקלס, ולכך צריך שיאמר המקרא ג' פעמים, אלא שהעיר בזה הג"ר יחזקאל דרבארמדיקער שליט"א דכיון שאומרים כל יום ברכת כהנים לשם תלמוד תורה א"כ יכול אמירה זו להצטרף שיהיה נחשב לתקנת קריאת שמו"ת ועי' בשל"ה (שבת פרק נר מצוה י"ד) הובא במחצית השקל (סק"ב) שכתב דבחומשים שלנו שיש תרגום אפשר שזה התרגום אינו מקובל מסיני ועל כן יקרא הפסוק ג' פעמים וגם יאמר התרגום דאולי הוא תרגום מקובל ולא היה מגולה בימי רבינו יונה עי"ש ובספר זכרון יהודה מנהגי מהר"ם א"ש כתב שברכת כהנים לא רצה לתרגם וקרא אותו ג' פעמים מקרא בלבד ועי' במשמרת שלום (כ"ד ג') דבפסוקי ברכת כהנים יקרא ג"פ מקרא וגם התרגום.

(ד) כמבואר במג"א (סק"ט) ושו"ע הרב (סק"ד) ומשנ"ב (סק"ה) והטעם לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא כמבואר כל זה בתוס' ברכות (ח' ד"ה שנים מקרא) וברא"ש (א' ח').

(ה) כ"כ הטו"ז סק"ב ובמשנ"ב סק"ה.

(ו) בגמ' ברכות (ח' ע"א) אמר רב הונא בר יהודה אמר רב אמי "לעולם ישלים אדם פרשיותיו עם הציבור שנים מקרא ואחד תרגום ואפילו עטרות ודיבון" ולדעת רש"י הכוונה תיבות שאין בו תרגום אונקלס דאז צריך לקרות הפסוק ג' פעמים.

(ז) כן הוא דעת התוס' שם לחלוק על רש"י דהכוונה בגמ' לתיבות שאין בהם תרגום אונקלס אבל יש בהם תרגום ירושלמי דבזה צריך שיאמר התרגום ירושלמי עיי"ש.

(ח) בטו"ז ומג"א כתבו להחמיר כרש"י לומר ג' פעמים מקרא ובשו"ע הרב ומשנ"ב כתבו להחמיר לומר תרגום ירושלמי - ולמעשה הפסוק עטרות ודיבון כתוב פעמיים בפרשת מטות ובחומשים שלנו בתוך התרגום אונקלס בפסוק אחד כתוב תרגום ובאמת זה אינו מאונקלס אלא הוא תרגום ירושלמי ובפסוק שני כתוב בתוך התרגום לשון המקרא בלי תרגום.

(ט) כמבואר במג"א בשם הטור ובשו"ע הרב (ס"א) ומשנ"ב (סק"ג) ובחומשים שלנו כבר נדפס בתוך התרגום באותם פסוקים את לשון המקרא.

ריבית בהלוואת חפצים [סאה בסאה] [א]

מבוא:

הנה דבר שכיח מאד – בפרט אצל שכנים – שלווים מוצרי אכילה ע"מ להחזיר כאותו מוצר. כגון שלווים בקבוק שמן על מנת להחזיר בקבוק שמן, יש לדעת דיני ריבית אינו דווקא בכסף, אלא שייך בכל דבר, כמפורש בקרא (דברים כג) "לא תשיף לאחיך נֶשֶׁף נֶשֶׁף כֶּסֶף נֶשֶׁף אֶכֶל נֶשֶׁף כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁף".

דוגמא: הלוח בקבוק שמן 'למאור', ועשו תנאי שיחזיר לו שמן 'לאכילה', הרי זה איסור ריבית קצוצה מן התורה, אע"פ שלוח ליטר שמן והחזיר לו ליטר שמן [אותו כמות], מכיון ששמן לאכילה שווה הרבה יותר משמן למאור, נמצא שהחזיר לו יותר [באיכות],

סאה בסאה

הנה יש הטועים שאיסור ריבית היינו דווקא כשמחזיר 'יותר' ממה שלווה כגון באופן דלעיל, אבל אם מחזיר אותו דבר בדיוק שלווה, בין בכמות ובין באיכות כגון, שלווה שמן לאכילה והחזיר שמן לאכילה מאותו איכות ממש, אין בזה שום ריבית!

אמנם באמת זה אינו: דהנה מבואר בגמרא (ב"מ עה.) הלוואת 'סאה בסאה', אסורה. דהיינו ללות סאה חטים ע"מ שיחזיר לו סאה חטים, הרי זה אסורה, וכן נפסק להלכה בשו"ע (יו"ד סימן קס"א). וטעם האיסור מחשש שמא עד זמן הפרעון יתייקר החטים, ונראה שמחזיר לו יותר, ולכן אסור חכמים כל הלוואה של חפץ בחפץ, אף אם בסוף לא התייקר. אבל מה"ת אינו עובר כשמחזיר מה שהלוה, אע"פ שנתייקר, משום דבתר מעיקרא אזלינן, ומה שהלוה חייב להחזיר לו, דהיינו סאה הלוהו וסאה פורע לו.

סאה בסאה נוהג בכל דבר חוץ ממטבע

הנה איסור הלוואת 'סאה בסאה' נוהג בחפצים פירות וסחורה, ושאר דברים ששייך בהם יוקר וזול, חוץ ממטבע היוצא באותה מדינה, כגון השקל באר"י, והדולר בחו"ל.

דוגמא: מותר ללות 1000 ₪ באר"י, ע"מ שיחזיר לו 1000 ₪. וה"ה שמותר ללות \$1000 בחו"ל ע"מ שיחזיר לו \$1000. מכיון שבמטבע לא שייך שיתייקר. ואף שלפעמים עולה או יורד כח הקניה, הרי זה נחשב שערך המוצרים עלה או ירד, ולא ערך המטבע.

[אבל הלוואה של דולר (\$) באר"י, מסקנת הפוסקים שבזמנינו אינו נחשב למטבע, א"כ דינו כסאה בסאה, ויבואר אי"ה במאמר נפרד].

וכיון שהלוואת סאה סאה רק מדרבנן, לכן התירו חז"ל ללות סאה בסאה באופנים מסוימים כגון בדבר מועט, או שעשאו דמים, או ביש לו, או ביצא השער. אשר יבואר בס"ד פרטיהם במאמרים הבאים.

ידיעת ההיתר

ויש לציין שברוב הדברים יש אחד מההיתרים דלעיל (כמובן באופן שמחזיר לו באותו כמות שלוח) מ"מ יש חיוב [לכתחילה] על הלוח ועל המלוח לדעת שיש איסור של סאה בסאה, ואיזה היתר מקיים אצלם בשעת ההלואה.¹

אסור² מדרבנן³ ללות חפץ על מנת להחזיר כאותו חפץ, משום דחיישינן שמא עד זמן הפרעון יתייקר החפץ, ונמצא שמחזיר לו יותר ממה שהלוהו. ואע"פ שבסוף לא נתייקר החפץ, מ"מ עבר על עצם ההלואה.⁴ ואם נתייקר החפץ, יש גם איסור בפרעון החפץ כדלקמן.

הלואות חפץ שנעשתה בלא היתר⁵, אם בשעת הפרעון התייקר החפץ, יחזיר הלוח החפץ כפי השווי בשעת ההלואה [דהיינו שיחזיר לו מעט פחות]. ואם הוזל החפץ יחזיר הלוח החפץ⁶.⁷ ואסור ללוח להוסיף למלוח כפי שוויו של החפץ בשעת ההלואה.⁸

דוגמא:

כגון שלוח משכינו חבילה של שקדי מרק, ובשעת הפרעון יש מבצע ומקבלים באותו מחיר תוספת של 20%, אסור להחזירו, כיון שנחשב שנותן לו רבית, כיון שבמציאות נותן לו 20% יותר.⁹

1 כפי המבואר בשו"ע (שם ס"ג) ובנו"כ (שם).

2 שו"ע (יו"ד סימן קסב ס"א). ז"ל השו"ע "אסור ללות סאה בסאה, אפילו לא קצוב לו זמן לפרעון, וכן כל דבר חוץ מטבע כסף היוצא בהוצאה, דשמא יתייקרו ונמצא שנותן לו יותר ממה שהלוהו וכו'". והנה מלשון המחבר 'אסור ללות' סאה בסאה' משמע דגם הלוח עובר על איסור רבית, וצ"ע ממש"כ הרמ"א (סימן קס ס"א) דברבית דרבנן אין הלוח עובר על איסור רבית, ובשיטה מקובצת (בי"מ מד: ד"ה תסתים) כתב בשם הריטב"א שהוקשה קושיא זו "ומכאן היה נ"ל קושיא על מה שהיה אומר מורנו דבשום אבק רבית ליכא איסורא אלא גבי מלוח, אלא רבינו מתרץ דהכא אסור ללות ולגבות קאמר".

3 הנה איסור זה רק מדרבנן, דאילו מדאורייתא אין כאן לא נשך ולא תרבות שהרי סאה לוח וסאה נתחייב להשיב לו. וכיון שהוא רק מדרבנן אינה יוצאת בדיינים (ש"ד). הטעם שאסרו חכמים: כתב הלבוש דמדרבנן יש כאן נשך בלא תרבות. אבל בחכמת אדם כלל קלד כתב איפכא דמדרבנן יש כאן תרבות בלא נשך. ובביאור השיטות יעויין בדברי סופרים (שם בירור הלכה אסור ללות סאה בסאה).

4 משמעות לשון המחבר 'אסור ללות סאה בסאה' דעצם ההלואה אסורה, אע"פ שלא נתייקר.

5 אחד מההיתרים שמותר להלות סאה בסאה כפי המובא במבוא.

6 שו"ע (שם). פירש אע"פ שכבר עבר על עצם ההלואה, מ"מ אין לו לתת אח"כ את הרבית, דגם נתינת הרבית אסורה, ולכן בנתייקר נותן לו כפי הדמים שהיה שווה בשעת ההלואה. וכתב בדברי סופרים (שם ס"ק מח) ונראה פשוט שמה שמחזיר לו צריך להחזיר לו בחטים, ואינו יכול לפרעו בדמים אלא בהסכמת המלוח, שהרי חטים הוא חייב לו. ומש"כ השו"ע "שנותן לו דמים" היינו לפי הערך שהיה שווה אז, אבל וודאי דצריך להשיב לו חטים.

7 כשהוזל החפץ נותן לו הסאה שהלוהו, ואינו מחוייב לתת לו יותר, משום דכשלוה ממנו סאה אין ההלואה נערכת בדמים שנאמר שהוא חייב לו כפי דמיה שבשעת ההלואה, אלא סאה נתחייב וסאה חייב להשיב.

8 שו"ת בית אפרים (יו"ד סימן מג) הובא בפתחי תשובה (שם סק"ט), דלא כספר מחנה אפרים (הלכות מלוח ולוח דיני רבית סימן כז) שנסתפק בזה.

איסור של הלואת סאה בסאה היא בין אם נקבע זמן לפירעון ובין אם לא נקבע זמן לפירעון¹⁰.

הלואת סאה 'סתם'

הלואה סאה סתם, ולא פירש שיחזיר לו סאה, יש אומרים שכיון שאפשר שיפרע לו בדרך היתר, שאם יתייקר יחזיר לו דמים כשווי של החפץ בשעת ההלואה, אינו עובר על איסור סאה בסאה כל זמן שלא פרע לו באיסור¹¹.

דוגמא:

כגון שלוח מיץ ענבים משכינו, ולא פירש בשעת הלואה מה יחזיר לו, ואז אם לא נתייקר המיץ ענבים, יכול להחזירו, ואינו עובר על עצם ההלואה. שהרי אינו נחשב סאה בסאה.

לוח במקום הזול ופרוע במקום היוקר

לוח סאה בסאה במקום הזול, אסור לו לפרוע במקום היוקר, כיון שנתחייב לו חפץ כפי דמיו במקום הזול, הרי כשפורע לו במקום היוקר, נמצא שמוסיף לו על ערך החפץ שחייב לו ועובר ברבית¹². ואם קצץ עמו מתחלה שיפרע לו במקום היוקר, אם יש לו חטים במקום היוקר מותר ואם לאו אסור¹³.

דוגמא:

בן אר"י שהיה בחוץ לארץ בחנוכה, ולוח בקבוק שמן לצורך הדלקת המנורה, ורצה לפרוע לו השמן בארץ ישראל, ובארץ ישראל השמן יותר יקר, לא יפרע לו יותר משווי החפץ במקום ההלואה. אבל אם קבעו מתחלה שישלם לו באר"י, והיה לו שמן זית בא"י, מותר.

הלואת סאה דרך מקח

יש אומרים שאם נתן לו סאה בסאה בדרך מכר, מותר, דהיינו שמוכר לו עתה סאה חטים ופוסק עמו שישלם לו סאה אחרת תחתיה מותר, משום דהוה קרוב לשכר ולהפסד, ובדרך מכר לא גזרו¹⁴.

9 ואם רוצה להחזיר השקדי מרק, ואי אפשר לקנות עכשיו בדיוק באותו כמות, אולי יכול לומר הלוח להמלוה שיתן לצדקה מעט ממון ליכוח הלוח, ובוזו הוה כמו שהחזיר המלוה להלוח מה שקיבל יותר.

10 שו"ע (שם). כתב החכמת אדם (כלל קלד ס"א) דלא מיבעיא אם קובע לו זמן, אלא אפילו אינו קובע לו זמן, ורשות ביד הלוח להחזיר כל זמן שירצה, ויוכל להמתין עד שיהיה כשער של עכשיו אפילו הכי אסור (ב"ח).

11 ט"ז (סימן קסב ס"ה), דדוקא אם אמר לו בפירוש שיחזיר לו סאה אז אסורה. וכן דעת כמה ראשונים. אמנם עיין בגדולי תרומה דתמה דאי הוי ס"ל להפוסקים חידוש זה לא הוה משתמיט איזה פוסק להעלותו על גבי הספר.

12 שו"ע (סימן קסב ס"ה). ז"ל השו"ע "ואם יתחייב לו חטים והלואה היתה במקום אחר אחר והתביעה במקום אחר, והחטים יקרים יותר במקום התביעה לא ישלם לו אלא כשוויין במקום ההלואה". כתב בדברי סופרים (שם ס"ק נה) ולא מיבעיא בהלוהו סאה חטים בסתם דהוי כחוב דמים, דודאי אסור לפרוע לו במקום היוקר, דהרי פורע לו דבר ששוה יותר מהערך שחייב לו, אלא אפילו הלוהו חטים על סמך ההיתר דיש לו או דיצא השער דהוי חוב חטים, גם כן אסור לפרוע לו במקום היוקר, דכיון דמדיני ממונות אינו יכול לכפות את הלוח לפרוע לו במקום היוקר, כי הלוח לא נתחייב לו אלא כפי דמיו במקום ההלואה, על כן אם יתן לו הלוח במקום התביעה שהוא ביוקר הוי רבית, ולכן מנכה לו כמה שהחטים יקרים במקום התביעה יותר ממקום הלואה ופורע לו כפי מה ששוים החטים בשעת פרעון במקום ההלואה.

13 כמבואר בשו"ע (סימן קעג ס"ז).

14 ט"ז (שם סק"א). אמנם הרבה פוסקים חולקים על זה.

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורי קודש יקרים
מצדיקים קדושים וטהורים, בעלי ההילולא זי"ע

הילולא רבא

ימי ההילולא

ז' טבת

- רבי צבי הירש מפניסק (בן הבעש"ט) - תק"מ
- רבי צבי הירש מוקאמינקא - תקמ"א
- רבי יקותיאל יהודה מטבריה - תרי"ג
- רבי מרדכי יוסף מאזיביצא - תרי"ד
- רבי נחום רובין מנאראל - תרל"ז
- רבי שלום יוסף מדהוסיאטין - תרמ"ג
- רבי דוד מלובין - תרנ"ב
- רבי חיים מאיר הלוי מניישיטאט - תרע"ד

ח' טבת

- רבי שבתי מראשקוב - תרמ"ג
- רבי יוסף אלימלך מוקשאנוב - תרס"ז

ט' טבת

- עזרא הסופר - ג"א תמ"ב
- נחמ"י בן הכליה
- רבי אברהם חיים שור (תורת חיים) - שצ"ב
- רבי שמואל קרויס אב"ד וואגאש - תק"ס
- רבי יהודה ממעליץ ב"ר יעקב - תרל"ט
- רבי קלונימוס קלמן מניישיטאט - תרס"ג

י"א טבת

הגה"ק רבי שלמה
יודא טאבאק זי"ע
[בעל ערך ש"י]
ראב"ד סיגעט

מתולדותיו

נולד בשנת תקצ"ב בעיר סיגעט לאביו ר' פסח צבי ז"ל שהי' יהודי פשוט וירא שמים מרובים, עודו נער צעיר מאד כבר נראו בו סימני גדלות מיוחדים, וחשקו לעסוק בתורה הי' אין לשאר, והי' לומד כל היום בתורה"ק, והרחיק את עצמו מכל דרכי נעוה, והי' ממעט לדבר עם בני אדם, ומכל תהליכותיו נראה כי זרע קודש הוא, והי' כאשר נתגל קצת בגיל צעיר מאוד, חשקה נפשו לקיים את מאמר חז"ל הוי גולה למקום תורה, ועוב את עיר מולדתו וגלה למקום תורה, לעיר אוהעל, שכיח אז מרן הייטב

לב זי"ע, ורבו זה ראה את כוחות הנפשיות שלו קירב אותו מאד, וחזקו וסייעו לעלות במעלות התורה, כן למד אצל הגאון בעל ה"בית שלמה" מסקאלא זצ"ל, וגם למד במאד אצל הגאון בעל ה"קול אריה" זצ"ל, ולמד ביישובת אלו בהתמדה גדולה ממש יומם ולילה, ממש לא יאומן כי יסופר גודל התמדתו בתורה, וכאשר שאב ואסף מלא חפניים תורה ויר"ש, חזר לעיר מולדתו עיר סיגעט כשהוא מלא חפניים בסוגי' הש"ס ובידיעות התורה, ולמד איזה זמן קצר אצל הג"מ יהודה מוידרען ז"ל אשר גם אותו מזכירו בספריו כמ"פ בשם מורי.

האיש מקדש

וכאשר יצא שמו לבחור חריף ומתמיד גדול בתורה, רבים וגם שלמים התאוו להכניס אותו לתוך בתיהם ורבות נכבדות

נדברו בו, שידוך אחד שנדברו בו, הי' בת של רב תלמיד חכם גדול, והי' לו אוצר הספרים גדול ורש"ל התאוה מאד להשידוך הזאת בגלל האוצר הספרים שיהי' לו עי"ה, אבל אמו לא רצתה את השידוך כיון שהיא רצתה שידוך שהמחותן יבטיח לו שיפרנס אותו כדי שיוכל לשבת על התורה ועל עבודה בלי שום הפרעות, לבסוף נשתדך עם הגביר הרבני הנכבד ר' מרדכי ישראל ז"ל מקריווע שליח סיגעט, לאחר פטירתה בשנת תרל"ה, נשא את בתו של בעל "אמרי בינה".

ראב"ד סיגעט

בשנת תרי"ח כאשר נתקבל בסיגעט הגה"ק בעל ה"ייטב לב" זי"ע, ביקש מאנשי עירו שרוצה שיבחרו לצידו עוד ב' דיינים, הוא

יבחר אחר והשני יבחרו הם, והוא נתן עיניו בתלמידו הגאון ר' שלמה לייב, ונבחר תומ"י בהסכמת כל הקהל, וכיהן כראב"ד יובל שנים עד יום פטירתו, וכל הזמן עמד לצדו של הייטב לב וגם אחר פטירתו של הייטב לב כאשר מרן הקדושת יו"ט זי"ע מילא את מקומו של אביו גם כן עמד לצדו, בפרט בהמלחמה הידוע שניהל מרן הקדושו"ט עם קהילת הספרדים בעיר סיגעט, שלא רצו לקבל עליהם את תקנות של הארטהאדאקסין כשאר קהלות קודש באונגארין, ומרן הקדשת יו"ט ניהל עמהם מערכה כבידה עד מאד, (עיין בספר מלחמת מצוה באריכות כל הפרשה הסוערת), לבסוף אחרי סכסוכים בין הצדדים הסכימו לילך לדון תורה בפני חמש רבנים אחר משני הבוררים מצד קהילת הארטהאדאקסין הי' הגאון ר' שלמה לייב, והמכריע הי' ע"פ בקשת הגה"ק משינאווא הגה"ק מגארליץ זי"ע, אחר שהוציא הגה"ק מגארליץ את פסק דינו לטובת הארטהאדאקסין, אז אחד מן

ימי ההילולא

י"א טבת

- רבי משה אוסטרר (ערוגת המושם) - תקמ"ה
- רבי שלמה איגר - תרי"ב
- רבי אלכסנדר (השני) מקאמארנא - תרי"ט
- רבי שלמה זלמן אולמאן אב"ד מאקאווא (ירושלם שלמה) - תרכ"ג
- רבי אורי שרגא פייבל טויבש אב"ד יאס - תרס"ה
- רבי שלמה יהודה טאבאק ראב"ד סיגעט (ערך ש"י) - תרס"ח
- רבי יהושע הורוביץ מרדוקוב - תרע"ג
- רבי דוד טווערסקי מזלאטיפולי - תרע"ה
- רבי אברהם שמואל מברזנא - תרע"ח

י"ב טבת

- רבי משה מרגליות אב"ד קיידאן (פני משה על הירושלמי) ב"ר שמעון - תקמ"א
- רבי משה הלוי סופר מפשעווארסק (אור פני משה) ב"ר יצחק - תקס"ז

י"ג טבת

- רבי יהודה לייביש מאורוב ב"ר יחיאל מיכל - תקצ"ז
- רבי משה מלעלוב ב"ר דוד - תרי"א
- רבי נתן נטע סג"ל לאנדא אב"ד אושפיצין ב"ר משה דוד (שו"ת כנף רננה) - תרס"ז

הבוררים של הצד השני הי' בעל גדולי קדש מבארדשין, והוא הי' תלמוד חכם גדול וחרף ומפולפל, הוציא ספר בשם "אוהב משפט" בו הוא מפרץ דברי הגה"ק מגארליץ זי"ע וכותב עליו דברי בוז, וזורק חיצים ובליסתראות על חשבונם של מרן משינאווא ועל כל הגאון גדולי מדינת אונגארין ז"ל, אז אור ר' שלמה לייב את מתניו והראה את כח תורתו, והוציא לאור קונטרס בשם "עין משפט" לסתור את כל דברי ה"אוהב משפט" מרישא לסיפא

ולהראת בעליל כל זיופיו. מרן העצי חיים ורביה"ק זי"ע הוסמכו על ידו בהתרת הוראה, וסיפר רבינו שליט"א שכשרביה"ק זי"ע בא אליו ליבחן אמר לר' שלמה לייב שכעת יסיר מלבו גודל יחסו שהוא בן הרב ואב"ד, ולא ישגיח על כבוד אבותיו, ויבחנו בכל חומר כאלו הי' מבני כפריים פשוטים, ואכן הגאון בעל ערך ש"י בחן אותו בדקדוק גדול, ובמשך שני שבועות כל שאלה בחלק יורה דעה שהיו מביאים להג' בעל ערך ש"י הי' מציע לרבינו שיחזה דעתו, וכאשר ראה כי הוא מכוון לאמיתות של תורה הסכים בחפץ לב ובשמחה רבה לסומכו, ואמר רביה"ק שאצל הגאון בעל ערך ש"י הי' לו הבחינה הכי קשה מכל גדולי הדור שעמד לפניו.

מגדלות

עם היותו טרוד בעניני העיר סיגעט, לא פסק פומיה מגירסא, ועסק באוריתא כל שעות היום ממש, אפי' על שמחתם של בניו לא השתתף רק כמה דקות וחזר תיכף ללימודו, יסופר עובדא נפלאה מאוד, ביומא שהילולא הראשון של מרן בעל הייטב לב, באו אלפים להשתטח על ציונו הק, אבל ה"ערך ש"י לא הלך לשם כלל, ושאלו בנו ע"ז, שהרי הי' קרוב אתו בחייו, השיבו: ללכת אל הציון ולא לראות ולהיראות עם הנשמה הקדושה, חבל על הזמן, וכדי לראותה, צריך אני להפסיק כמה ימים מלימוד הנגלה ולהתמסר רק ללימוד הנסתר..., והדברים נפלאים, ואכן הי' גאון בנסתר כנגלה כפי שאנו רואים בספריו מלא בקיאות

בכל ספרי הקבלה, הי' מדקדק קלה כבחמורה, סיפר כ"ק הגאב"ד דירושלים הגרמ"א פריינד זצ"ל שפ"א כשהי' ילד כבן חמש שנים בערך הי' בסיגעט, והוא עמד תפילת שמונה עשרה ליד הדלת, והגאון בעל ערך ש"י רצה לעבור ולא הי' יכול, כי הוא עמד בתפילתו והוא לא רצה לעבור כנגד המתפלל, וחכה שם על שגמר להתפלל, מעולם לא נראה על שפתיו שחוק קל כ"ש, קדושתו וטהרתו הי' ממש להפליא, לא הסתכל אפי' על בנותיו, הי' הסתר לכת עם

אלוקיו, וספר שאלות ותשובות שלו לא כתוב מי הי' השואל, רק שאלה כך וכך ותשובה על זה, וטעמו ונימוקו הי' כדי לא לפרסם התוארים מה שכתבו עליו גאוני ארץ שהעריצו שאלותיהם אליו, שמו הטוב הלך לפניו ונתפרסם שמו לגאון גדול ופוסק הדור, עיין בספר שרגא המאיר מביא ששמע מהג' מטשעביץ ז"ל בשם הגיד מאיר אריק ז"ל שהנדע ביהודה הי' הפוסק הדור האחרון ואחריו החתם סופר ואחריו הבית שלמה מסקאהל ואחריו הג' ר' שלמה לייב דיין הערך ש"י מסיגעט, גדולי ארץ השכימו לפתחו, יסופר שהגה"ק משינאווא זי"ע הי' פ"א אצלו, וכאשר הלך ממנו כשהי' כבר אצל המסילות הברזל, חשב לעצמו הגה"ק משינאווא את ברכתו שברכו הגאון בעל ערך ש"י כשנפרד מעמו ולא הי' לו ברור כ"כ, ולא מצא חן בעיניו, חזר עוד פעם להתברך ממנו, מלבד גדלותו בתורה, יצא שמו כקדוש עליון, ורבים נהרו אליו להתברך ממנו, יסופר כי פ"א חלתה כלתו קשות עד שהרופאים התייאשו ממנה, ובעלה בנו של ה"ערך ש"י רץ להזכירה לפני הגה"ק בעל הייטב לב, והייטב לב שלח אותו לאביו בעל הערך ש"י וחזר חלילה, עד שהייטב לב התבטא ואמר: מה אעשה ושמה היא חי' ב"ת חני' שהוא ר"ת חזתם ב"תוך חזתם, ואין אפשרות לבטל הגזרה רח"ל, רץ בעלה מהר אל אביו הערך ש"י וסיפר לפניו דברי הייטב לב, נענה בעל הערך ש"י מיד ואמר: הרי קוראים לה "אסתר" חי' (לא קרא לה כן, אלא מניה וביה החליט להוסיף לה שם זה) וממילא הר"ת שלה היא "אין חזתם ב"תוך חזתם", ואכן נתקיימה הבטחתו וחיתה והאריכה ימים.

אשכנזי דרבי

בחודש טבת תרס"ח חלה את חליו אשר נפטר בו, קודם הסתלקותו ציווה שלמען השם ששום אדם לא יספידוהו כי לא בא לידי מדה זו, ולא יעשו שום פרסום מפטירתו, ולא יכתבו בשום מקום על פטירתו, ועל מצבתו לא יכתבו רק שמו ושם ספריו, וביום ב' י"א טבת תרס"ח עלה לגנוי מרומים, והוטמן סמוך לאוהל הק' של רבותינו הק' מסינעט, בתוך האהל של הגאון הצדיק ר' משה ארי' פריינד זצ"ל ראש הקהל דסינעט שפתוח עם חלון לתוך האהל של רבותינו כידוע, וזה אשר חרות על מצבת קבורתו ע"פ פקידתו: פ"נ שלמה יהודה בעל המחבר ספר ערך ש"י שאלות ותשובות תשורת ש"י בן ר' פסח צבי נפטר ביום יא טבת שנת תרס"ח לפ"ק תנצב.ה.

מורשתו הרוחנית

מורשתו הרוחנית היא ספריו אשר השאיר אחריו בכל מקצועות התורה על התורה, נביאים, וכתובים, על הש"ס, ושאלות ותשובות בד' חלקי שו"ע, אשר נתקבל ונתפשט בכל תפוצות ישראל, כשהוציא לאור ספרו ערך ש"י על חושן משפט ולגודל ענותנותו ביקש מגאוני ישראל הסכמות, ה"ה הגה"ק משינאווא הגה"ק בעל קדושת יו"ט והגאון ר' יהושע אהרן צבי וויינבערגער אבד"ק מארגארעטען, והגאון המהרש"ם, זי"ע, וכולם עטרוהו בהסכמותיהם הנלהבות, מהסכמת הקדיו"ט: והנה אם אמנם כי מאז מעולם מנעתי ומשכתי את ידי מליטת הסכמה מכמה טעמים הכמוסים עמדי, ואף גם כי הספר הזה אין צריך להסכמתי כי הדברים בעצמן יתנו עדיהן אשר יש בו תועלת רב לכל יושבי על מדיו, אולם גודל אהבתי אל כבוד ידידי הרה"ג הנ"ל העיר אותי לצאת מחוץ לגדרים..., מהסכמת המהרש"ם: ...ומעת אשר ימצא בחיבורים חדשים אשר יקלעו אל מטרות האמת כספר הלז... ולאשר אוזן שמעתי עוצם שקידתו ורב גדלו בתורה ויראת ד' הטהרה אשר היא אוצרו...

י"ב טבת

**הרה"ק רבי משה מפשעווארסק זי"ע
[בעל "אור פני משה"]**

מתולדותיו

נולד להוריו שהי' תמימים וישרים יראי ה' אשר גדלו אותו לתורה ויר"ש, עוד בימי עלומו התחיל רוח ה' לפעמו ודבק בהרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע אשר הי' רבו מובהק, ונתקשר אליו ולאורו נסע ונתעלה במעלות התורה והחסידות, מתחלה הי' מלמד לתינוקות של בית רבן והי' רגיל להתענות למען יצליחו תלמידיו בלימוד התורה, וקבע מכון שבתו בק"ק פשעווארסק בארץ גאליציען, אשר בעיר הזאת ישב גם הרה"ק ר' אברהם משה מפשעווארסק זי"ע הנקרא "דער ערשטער רבי ר' משה"

ונתקשרו בעבותות אהבה ועל ידו נתקרב גם ר' אברהם משה לרבי ר' אלימלך זי"ע.

אתפשטותא דמשה

הי' לו ניצוץ קדוש מרבינו משה אלשיך הקדוש זי"ע, וגם הי' רגיל להתגלות אליו, כמו שכותב עליו הרה"ק החוזה מלובלין זי"ע בהסכמתו על ספרו הק' אור פני משה זול"ק: "זהי' לו מדריגה שהרב הגאון המנוח מוהר"ר משה אלשיך זלה"ה נתגלה אליו, וזה הי' מנעורו וכו' ודבר זה נתגלה להחווה ע"י מעשה שהי', כי בימי עלומו הי' רגיל החווה להתענות הרהב, ולסגף עצמו בסיגופים קשים, ופ"א נתגלה האלשיך הק' להרה"ק מהר"מ מפשעווארסק ואמר לו "היות שהנך ניצוץ מנשמתו על כן מחויב אתה לשמוע בקולי, ובכך הנני מצוה עליך ליסע אל הרבי מלובלין ותגיד לו בשמי, כי די ומספיק לו בסיגופים שסיגף את עצמו עד הנה, ומכאן ואלך יחדול מזה". וגם רוב ספרו מיוסד ע"פ דברי המהר"ם אלשיך הק' כמו שכותב הרה"ק ר' אפרים זלמן מרגלית זי"ע, בהסכמתו על ספרו הק' אור פני משה זול"ק: ושמתי פני לספר הלז ודרכי ראיתי כי שקולים הם בשקל הקדוש ויסודתם בהררי קודש על ראמות וגביש בניות ברמה ורומו של עולם רבינו הקדוש הגאון מוהר"ר משה אלשיך ז"ל.

נפשו יצאה

עבד את בוראו עד כלות הנפש, ומסופר שפ"א שלח אחד מבניו להסתופף בצל הרה"ק מלובלין זי"ע, ובליל שב"ק בעת עריכת השולחן אמר הרה"ק מלובלין לבנו שיעמיד יין להשלחן עבור רפואת אביו, וכן צוה עליו להזכיר לפניו שם אביו אחר בהמ"ז עוד הפעם, ואחר כך אמר לו הרה"ק מלובלין שלא ידאג שאין כאן שום סכנה ח"ו, רק שאביו חולה במקצת אבל בעז"ה ישיב לאיתנו כמקדם, ותיכף ביום א' נסע בנו לבית אביו, כשהגיע שאלו אביו מה מהרת לבוא הלא צריך היית להיות שם כמה שבועות לפחות, שאלו בנו איך מצב בריאת גופו, השיבו טוב, ושאלו שנית האם נעשה עמך מאומה בליל שב"ק כי אמר לי הרה"ק מלובלין שאתה חולה, ענה לו אביו שהצדיק הרגיש הכל, ומעשה שהי' כך הי' שכאשר ליל שב"ק צריך כל איש לתקן מעשיו שעשה כל השבוע, על כן ערכתי חשבון הנפש על מעשי, וראיתי כי מעשי רעים מאוד והחרטתי ע"ז, עד שהדבר נגע אל לבי מאד עד שהרגשתי טעם מות רח"ל. ולא ידעתי מה לעשות כי כל הבני בית הי' שנים, והי' חושך בבית, ונחלשתי מאד עד שנטלה ממני אפי' כח הדיבור, ונזכרתי שעל השלחן מונח יין שרף ולא הי' בכחי לקחתה לחזק אותי, אבל לפלא. פתאום נפלתי אצל השלחן ליד מקום היין שרף, וזה הי' בשעה שהרבי מלובלין אמר לך שתעמוד יין שרף.

ספרא רבא

סופר סת"ם הי' ונדע שפרשיותיו נכתבו בקדושה ובטהרה יתירה, ולא דיבר באמצע הכתיבה אפי' לשון הקדש, וצדיקי

מורשתו הרוחנית

אחרי פטירתו נמצאו הרבה כתבי יד, שלא הי' ברצונו שיודפס בחייו כמו שמזכיר זאת הרה"ק המגיד מקאזניץ זי"ע בהסכמתו על הספר, ונתעטר בהסכמותיהם של מ"ט מגדולי וצדיקי הדור כמו הרה"ק מבארדיטשוב, והרה"ק החוזה מלובלין, והרה"ק ר' מענדעל'ע מרימנוב, והרה"ק מאפטא, והרה"ק מראפשיץ, וגם מאותן שלא נמנו בעדת החסידים כמו הרה"ק בעל ישועות יעקב, והרה"ק רא"ז מרגליות, וכ"א מאריך מאוד בשבחו של המחבר, ולפלא לציין מה שכתבו בהסכמה בני הרה"ק הרבי ר' זושא וז"ל.. אבל לאסחודי באנו ששמענו מפה קדוש אדונינו אבינו הצדיק מורינו ורבינו נשמתו עדן בזה הלשון, בהיותי נע ונד נתארחתי בק"ק פשוועארסק, ולא חטב בעיני האכנס' להתאכסן בא נער קטן ואמר לי אם להתאכסן מר רוצה בא עמי והולך אותי אצל הרב הזקן זה שקנה חכמה מוריני משה סופר נשמתו עדן דק"ק הנ"ל, וראיתי בהיותו לומד הי' דמות דיוקנו עומד לפני כדמות מלאך ה' צבאות ובויותו כותב ספרו הקדוש הי' להב יוצא מאותיותיו הכתובות כל זה שמענו מפיו הק'.

י"ב טבת

**הרה"ק רבי יהושע מדזשיקוב זי"ע
(בעל "עטרת ישועה")**

צור קודש מחצבתו

הרה"ק ר' יהושע זי"ע ממשיך שלשילתא דדהבא של בית ראפשיץ – דזיקוב, נולד בשושן פורים שנת תר"ח בעיר דזיקוב, לאביו הרה"ק בעל "אמרי נועם" זי"ע, שהי' בנו בכורו של הרה"ק ר' אליעזר מדזשיקוב זי"ע, בנו של הרה"ק ר' נפתלי מראפשיץ זי"ע, יתושו של הרה"ק מראפשיץ הי' כידוע עד לשל"ה הק' ולמעלה בקודש דורות של גאוני וצדיקי עולם.

במעלליו יתנכר נער

כבר בילדותו נתגלה כבעל כשרונות בלתי רגילים, היא חונן בתפיסה מהירה ביותר בצירוף הבנה עמוקה שנינוט וחרפות, נוסף על זכרונו העצום שהפליא את כל מי שבא אתו במגע, הקנה לו שם "ילד פלא", רוב תורתו קיבל מאביו, בזכרונו העצום רכש לו בזמן קצר ידיעות רחבות בכל מכמני התורה, ובגיל צעיר יותר החליף מכתבים עם גאוני הדור בדבר הלכה ובפלפולא דאורייתא, הם קבלו את דבריו והתייחסו אליו כאל גאון מושלם, ובשנת "חסד לאברהם" נמצא תשובה ערוכה אליו מזמן י"ח אדר תרכ"ז, דהיינו כשהי' אז בן י"ח שנים, וכותב שם וז"ל: "לכבוד ידידי הרב המופלג החכם ושלם, תואר כזה בימים ההם מפי גאון מפורסם מוכיח על יחס הכבוד והערכה שרכשו גדולי הדור אליו.

באותו זמן סיים את חיבורו "עמק הלכה" על הסוגיות

הדור מסרו עצמם להשיג פרשיותיו ומזויות שלו, הרה"ק ר' אלימלך הי' לו תפילין משלו וגם שלח תלמידיו לקנות אצלו תפילין, הרה"ק ר' שלמה לייב מלענטשא זי"ע הי' עני ואביון, והשתוקק מאד לפרשיותיו, ואסף פרוטה אחר פרוטה עד שהי' לו רענדל והלך לפשוועארסק והלך למהר"מ לבקש שיכתוב עבורו פרשיות וכשהגיע אצלו אמר לו ר' משה, אליהו הנביא כבר הומין עבורך הפרשיות, וכבר כתבתי הפרשיות והרענדל תקח בחזרה. וידוע שהי' כותב לכל אחד סת"ם כפי שורש נשמתו של המבקש, ומסופר בזה שהרה"ק ר' ברוך ממעיבוז זי"ע נתן לאחד מחסידיו מגאליציע כסף וביקש ממנו שכאשר יבוא אליו עוד פעם יסע דרך פשוועארסק ויאמר לו לר' משה שהוא בא בשליחותו ויכתוב לו מזוזה עבורו, והחסיד עשה השליחות, וניצל את ההזדמנות והומין גם עבורו מזוזה, וכאשר בא לרבי ר' ברוך ונתן לו המזוזה, הביט ר' ברוך על המזוזה ופניו נשתנו ושאל את החסיד אם אמר לו שהמזוזה הם עבורו, וענה החסיד כן, הלך רבי ר' ברוך בחדרו הלך ושוב ושאל שוב להשליח אם בטוח שהמזוזה היא עבורו השיב הזמנתי מזוזה אחת גם לעצמי אולי נתחלפו, והוציא את המזוזה, וצהלו פניו ואמר אכן זוהי המזוזה, שנכתב עבורו והשני נכתבה בשבילך, וידוע שהבטיח כי סת"ם אשר יצאו מתחת ידיו יהי' כשרים לעולם ועד, ומסופר שאחד הי' לו תפילין שנכתבו ע"י, ובעת בדיקתן מצא הסופר אות שנראה כאלו נפסקה, ביקשו שיוסיף דיו, אבל הסופר מיאן לעשות, כי נתיירא לנגוע בכתב יד קדשו של ר"מ, ופנה לסופר אחר, וגם הוא לא רצה, הלך אצל סופר אחר ולא גילה לו מי הי' הסופר, וכאשר רצה הסופר לתת עוד דיו נפל ספר מהארון על השלחן כשהרימו הספר גילו שהנפילה הסירה את האבק מהפרשה ולא הי' נפסק בכלל, ומה גדלו תמיהתם שהספר לא הי' כי אם הספר הק' "אור פני משה". להרה"ק מלובלין הי' לו סת"ם שכתב ר' משה והי' נוהג שכשהי' נוסע לדרך נטל הסת"ם עמו כיון שלא רצה לקרות בסת"ם אחר, הרה"ק ר"מ הי' פ"א אצל הרה"ק ר' מרדכי מנעשכין זי"ע ר' מרדכי ביקשו שיכתוב עבורו סת"ם ולא רצה, ולא רצה להגיד טעמו ואחר הפצרות שהפציר ר' מרדכי אמר לו ר' משה כי לאשר הוא לעת זקנתו, לכן אולי לא יהי' ביכולתו לגמור בעצמו הסת"ם, ואין ברצונו שאיש אחר ישלים את זה וגם אינו רוצה שיגזנו היריעות שכבר כתב, הבטיח לו ר' מרדכי אשר הוא בעצמו יגמור כל הסת"ם ור' משה במכיון משך זמן כתיבת הסת"ם במשך ט"ו שנים.

אשכבתי דרבי

נסתלק לשמי מרום ביום י"ב טבת תקס"ז, ומנוחת קדשו בפשוועארסק, רבים באו להשתטח על קברו לשפוך שיחם, וידוע שכאשר נחלה רביה"ק זי"ע ואחרי שהוטב קצת מצבו שלח את הרבנית להתפלל על קברי צדיקים בארץ פולין ובקש ממנה שאם ביכולתה או לכל הפחות תינסע לג' מקומות הק' ציוני הקדושים של תלמידי בעשטה"ק ואחד מהם הי' ציונו של הרה"ק ר' משה מפשוועארסק זי"ע.

הקשות בש"ס מבוסס על דרך פלפול שהרעיש את עולם התורה ונתקבל בהתלהבות בין הלומדים, וגדולה היתה ההתפעלות אפילו אצל גדולי התורה ויעידו על כך דבריו הנלהבים של הגאון הגדול ר' יוסף שאול נאטנזון זצ"ל אשר על אף שלא הי' נמנה בקהל חסידים ולא הי' זורן בחלוקת תוארים ושבתים כותב בהסכמתו על הספר וז"ל: "כבוד הרב החרף מורג תפוז בעל פיפיות תל תלפיות בנש"ק מוה"ר יהושע הורוויטץ מדזיקוב נ"י... ולא אכחד קושט דברי אמת, אשר הוא צעיר לימים ולפי מעט השנים הרבה מקנתו וראיתי איל מגנח ימה וצפונה על הדרך הנהוג לפני כמו הספר דורש לציון להגאון בעל נודע ביהודה", ולאות חיבה לא הסתפק בהסכמה זו בלבד, אלא אף דן בדבריו ומתפלפל עמהם, הסכמה זו הכתה גלים בכל רחבי הארץ ושאלות רבות בכל מקצועות התורה, בפלפול ובהלכה החלו לזרום אליו, כמו"כ כבר הי' בעת ההוא בקי בחכמת הקבלה, ואביו הק' העיד עליו פעם שבהיותו כבן עשרים שנה כבר סיים פעמים את הוזהר הק'.

האיש מקדש

בגיל צעיר מאוד כבן י"א או י"ב בא בקשרי השידוכין עם בתו של הרה"ח ר' לייבוש רייך מרייזא, שהי' עשיר ונשוא פנים מחסידי זקינו הרה"ק ר' אליעזר, השדכן הי' הרה"ק ר' אליעזר בעצמו, ומעשה שהי' כך הי': פע"א נכנס אליו ר' לייבוש עם קוויטל והי' כתוב שם שיש לו בת שהגיעה לפרקה והוא מחפש שידוך עברה, והרב יתפלל שיודמן לו חתן טוב, הרה"ק הרה"ר רגע ואמר לו: "זיי דייך משדך מיט מיר" והמשיך ואמר: "יש לי נכד יהושע'לע בחור'ל נחמד וזה שידוך הגון וטוב למזל טוב", ר' לייבוש לא היסס אף לרגע והסכים לשידוך זו שמעולם לא עלתה על דעתו על חתן כזה, ר' אליעזר נכנס אל בנו ר' מאיר ואמר לו בזה"ל: "מאיר געב אריין לעקעק און ברוינפען איך האב א שידוך געטוהן מיט דיין יהושע'לע" המחנותנים שתו לחיים, וברכו איש את רעהו בברכת מז"ט, לאחר זמן נערכה החתונה ברוב פאר במעמד הרבה צדיקים וגדולי הדור.

על כס הרבנות

אביו הרה"ק בעל "אמרי נועם" שהי' הרב בדזיקוב מסר לו בחייו את כס הרבנות, כדרך שעשה זקינו במנותו בחייו את בנו ר' מאיר כרב העיר, כן עשה ר' מאיר הוא החליט למנות את בנו כרב העיר והוא יסתפק בהנהגת החסידים, כרב העיר נהג את הרבנות ברמה ובתקיפות, הוא חיב את ראשי הקהילה להתייעץ עמו בכל נושא, כדי שיהי' מעורב במתרחש בחיי הקהילה, יש ליכור שהרה"ק הי' אז צעיר מאוד ובשנת תרכ"ז בהיותו כבן שמונה עשרה כבר כיהן כרב העיר והנהיג העיר ביד רמה, וקיים במלואו הפסוק לא תגורו מפני איש, וכל ראשי ותקיפי העיר הוצרכו בע"כ לשמוע ולקיים מאמרו, וכפי שאפשר לראות מתשובה אליו בשו"ת "חסד לאברהם" משנה זו שכותב לו: "לכבוד ידידי הרב המופלג החרף ושנון בנן של קדושים כש"ת מוה"ר יהושע הורוויטץ כעת הגאון החסיד אב"ד אב"ד דזיקוב".

כשנסתלק אביו הק' ר' מאיר זי"ע ביום ח' תמוז תרל"ז נתעטר בכתר ההנהגה למלאות מקום אביו, או אז החל להנהיג את עדת צאן מרעיתו ומלבד היותו ידוע כגאון הגאונים בדורו, התפרסם כצדיק וקדוש עליון, ואלפים נהרו אליו להתברך מפיו וליהנות ממנו עצה ותושיה, אם ברוחניות ואם בגשמיות, ולהאזין נועם דברותיו ומתקן אמרותיו, ובאו אליו כל מיני אנשים, לומדים ובעלי יראה ובעלי השגה ואנשים מכובדים, ואף מאלו שלא היו נמנים בעדת חסידים באו אצלו שישפיע להם צרכם, כן היה בעל תפילה ובעל מנגן נפלא ורבים באו לשמוע בקול שועת שיח ערב.

ענוותנותי' דיהוש"ע

במקום גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו, ודרך מיוחדת היתה לו לאיש אלוקים צדיק יסוד עולם נחבא אל הכלים היה, וכל הליכותיו והנהגותיו היו בהצנע ובהסתרה, הרחק מעיני הבריות, עד שכלפי חוץ היתה לפעמים התנהגותו בלתי מובנת לזרים, כן לא ראו עליו שום רושם התלהבות דקדושה, ואף מעיני מקורביו היה מצליח להסתיר עבודתו בקודש, פעמים בעת התפילה היה יכול לשבת בביהמ"ד ולהתבונן בחסידי המתפללים מתוך התלהבות אש קודש, והוא עצמו היה יושב על מכונן שקוע במחשבותיו ולא נע ולא זע, כהנה וכהנה דוגמאות לרוב.

פעם נסע לשבות בעיר אחת, ובערב שבת קודש לפני מנחה ניגש אל התיבה, ולפני שהתחיל הודו פנה אל הציבור ואמר: "איך האב מייך בארעכנט, וואס דארף איך דאווענען און יענער זאל לאכן, בעסער זאל יענער דאווענען און איך וועל לאכן", אח"כ אמר: "ניין, וואס דארף מיר ארויס גיין די גרינע גאל פון לאכן, בעסער זאל יענעם ארויס גיין די גרינע גאל", הרה"צ ר' יהודה'לע האראוויטץ מדזיקוב זי"ע שמע עובדא זו מאיש אחד שהי' נוכח שם, והלה הפטיר ואמר: כאשר שמעתי דברי אלו, רציתי מיד לצאת מביהמ"ד, וכי ככה מתחילים הודו בערב שבת לפני מנחה, שהוא זמן אשר כל יהודי באשר הוא מרגיש קצת הארת קדושת השבת, אלא שהתביישתי מפני הציבור, ולכן לא יצאתי החוצה, ומה אומר ומה אדבר, שמעתי אז תפילת "שמונה עשרה" כזו אשר לא שמעתי מעולם, שהי' מתפלל אני תפילה זו שלש פעמים ביום, ובכל זאת לא ידעתי מעולם מה אומרים בה, ותיבות התפילה לא נקלטו במוחי אף פעם, ואז זכיתי לשמוע תפילת "שמונה עשרה" אשר נחקקה בעצמותי, עד שלא שמתי לב עוד למה שהי' לפני תפילת מנחה.

פע"א בהיות החסיד הנודע ר' מאטיש עקשטיין ז"ל מרייזא משובתי שבת אצלו בדזיקוב, השכים החסיד ללכת למקוה בשב"ק בבוקר והוצרך לעבור דרך החצר של רבו, עוד מרחוק שמע קולות ובכיות מעומקא דליבא יוצאים מהבית, והכיר מיד שזה קולו של רבו, ר' מאטיש נדהם משמע אוניו, היסס לרגע ולבסוף נכנס לחדרו, וראה שרבו עומד מעוטף בטליתו ומתפלל בדביקות עצומה, החסיד הנ"ל נשאר קפוא נרעש ממראה עיניו, פחד ורעדה אחוזו ולא היה יכול להוציא הגה מפיו, כשהרגיש

רבו שאחד נכנס לחדרו הגביה הטלית מעל פניו, וראה את חסידו המובהק עומד נבוך, פנה אליו ואמר: כן מאטיש, כשלא מתפללים עם הציבור מוכרחים להתפלל ביחידות במקום, וצוה לו באזהרה שאסור לו לגלות ממה שראו עיניו.

גם אלו שבאו אליו רצה לדחותם שלא יבואו אליו עוד, ופעם אמר לו חסיד אחד שהוא הביא לו כמה חסידים, אמר לו: על הראשונים אנו מצטערים ואני מטכס עצה איך להפטר מהם, ואתה מביא לי עוד חסידים.

פעם אמר ברוב ענוותנותו: אסביר לכם במשל למה אליו באים יהודים ונותנים לי כסף רב עבור פדיון נפשם, ואילו אל הרה"ק משינאוואו באים ומשאירים כמה פרוטות לפורטה, פעם אחת הייתי בוועד וראיתי אספסוף רב עומדים ברחוב, לשאלתי למה עומדים שם, אמרו לי שיש כאן איזה "טעייאטער", וכאן קונים כרטיסי כניסה לראות את המשחק שישחקו שם, שאלתי אותם, כמה עולה כרטיס, והשיבו לי שזה תלוי באיזה שורה ובאיזה מקום אתה רוצה לקנות, אולם הכרטיס הולך ביותר עולה שלושים רייניש, שאלתי אותם שוב, ומהו המשחק שישחקו שם, וענו לי משחק ה"בעטלער", אמרתי להם עבור לראות משחק ה"בעטלער" משלמים אתם כזה הון עתק, הלא כאן ברחוב יושב לו "בעטלער" אמיתי, ונותנים לו רק כמה פרוטות... הסתכלו עלי האנשים בפליאה וענו ואמרו: איך מבין, הלא אנו הולכים לראות "בעטלער" מזויף ועל כך צריך לשלם היטב...

פעם אמר: "איך בין אזוי ווי אַ אתרוג מיט אַ שיין געשטעל, כאטשיג סי האט הונדערט פלעקן", ואכן בחג הסוכות היה משתדל ליקח אתרוג עם גידול נאה אף שלא הי' נקי ומנומר כולו, ואמר: "איך דארף אַ אתרוג אזוי ווי איך בין".

אחד מהזמנים שגילה טפח מעבודתו בקדוש היה כידוע בהושענא רבה ובשמחת תורה שאז היתה שורה בבית מדרשו התעוררות גדולה עד מאוד, לעתים הי' מפסיק באמצע ההקפות כשרקד עם הס"ת, והי' אומר איזה רעיון או חידוש שעלה לו בדעתו או דברי התעוררות מתוך בכיות נוראות, ויהי פעם אחרי שערך ההקפות בהתלהבות אש קודש, כאשר ישב הקהל לסעודת החג, נכנס הרה"ק לחדר שסעדו בו, וראה כי הציבור מתלחשים אחד לחבירו, ניגש אליהם ושאלם על מה הם מדברים, והשיבו לו, שמדברים כי בעת ההקפות היתה התעוררות עצומה עד מאוד, הפטיר הרה"ק באנחה ובענוות חן: "מתוך שלא לשמה", על אף שהדברים יוצאים משלא לשמה – והחזה בידו הק' על לבו – מכל מקום "בא לשמה" – והראה על קהל החסידים – שהיא באה ונכנסת לתוך הציבור המכוונים לשמה.

לוחם מלחמת ה'

ברם, עם גדול ענוותנותו ודרכו הנסתרה בעבודתו הנעלית בינו לבין קונו, כשהגיעו הדברים בעיני חינוך הטחור והיהדות הצרופה, הי' עומד על המשמר בכל תוקף להעמיד הדת על תילה, והי' לוחם נגד כל פירצה בחומת היהדות כשהוא לובש מגן ושריון ויוצא למלחמה בעוז ובגבורה, ואכן גדולי וצדיקי הדור ראו

בו מנהיג דגול בישראל והעריצוהו ביותר, והעמידוהו בראש הלוחמים בהשכלה הארורה.

לפעמים אף היה מצוה שיקראו לפניו את החדשות מהעיתונים, והביע דעתו בזה שכל מנהיג חייב לדעת מהנעשה בעולם, ובעיקר בענייני היהדות כדי שיוכל להחזיק את עדתו ולמנעם מלהסחף ברוח הזמן החדש שהחל להתפשט אז ברחבי פולין וגאליציע.

מפורסם ביותר הערכתו של הרה"ק ר' יהושע מבעלזא זי"ע אליו, ובעת כינוס הרבנים הגדול בלעמבערג שבה הוחלט על יסוד הארגון "מחזיקי הדת" יחד עם הגאון ר' שמעון סופר מקראקא זצ"ל, כיבד אותו והושיבו על ידו לפני כל זקני האדמו"רים והגאונים שהשתתפו שם, וכיבדו לשאת דבריו, ואכן הי' מראשי המדברים באותו כינוס גדול, על אף שהי' אז אברך צעיר לימים, הכינוס נמשכה לכמה ימים והוצרכו להישאר שמה על שב"ק, והוא נתכבד להתפלל לפני התיבה במעמד כל גדולי גאליציע ותפילתו עשתה רושם.

ביותר אפשר ללמוד על דאגתו הכבירה אודות חינוכם הטחור של הצעירים, מתפילת ה"יהי רצון" שחיבר בערב פסח תרס"ט, בעת אשר שרך הספרים החיצונים והמשכילים, אשר אסף מאת הבחורים, בזמן ביעור חמץ, ובא לביתו ואמר ה"יהי רצון" וכתבו, ואמר: חפצי שיבוא בדפוס, ונעתיק את באת מכתב"ק: "יהי רצון מלפני ד' אלקי ואלקי אבותי, כשם שאנוכי באתי לבער את ספרי החיצונים והמשכילים אלה, כן יסיר את הצפוני מזרע ישראל, וביותר מן הבחורי חמד אשר ההשכלה מצאו קן בלבם ובמוחם והיצר מבלבל מחשבות, בעל הרחמים ירחם עליהם ויטע בקרבם אמונת הבורא ואמונת הצדיקים כדה"כ ויאמינו בד' ובמשה עבדו, ועתה בזמן ביעור חמץ אשר הוא עת מוכשר על זה לגרש ולבער את השאור שבעיסה הטמון בקרבנו, יעלה תפלה זו לרצון לפני אדון כל, אמן כן יהי רצון".

עטרת ישוע"ה

כמו כן הי' ידוע לפועל ישועות בקרב הארץ, ועובדא היה שפע"א חלתה אשתו של חסיד אחד במחלה הידועה, ומכיון שאצל הרה"ק הי' ידוע שב"פורים טיש" אפשר לפעול ישועות, על כן ניגש להרה"ק באמצע הטיש להזכירה לרפואה שלימה, ענה ואמר: כל זמן שאני חי לא יארע שם דבר, וכך היה.

סיפר ר' רפאל שפירא שכשנקרא לצבא הפולני, הוא אין אל הרה"ק וביקש את ברכתו להתפטר מצרה זו, אמר לו הרה"ק: אל תדאג תיפטר מהצבא בגלל מכנסים, הדברים לא הובנו ע"י ר' רפאל, עד שבבואו למחנה הקלט של הצבא הפולני, לא הצליחו להתאים לו זוג מכנסים ושלוו אותו לחפשי, ויהי לנס.

מסופר על איש אחד שרצה לעלות לארה"ק, ולפני נסיעתו לארץ בא להפירד מהרה"ק, אמר לו הרה"ק: בעת צרה תיזכר בדמותי ותינצל, לימים חלה במחלת הקדחת, המחלה תקפה אותו בצורה קשה מאוד והרפואים התייאשו ממנו, תוך כדי איבוד ההכרה חלם שהוא רואה את הרה"ק, הניח אפרים את ראשו על

לב הרה"ק ואמר: אני הולך למות והרה"ק הבטיח לי שאם אוכר בדמותו אינצל, שם הרה"ק את ידיו על ראשו ובירכו שאמנם יינצל, וכך הוה שהבריא לתדהמת הרופאים.

בדיוקב ה' גר יהודי משכיל ואליעזר מונהיט שמו, פע"א נודמן לשם כשהיו מסובין לסעודת יומא דהילולא של הרה"ק מראפשיץ ז"ע, פנה אליהם המשכיל ושאל: האם כבר יש עוד יאהרצייט, שמע ר' יהושע ואמר: לו שמעת בקולי היית נותן סכום גדול לחסידים, המשכיל נענה לו ונתן, למחרת ראה אותו הרה"ק מחלון ביהמ"ד, קרא לו שיבוא להתפלל אתו בצוותא, המשכיל סירב ואמר שכבר התפלל, אולם הרה"ק עמד על דעתו שיכנס לביהמ"ד, לאחר התפילה רצה לעזוב שכן יפסיד את עסקיו, אולם הרה"ק עכבו, אח"כ אמר לו: סובר אתה שנטפלתי אליך ובחינם עכבתיך, דע לך שרואה אני מלחמה גדולה (זה ה' בשנת תרס"ח, שש-שבע שנים לפני מלחמת העולם הראשונה) בתוך המלחמה אני רואה אש ופצצות, בתוך האש הצולבת וירי התותחים אני רואה אותך, הזכר נא בי ותניצל, ואכן כך הוה ר' אליעזר מונהיט השתתף במלחמה האכזרית כחייל בצבא האוסטרי, הוא היה בקרב הנורא שנתפרסם בשם קרב קראשניק (ע"י לובלין) ועשה כדברי הרה"ק והעלה את דמותו לפניו ואכן היה מן החיילים המעטים שניצלו מהקרב הנורא.

סיפר נכדו של הרה"ח ר' ברוך נוסבויס שזכה לשמש בקודש עוד אצל אביו ר' מאיר מדיוקב בעל ה"אמרי נועם", ר' ברוך עסק במסחר של ביצים כשיצא הספר "אמרי נועם" ביקשו ר' יהושע שישע בערי הסביבה ויפיק את הספר, סירב ר' ברוך באמרו שיש לו מלאי גדול של ביצים ועליו למכור את המלאי, אמר לו ר' יהושע מהו מחיר הביצה, השיב לו ר' ברוך: שתי אגורות, אמר לו ר' יהושע: ואם תמכור בחמש התסע, הלה השיב בחיוב, אמר לו הרה"ק: מכור תמכור בחמש, לאחר יומיים באו אליו סוחרים וקנו את המלאי במחיר שקבע הרה"ק, על אף שהשער יום קודם לכן ה' רק של שתי אגורות.

משפחה אחת מדיוקב השתדכה עם משפחה מבארנוב, לפני שיצאו מדיוקב באו לבקש את ברכת הרה"ק, אמר להם: שמעו לעצתי אל תסעו היום, תסעו למחר, ברם, אצה להם הדרך להספיק להגיע לחתונה ולא שמעו בקולו, מיד כשיצאו אירעו תקלות שונות, כשתיקנו תקלה אחת באה תקלה אחרת, עייפים וכעוסים חזרו לדיוקב, ונסעו רק למחרת היום.

מפני הרעה נאסף הצדיק

בימיו האחרונים ראה בעיניו הק' את אשר יקרא באחרית הימים לאחר פטירתו, לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה קרא פע"א לחדרו אחד מחסידיו, ואמר לו בדיוק את השנה והחודש שבו תפרוץ המלחמה, גם יעץ לרבים מחסידיו לעבור לארצות אחרות מבלי להגיד סיבה למה, ורק אחרי שנים רבות ראו שעי"ז ניצלו מגיא צלמות, ופע"א אמר בזה"ל: "אני שומע את היריות והם מצלצלות באוזני".

ובשנתו האחרונה לימי חייו ביום הושענא רבה טרם

שהתחיל החרוז "אדמה מארר", אמר בלשון קדשו: "דער טאטע ז"ל פלעגט זייער שטארק וויינען ביי הושענא נפש מבהלה, ווייל ער האט געזאגט, ווייל ער איז געווען א גרויסער פחדן, און איך ווין ביי הושענא פירות משדפון, פירות אלו הבנים, אז די קינדער זאלן נישט גיין קראכען, זיי זאלן בלייבן אידן", הדבר היה לפני פרוץ מלחמת העולם הראשונה, הגם שכבר דיברו על מלחמה, עוד לא העלה איש על דעתו כי בעקבות המלחמה יפרקו צעירים רבים את עול התורה והמצוות מעליהם, אולם הוא כבר הרגיש העתיד לבוא בעולם, והרגיש עולמות על זה בדברי תורתו.

פע"א קרא לחדרו אחד מחסידיו, ואמר לו בדיוק את השנה והחודש שבו תפרוץ המלחמה, גם יעץ לרבים מחסידיו לעבור לארצות אחרות מבלי להגיד סיבה למה, ורק אחרי שנים רבות ראו שעי"ז ניצלו מגיא צלמות, ופע"א אמר בזה"ל: "אני שומע את היריות והם מצלצלות באוזני".

באותו הזמן ה' מאוד מודאג מהמלחמת העולם שאותה חזה מראש והרבה לדבר על תוצאות המלחמה, ובר"ח ניסן שנת תער"ב שנה אחת קודם פטירתו כשערך את שולחנו הטהור בסעודת ראש חודש, באמצע הסעודה נענה הרה"ק אל הציבור ואמר: "איך זעה דא זיצן אלע זעלנערס, נאר איך בעט אייך איהר וועט דאך חלילה דארפן עסן טרופות, בעט איך אייך אז כאטשיג דע ביינער זאלט איר נישט באלעקן", הדבר ה' אז לפלא גדול שלא ה' שם אף חייל אחד, אולם כעבור שנים מספר בפרוץ מלחמת העולם הראשונה נתגייסו יהודים רבים אל הצבא, ואז נתבררה כוונת קדשו למפרע.

בשנים האחרונות לחייו ה' חלוש מאוד, וה' שבתות שלא ה' יכול לערוך שולחנו הטהור, בשנתו האחרונה יעצו הרופאים שישע למעיני הרפואה, אבל הוא סירב למרות הפצרותיהם של משפחתו באמרו שאביו הק' גם לא רצה לנסוע עד שהוא הבטיח שיחזור אותו לדיוקב, אבל הוא אינו רוצה להכביד על בנו, חולשתו התגברה מיום ליום ועם כל זאת התמסר כולו להנהגת חסידיו עד יומו האחרון.

זמן קצר לפני פטירתו חדל לומר תורה בפני חסידיו, והרבה לדבר על עניני הסתלקות הצדיק מן העולם, ובשב"ק פר' ויגש י"א טבת שנת תרע"ג חשכה השמש בצהריים ונשבה ארון הקודש במעמד בני משפחתו וחסידיו, והוא בן ס"ה שנים, הלוי התקיימה במעמד רבבות אלפי ישראל ובראשם גדולי פולין וגאליציע והוטמן באהל רבני דיוקב אצל אביו.

מורשתו הרוחנית

השאיר אחריו ברכה, הלא המה ספריו הקדושים, וביניהם חיבורי קונטרסים שחיבר בהיותו צעיר לימים: "עמק הלכה" הנ"ל, קונטרס "תוספת מצוה" פלפול עמוק על סוגיא דבל תוסיף, קונטרס "דרך מלכים" י"ב סעיפים בענין כדרך שמלכים אוכלים, קונטרס "קדושה משולשת" על עניני קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולעתיד לבוא, וספריו הקדושים "עטרת ישועה" על התורה ומועדים, וכן "שורת עטרת ישועה".

חודש טבת | עשרה בטבת

הקלוגר קורשפערדיק וקדושי צדקן מוהל קדושת חיים וסגולה

להקדים ולא לאחר, והיינו מתענים אותו ביום השבת עצמו, כיום הכיפורים שחל להיות בשבת, משום דכתיב בו (יחזקאל כד, ב) "בן אדם כתב לך את שם היום את עצם הזה" כמו שכתוב בתעניות של יום הכיפורים "בעצם היום הזה", אלא שלעולם אינו חל ביום השבת.

(תקון ישכר)

י' טבת שבו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה, וכתוב באבודרהם, דאם אפשר היה שחל יו"ד טבת בשבת היו צריכים להתענות בשבת וכו', ויש להבין, הלא יו"ד טבת לא היה רק התחלת מצור העיר, ועד שתי שנים ומחצה לא נחרבה, וקשה חורבנה מסתמא מן התחלת המצור, ולמה ט' באב אין דוחה שבת, ועי' בגמ' (עירובין מ) בענין ט' באב שחל בערב שבת אין משלימין, ויו"ד טבת בערב שבת משלימין, והיה דוחה שבת. ונראה לבאר, דהנה הטעם שקבעו תענית על מצור ההוא, הלא היתה ירושלים כמה פעמים במצור, רק הטעם הוא, דמה שהיתה העיר בטירדת המצור שתי שנים ומחצה, זו מחמת שבאותו יום שסמך מלך בבל למטה על ירושלים, כמו"כ ישבו ביו"ד שלמעלה, אלו מימינים אלו משאילים עד שגברו המשמאילים ונחרב הבית. והנה אין לך שנה שאין קללתה מרובה מחבירתה, וכל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו (ירושלמי ריש יומא) נמצא שבכל שנה ושנה נתחדש חורבן חדש, וזהו בכל פעם כשהגיע אותו יום של עשרה בטבת, שהתחיל אז למעלה משפט החורבן, כמו כן בכל דור ודור יושבין ביו"ד של מעלה וגוזרין החורבן של כל שנה ושנה. ודבר זה מרומז קצת בספר הקרניים (להגה"ק ר"ש מאסטרופלי) עיין בפירושו הנקרא "דן ידן" בענין חודש טבת (מאמר ר), וידוע דעל צרה שעברה, כמו יום שמת בו אביו ואמו, אין אנו מתענין בשבת, אבל תענית חלום מותר להתענות (עי' או"ח סי' רפ"ח), דבשביל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא, הלכך תענית תשעה באב דהוה רק על צרה שעברה לא דהוה שבת, אבל תענית י' טבת זהו על ביטול צרה העתידה – עונג הוא והיה דחי שבת.

(תורת משה להחת"ס – פר' ויקרא דרוש לוי אדר)

חודש טבת – הנה החודש הזה מזלו גדי וטבעו הקפיצה, וכמו ששנינו (בבא קמא כא, ב) הכלב והגדי שקפצו מראש הגג, וכן היתה מלחמת החשמונאים עם היוונים ענין קפיצה למעלה מהטבע וממדריגתם, קומץ אנשים נגד עם רב כחול אשר על שפת הים מווינים בכל תכסיסי מלחמה, כי זה הזמן מסוגל לאחוז במעלות רמות ונשגבות אף שנפלו ממנו ומסוגל לקפיצה כזו, וע"כ בימי היוונים הצליחו החשמונאים בקפיצה זו וזכו לנסים ממעלה מעלה, וכן נשאר לדורות שמי שיקבל עליו עבודת ה' בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאוד אף שהוא איננו ראוי לכך ועדיין לא הגיע למדה זו יצליח בכל קפיצתו זו.

(שם משמואל)

על כך אמרו בזהר (זח"ג רע"מ, רנח ב), על הפסוק "והמים היו הלוך וחסור עד החודש העשירי", דא טבת, שהוא סוד ניסוך המים בחודש תשרי, ששבעים הקרבנות שכנגד שבעים אומות הולכים ומתמעטים, והשפעת האומות הולכת ומתמעטת עד חודש טבת, שאז מתעורר השי"ת לנצח את האומות העולם מצד מעשיהם הטובים של ישראל, ואז יהפך צום העשירי לששון ולשמחה.

(מאיר עיני חכמים)

עשרה בטבת – ועוד טובה גדולה עשה הקב"ה עם ישראל, כיצד שבעשרה בטבת היו ישראל ראויין לגלות מירושלים, שכן הוא אומר (יחזקאל כד, ב) "בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה" וגו', מה עשה הקב"ה, אמר, אם יוצאין עכשיו בצינה הם מתים, מה עשה, המתין להם והגלה אותם בקיץ וכו', וזהו שנאמר (דניאל ט, יד) וישקוד ה' על הרעה הוי אומר אף זה טובה.

(מדרש תנחומא תזריע ט')

בתשובות הגאונים ז"ל – שאפילו אילו חל זה הצום של טבת בשבת עצמו לא היינו יכולין לדחותו ממנו כלל, לא

ממשורר חזן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגה"צ רבי אברהם יהושע העשיל רוקח שליט"א

האדמו"ר מקאזלוב

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בוויילאמסבורג יע"א

יום ג' פרשת ויגש תשפ"ג לפ"ק

און דער מושינער רב איז געווען אן איידעם ביים סקוהלער רב (הגה"ק רבי שמואל רוקח ז"ל בנו של הגה"ק מהר"י מבעלזא ז"ל), איז 'שלום' האט מען צוגעגעבן נאכ'ן זיידן דער בעלזער רב. אין בעלזא האט מען געפלעגט צו געבן קודם דעם צוגעגעבענעם נאמען. כ'האב געפרעגט מיין טאטן ז"ל דערוועגן, האט ער געזאגט אז ס'איז געווען דער ערשטער נאמען נאך די קריג, מיין באבע האט נאך געלעבט, ס'איז געווען נאך איר טאטע.

ה"ה הגה"צ רבי ארי' לייב האלברשטאם ז"ל בנו של הגה"ק רבי משה מבארדיוב ז"ל בן הגה"ק רבי ברוך מנארה"ן ז"ל.

להלן מכתב מהגה"צ רבי ארי' לייביש ה"ש זצ"ל אב"ד מושינא:

י"ב י' עש"ק לסדר וגם הקטני את בריתי אתם תעריב לסיק משינא יצ"ו.

החיים והשלום ובטח לבבך ידידי היה הא נברא יקריו הרב המופלג המפורסם ומרומם לשם ולתהלה דוחסן דגביר הנעלה חיים וכו' כשית מרה אברהם חיים דוד שרייבער שליט"א נשיא ואמריכל דאזיק יבנה וחבונן במדה.

אחריה הגני בזה שולח לרום מע"כ המודעה והן אמת בעת בוא ליד מודעה הראשונה לא חשתי כלל כי לפה לא באו המושלמים דמחבלים אך אחרי בוא הכתבים מאדוק ראיתי שמהומה גדולה בשם. ע"כ הגני שולח בזה המודעה ומצדנו גם אנו מקפשים שיחוק בית ובל יתירשל חיו כלל ולעמד הרבר על מצבנו ואנו נחוק אותו ג"כ ובכל פעם נחוק הרבר יותר ובזוהי חיו בכאן לא ישונה מצדקה לצדקה ובכל פעם יתחוק הרבר והשי יהי בעורנו ונושע בכל מיני ישועות טובות. דבריידידו דיש בלוגיה המצפה לשמוע תמיד ביט ויתרוסם קרן ישראל במדרה ונוכה לכיאת ג"כ במי.

הק' ארי' הלברשטאם

אבדק מושינא.
(מקום דמיון)

האדמו"ר מקאזלוב בא לקבל ברכת הקודש ממרן רבינו שליט"א

לרגל שמחת נישואי בנו החתן נ"ר למזל טוב

האדמו"ר מקאזלוב: דער חתן הייסט 'שמואל' שלום, שמואל הייסט ער נאך מיין מאמע'ס זיידן רבי שמואל פרידמאן,¹ וואס איז געווען אן איידעם ביים מושינער רב,²

אביו כ"ק הגה"צ רבי מאיר רוקח ז"ל מקאזלוב, הי' חתן הגה"צ ראב"ד פרעשבורג ז"ל, חתן הגה"צ רבי שמואל פריעדמאן ז"ל מק"ק סערדאהעלי, בנו של הגאון רבי אברהם צבי פריעדמאן זצ"ל מבארדיוב אשר ניהל ישיבה בעיר צאנז, ועיי' בהקדמת הספר כוכבי יצחק (מהר"ג רבי יצחק שטענהעל ז"ל) שמתאר גדולתו בתורה של הגאון הגדול.

ועיין בהקדמה הג"ל שמקדיש כמה שורות אודות גדולתו בתורה של הגאון רבי שמואל הג"ל, ובה כתוב שם:

ובאלו הימים בא בנו של הראש ישיבה בחור בארזים ר' שמואל פר"מ ז"ל הי"ד אחר ששהה כמה שנים במדינת אונגארן, וממש רעשה העיר מגדלותו בתורה ואמרו שכל הש"ס עם המפרשים שגורין על לשונו, וגם ידע בע"פ את כל ספר מנחת חינוך, ויפה כח הבן מכה האב בבקאות ונעשה חתן של הגה"צ אב"ד מושינא ז"ל הי"ד שבא אז מאה"ב, ונתן לו סך עשרת אלפים דולר לנדן שהיתה בעת ההוא הון רב, אבל כבר אמרו שהכל תלוי במזל אפילו ס"ת שבהיכל, כן הי' אצלו שלא היתה תורתו מכרות עליו להיות ראש ישיבה או אב"ד בעיר גדולה לפי גודלו, אלא ישב ועסק בתורה בעיר סערדיהעל ורק יחיד סגולה ולומדים ידעו שהוא הלומד היותר גדול שבעיר.

ואני זכיתי להכירו אחר שנים במונקאטש שאחר פטירת רבינו הגה"ק בעל מנח"א ז"ל הבאנו את אדמו"ר הקדוש מקאלישיין ז"ל הי"ד לשבות שם, אחר ששמענו מאדמו"ר גדולות עליו בעת חליו, הרב הגאון מוה"ד שמואל פר"מ ז"ל הי"ד הי' ג"כ בין הרבנים שבאו לכבודו, ואז ראיתי את גדלו בתורה ובעוהו, ואין לשער את הכבוד אשר כיבדו אדמו"ר מקאלישיין ז"ל... עכ"ד.

רבינו: דער מהותן ר' פייוול (זינגער) איז אן איידעם ביי ר' יקותיאל טייטלבוים³

האדמו"ר מקאזלוב: יא, ר' יקותיאל איז דאך שוין א מהותן מיטן רבי'ן.

רבינו: יא, אוודאי, ביי מיין זוהן ר' חיים הערש.⁴

האדמו"ר מקאזלוב: דער חתן איז א תלמיד פון די בארא פארקער ישיבה (ישיבה גדולה שני' מוסדותינו הק' ב"פ, בשכונת סטעטן איילענד), ער האט זייער מצליח געווען ברוך ה', זייער צופרידן געווען.

רבינו: ער האט געלערנט דארט אין סטעטן איילענד?

האדמו"ר מקאזלוב: יעצט איז ער ממשיך דא אין רבינס כולל אין וויליאמסבורג, ס'איז א שטארקע מקום תורה דא, ברוך ה', ער איז זייער צופרידן דא.

רבינו: יא, ס'איז א פיינער כולל דא אין וויליאמסבורג.

די חתונה וועט זיין י"ז טבת, די נאכט פון ח"י טבת, דעם בני יששכר'ס יארצייט, חתן כלה זענען ביידע אייניקלעך פונעם בני יששכר.

י"ז טבת איז דאך די יארצייט פונעם ארי' דבי עילאי, מ'איז אויך אייניקלעך פון אים.

רבינו: איר זענט אן איידעם ביים סוליצער רב?

האדמו"ר מקאזלוב: יא, רבי פרץ ראזענבערגער. ער איז געווען אן איידעם ביי רבי אברהם יהושע העשיל גלאנץ פון בארדיוב.

מיין שווער'ס שוואגער רבי משולם זלמן גלאנץ האט פארציילט, אז ווען ער איז געווען א יונגל, איז ער געווען מיט זיין זיידן ר' אלעזר אלימלך וואלדמאן – ביי וועמען רבי יהושע העשיל איז געווען אן איידעם – זיין מאמע האט געהייסן רבקה (אשת הרה"ג רבי ישראל שמעון מאיר וואלדמאן זצ"ל דומ"ץ באראש), זי איז געווען אן אייניקל פונעם בני יששכר, איר טאטע איז געווען רבי שמואל פון פרעמיסלא (בנו בסור של הנה"ק הבני יששכר ז"ל), האט מען מודיע געווען אז זיי זאלן קומען צו פאהרן ווייל דער מצב טויג נישט, די מאמע איז נישט געזונט.

3

הרה"ג ר' יוסף יעקב שרגא פייוול זינגער שליט"א רב דביהמ"ד תפארת שמואל אלכסנדר וומסב"ג, הוא חתן הגה"צ ר' יקותיאל טייטלבוים שליט"א בן הרה"צ ר' אלחנן חיים טייטלבוים ז"ל מאיהעל.

4

נכד הגה"צ ר' יקותיאל ט"ב שליט"א, ה"ה הר"ר שלום יחזקאל שרגא רובין שליט"א בן חתנו הרה"ג ר' חיים דוד רובין שליט"א רב דביהמ"ד אוהל תורה וומסב"ג, הוא חתן הגה"צ אב"ד בית אלעזר שליט"א בשכונת ויאל משה בקרית יואל, בן כ"ק רבינו שליט"א.

איז ער געפארן דער ר' אלעזר אלימלך און ר' משולם זלמן איז מיטגעפארן, ער האט נאך דאזיג פארציילט די מעשה, זאגט ער, אז ווען מ'איז אנגעקומען דארט איז געווען פרייטאג נאכמיטאג, און ס'איז געווען ממש בכיות וואס מ'האט ארויסגעהערט דארט פון שטוב, אים האט מען שוין נישט אריין געלאזט, ווייל ער איז דאך געווען א כהן, פלוצלינג האט זי זיך געגעבען א וועק אויף, און זי האט פארציילט אז דער זיידע דער בני יששכר איז געקומען צו איהר אין חלום, און האט איר געזאגט 'דו דארפסט האבן א רפואה? זאלסט זעהן צו עסן עפעס פון די מאכלי שבת, האט מען געזוכט דארט צו עסן, ס'איז שוין געווען אנגעגרייט נאר די חלות, דאס איז שוין געווען אפגעבאקן, האט מען אויפגעשניטן א חלה און מ'האט עס איינגעטונקען אין מילעך, און מ'האט איר עס געגעבען אין מויל אריין.

און רבי משולם זלמן האט געזאגט אז ער האט איהר שוין געזעהן נאך יענעם שבת בענטשן לעכט, זי האט נאך געהאט אריכות ימים נאכדעם.⁵

רבינו: דער בני יששכר האט געזאגט מ'זאל איר געבן פון די מאכלי שבת?

האדמו"ר מקאזלוב: יא, נאך פון פאר שבת.

5

עי' בס' שיח זקנים (חלק ה', ערך הבני יששכר) וז"ל: סיפר לי הרה"ח ר' משולם זלמן גלאנץ נ"י, שקודם המלחמה העולמית גרשו ממדינת אונגארין את האוהדים של מדינת פולין [פולישע בירגער]. ונסעתי עם זקני הג"ל, הרה"ח ר' אלעזר אלימלך וואלדמאן ע"ה לפרעשבורג, ומשם נסענו לבאראש, ששם גרו הורי זקני הג"ל הרה"ח ר' שמעון ישראל מאיר ז"ל ואשתו ע"ה. והנה זקני הג"ל היתה זקנה מופלגת בגיל תשעים או יותר, ופעם בשבת אחר הצהרים ביקר הרופא אצלה ואמר שבעוד כמה דקות תסתלק. גופה כבר היה קר, וגם בנותיה ראו שגופה קר. נגש אלי זקני וציוני לצאת מן הבית (משום שאני כהן) ויצאתי.

לאחר זמן מה יצא אלי אבי זקני ואמר לי, שיכול אני לחזור. כשנסתתי, שאלתי מה קרה כאן, וסיפר לי אבי זקני שזקנה של זקניתי, הלא הוא הרה"ק הבני יששכר זצ"ל (אבי אביה הרה"צ ר' שמואל ז"ל) התגלה אליה בחלום ואמר לה בזה הלשון: עדיין לא הגיע זמנך (להסתלק מן העולם) ושתרד מן המטה ותאיר את הנחות [עס איז נאכנישט געקומען דיין צייט גיי אראפ און ציע לכת]. הוסיף ואמר שיקחו חלה משבת (שבתדיגע הלא) וישח בחלב ויניחו את החלה על לבנה. אמרה לזקנה שאי אפשר לה לדרת מן המטה, וענה לה זקנה הבני יששכר שתרד [דו גיי]. כן עשתה, ירדה מן המטה והלכה כרגילה, שרתה את החלה בחלב ונתנה על לבנה, והדליקה נרות. - כשנסעתי משם לאחר חצי שנה עדיין היתה בחיים. אחר כך נסעו לעיר גראסווארדיין, לכתם הרבנית מפאווה (בעלה היה נקרא הרבי מפאווה) ולאחר זמן נסתלק זקני, עוד לפני שהובילו הרשעים ימ"ש את היהודים משם, וחכו להגיע לקבר ישראל.

רבינו: מאכלים וואס מ'האט צוגעגרייט אויף שבת, מאקע א חידוש.

האדמו"ר מקאזלוב: אזוי האט זי געזאגט ווען זי האט זיך אויפגעוועקט, אז דער זיידע איז יעצט דא געווען און ער האט אזוי געזאגט.

ס'איז דא אזא מעשה מיטן בעלזער רב רבי ישעי'לע אויך, אז דער צאנזער רב האט געברענגט א עפל.

רבינו: דאס איז געווען אן עפל פון גן עדן...

ביי רבי ישעי'לע משהיבער איז דאס געווען, ער האט געגעסן קאסט ביי בעלזער רב (הנה"ק מהר"י ז"ל). ער איז געווען אן איידעם ביי בעלזער רבי'ס איידעם רבי יחיאל קריליוויצער (נכד הרה"ק בעל אוהב ישראל מאפסא ז"ל). און ער איז אמאל נישט געזונט געווען ווען ער איז געווען אין בעלזא, ער איז זייער מסוכן געווען דעמאלטס, און דער בעלזער רב איז געווען ביים אים ביינאכט, ווייל ס'איז געווען זייער שווער זיין מצב, האט ער פלוצלינג געהערט ווי אזוי ער אטעמט אזוי שווער אריין 'אה... אה...', און נאכדעם איז אים בעסער געווארן.

האט ער פארציילט פאר'ן בעלזער רב אז ער האט געזעהן דעם טאטן - דעם הייליגן דברי חיים - און ער האט אים געפרעגט 'ישעי'לע, וואס פעלט דיר?', האט ער געזאגט אז ער שפירט זיך נישט גוט, האט ער אים געזאגט 'כ'האב דיר געברענגט אן עפל פון גן עדן, קום וועסטו עס שמעקן', האט ער אים אפגעשיילט דעם עפל, און ער האט עס אים געגעבן און ער האט עס געשמעקט - און דעמאלטס האט ער אזוי אריינגעצויגן דעם אָטעם און אריינגעשמעקט, און ס'איז אים בעסער געווארן.⁶

6

מורן רבינו שליט"א סיפר עובדא זי בקדושה רבא ביום שמיני עצרת תשס"ח, ואמר לפרש בזה הפיוט אמונים אשר נאספו ברכות נכספו וכו', הובילם לאהליהם לשלום וימצאו שם שלום וכו'. דהנה דרכו בקודש של כ"ק מורן אמונ"ר וללה"ה היה ביום שמיני עצרת לחלק תפוחים, כפי אשר נהג ק"ז מורן הדברי חיים, ומנהג קדמונים הוא (כמבואר בא"ד סי' תס"ט סק"א, ומקורו טהור בתרגום שני אסתר ג. ח), ובודאי כי גם עתה הוא מומשיך בעבודה זו כאשר היתה באמנה אתו בהיום חיותו ומחלק תפוחים לכל העם כל אחד זוכה לקבל תפוח מוגן עדן אשר סגולתה נשגבה להמשיך רפואה וישועה בכל העניים.

והוה מרגלא בפומיה דאבותינו הק' להזכיר באלו הימים מאמר הוזה"ק (פ' פסח דף ק"ט:) שהאבות הקדושים באים מוגן עדן העליון להשתתף בשמחת בניהם. וידוע שק"ז הייטב לב וללה"ה אמר פעם בעת ההקפות שהוא רואה את זקינו הישמש משה וללה"ה. וכ"ק מורן דו"ז וללה"ה היה רגיל לומר בענותותו (דברי יואל לשמח"ת עמוד תרט) שהגם שאין אנו רואים

האדמו"ר מקאזלוב הציג את בניו שנתלוצצו אתו

א' מבניו: דער קדושת יו"ט האט דערציילט אז ער ווען ער איז געפארן אויף צאנז פלעגט ער אדורך פארן מושינע?
רבינו: יא. מ'פלעגט זיך דארט אפשטעלן, מושינע איז נעבן די גרעניץ פון גאליציע.⁷

דער טאטע ז"ל איז אויך געווען אין מושינע, דער זיידע (הרה"ק רבי שלום אליעזר מראצפערט ז"ל) האט איהם מיטגענומען קיין צאנז אויף די יארצייט, איז ער אפגעשטאנען אין מושינע, און ס'איז געווען מוצאי שבת, דארטן איז געווען א באבובער קלויז,⁸ און מ'האט געמאכט דארט א מלוח מלכת, לכבוד'ן זיידן האט מען געמאכט א גרויסע סעודה - זונטאג איז געווען די יארצייט - און נאכדעם אויפן וועג צוריק ווען ער איז געווען ביי זיין איידעם דער באבובער רב (בעל הקדושת ציון), האט ער איבער געגעבן א גרום אז ער האט געזען דארט אין מושינע חסידישע יונגעלייט, האט דער באבובער רב געזאגט 'דאס איז 'משנה' (מלשון מושינע) אחרונה', ווייל אמאל האט מושינע נישט אזוי אויסגעזעהן, אידישקייט און גאליציע איז זייער געפאלן, אפילו אין מערב גאליציע.

אותם, אבל אנו מאמינים שהם נמצאים בכאן, עכ"ד. ואנו בודאי שאין אנו רואים מאומה, אבל מכל מקום אנו מאמינים בכל זה, ובטוחים אנו שבבואם מוגן עדן העליון בימים האלו הם מביאים עמם תפוחים מוגן עדן לכל העם הנאספים להמשיך לנו ישועה בכל העניים.

וזה יש לומר בכונת הפייט, אמונ"ם אשר נאספו, ישראל מאמינים בני מאמינים אשר אף שאינם רואים מאומה, מכל מקום מאמינים שהאבות הקדושים נמצאים עמנו, ברכות נכספו, ומכא האמונה בהצדיקים וזכים להמשיך ההשפעות קדושות שמביאים הצדיקים עמם מוגן עדן, ועל כן הובילם לאהליהם לשלום וימצאו שם שלום, בברכה מרובה בני חיי ומזוני רוויחי וכל טוב, עכדה"ק.

7

סיפר רבינו הק' בעל דברי יואל ז"ל שאביו מורן הקדושת יו"ט ז"ל דיבר בחביבות אודות הכפר מושינע השוכן על גבול מדינת אונגארין סמוך לגבול גאליציע, משום שכפר זה היה מקום החנייה האחרונה במדינת אונגארין (לתת תבן ומספא להסוסים). בדרך לצאנו להסתופף בצל קדושת מורן הדברי חיים ז"ל. ובכפר זה כבר התחיל להכין עצמו בדחילו ורחינו שעוד מעט יזכה לראות את פני הרב הקדוש מצאנז ז"ל. ולכן כל פעם שנתכבד מורן הקדושת יו"ט ז"ל בסנדקאות בברית מילה בכפר מושינע, קיבל את הכיבוד ונסע לשם. ואף בשנותיו האחרונות כשהיה חלוש וחולה זמנע מלצאת ולבוא מביתו לסנדקאות אפילו בעיירות הסמוכות לסיגוט, מ"מ לכפר מושינע נסע אפילו בהתאמצות מרובה. ופע"א לעת זקנתו ששנתלוצצו אליו בנו רבינו ז"ל, שאלו למה הוא מתאמץ כ"כ לנסוע לשם. השיב לו שכפר מושינע חביב עליו מאד מטעם הנ"ל.

8

כן ידוע שהגה"צ רבי מרדכי יהודה פריינד ז"ל בנו של הגה"צ רבי ישראל פריינד מהוניאד ז"ל היה ראש ישיבת באבוב בעיר מושינע, ואח"כ כיהן כאב"ד ראנע.

נאכדעם איז שוין בעסער געווארן, און מ'האט געמאכט א חסידישע קלויז, האט ער געזאגט אז ס'איז שוין נישט 'מושנה ראשונה', ס'איז 'משנה אחרונה', ס'איז נישט די 'מושינע' פון אמאל.⁹

ושאל רבינו לר' שמואל הכהן פריעדמאן הי"ו, מושב'ק: האסט עס געהערט פון טאטן אמאל?

הררש"ה: יא, ער פלעגט עס איבער זאגן מיט א גמרא ניגון 'כאן... במשנ"ה ראשונה, כאן... במשנ"ה אחרונה'.¹⁰ ער האט אויך געזאגט אז דער מושינער רב האט אריינגעלייגט אסאך כוחות דארט.

א' מבניו: ווער האט דאס געזאגט, דער זיידע רבי שלום אליעזר'?

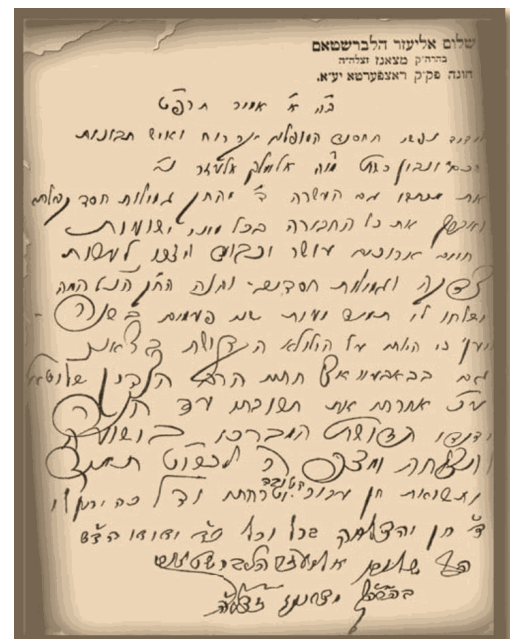
רבינו: ניין, דער באבוב'ער רב.¹¹

9

רביה"ק בעל הדברי יואל ז"ל סיפר פע"א בתוך א' השיחים כשיביר מגודל השפעת הקדושה של הרה"ק מצאנו ז"ל, אמר שהיה מקובל אימרא בעולם "אז אפילו אין מושינע האט א איד מורא צוזאגן א שער חלילה, ווייל דער הייליגער רב וועט מרגיש זיין". וכן ידוע שהגה"ק מנאסאד גם היה נוסע הרבה לשהות בכפר הנ"ל.

10

להלן מכתב מהרה"ק מהרש"א מראצפערט שכותב שהיה אצל ציונו של אביו הק' בצאנו ואח"כ בבאבוב אצל חתנו הקדושת ציון הי"ד:

11

ועיי' בס' באורה צדיקים (עמ' ר"ח) הקדושת ציון מבאבוב ז"ל אמר שהרה"ק משיטאווא היה אומר על העיר מושינא 'סאיז א משנ"ה שאינה צריכה: דהיינו מרוב חולשת היהדות באותו העיר.

ועיי' עוד בס' הנ"ל (עמ' ע"ד) שהקדושת ציון שהה בשבת בעיר מושינא

ער איז געפארן נאך די יארצייט אויף שבת צום באבובער רב, נישט אין באבוב נאר אין משעבין, און ס'איז געווען דעמאלטס שבת ראש חודש, דעמאלטס האט דער באבובער רב געמאכט א ניגון אויף קל אדון, דער באקאנטער ניגון, און ער האט דאס אויסגעלערנט דעם עולם דעם ניגון.

ביים טיש האט מען געזונגען ברכי נפשי (תהלים קד), און נאכדעם האט דער באבובער רב (הקדושת ציון ז"ל) געזאגט תורה אויפן פסוק 'תשלח רוחך יבראוך ותחדש פני אדמה' (שם ל), אז א מענטש ווערט אנגערופן 'אדם' און ס'קען זיין א הויכע בחינה, און ס'קען זיין א נידעריגע בחינה, ס'קען זיין 'אדמה לעליון', און ס'קען זיין 'עפר מן האדמה', און לעתיד ווען ס'וועט זיין תשלח רוחך יבראוך, וועט נתחדש ווערן דער אופן ווי אזוי צו מייטשן דאס ווארט 'אדם', 'פני' מייטש ער אזוי ווי 'אופן', אזוי ווי ע' פנים לתורה, במילא 'ותחדש פני אדמה' דעמאלטס וועט יעדער זוכה זיין צו 'אדמה לעליון'.

דאס ווארט איז געדרוקט אין קדושת ציון, זיי האבן דאס געהערט פונעם טאטן ז"ל, די וואס האבן געדרוקט דעם ספר.¹²

האדמו"ר מקאזלוב: דער רבי שמואל (פרידמאן) איז געווען אן איידעם פונעם מושינער רב.

א' מבניו: מיין שווער'ס באבע איז די אייניגסטע וואס איז געבליבן פונעם מושינער רב. ער האט געהאט א שטוב מיט קינדער און נאר זי איז געבליבן.

כשרה מחמת המציק בעת מלחמת העולם הראשונה, ושהה שם אז גם הגה"צ רבי יהושע חיים ממשענסטקאוויץ ז"ל.

להלן קאפיע של הלעדעהיט של השיבות באבוב בערי גאליציע כשא' מרשימות הערים מופיע העיר 'מושינע':

12

אחר החורבן הגורא נשרפו ונאבדו רוב רובו מהדברי תורה והדרשות שאמר הקדושת ציון במשך כל השנים, ובנו מ"מ כ"ק אדמו"ר מהר"ש מבאבוב ז"ל טרח לקבץ את שארית תורותיו והדפיס מונמו את הספר הנפלא קדושת ציון, אז מסר לו כ"ק מרן ז"ל את הד' ת' שנשארו בוכרונ, ושומח בו, והדפיסו בהדברי תורה על ראש חודש (בס קדושת ציון ח"ב).

דער מושינער רב (הגה"ק רבי ארי' לייב הלברשטאם ז"ל) ווען ער איז געווארן א חתן ביים סקוהל'ער רב – דער סקוהל'ער רב איז דאך געווען אן איידעם ביים צמח צדיק, און דער צמח צדיק איז געווען אן איידעם ביים ריזשניער – דער מושינער רב איז דאך געווען א ווזה פונם בארדיובער רב,¹³ און ווען ער איז געגאנגען אפגעמען מזל טוב פונעם זיידן דער גארליצער רב אלס חתן, האט ער אים געזאגט 'מזל טוב, מזל טוב', האט ער געפרעגט פארוואס זאגט דער זיידע צוויי מאל, האט ער געזאגט 'ברוך ה', אז ס'איז נאר דורך א מאכטער....' דער יחוס קיין ריזשין...

איך מיינ ס'איז געווען דער ערשטער שידוך וואו צאנז-ריזשניער אייניקלעך האבן זיך משדך געווען.

רבינו: מיינ שווער איז אויך א ריזשניער אייניקל.

האדמו"ר מקאזלוב: אויך דורכ'ן צמח צדיק.

רבינו: יא יא. און זיין שווער איז געווען א שינאווער אייניקל, א צאנזער אייניקל.¹⁴

א' מבנינו: דער צמח האט נישט געלאזט רעדן...

רבינו: ער האט נישט געוואלט אונטער שרייבן, ער האט זיך נישט געוואלט אריינמישן, מ'האט אים געבעטן, זיי זענען דא געווען זיינע שוואגערס, אבער ער האט נישט געוואלט אונטער שרייבן.

א' מבנינו: כ'האב געהערט א גירסא אז ער האט געהערט אליינס פונעם שווער, אז דער צאנזער רב איז פון די בית דין של מעלה, במילא וויל ער זיך נישט מישן.¹⁵

13

הגה"ק רבי משה ז"ל מבארדיוב בן הגה"ק רבי ברוך הלברשטאם ז"ל מארליץ בנו של מרן הדברי חיים ז"ל וחתן מרן הייטב לב ז"ל.

14

ה"ה הגה"צ רבי חיים מנחם מענדל פאנעטא ז"ל מדענש, חתן הגה"צ רבי יעקב שמשון קאנער ז"ל מוטשעוויב, חתן הגה"ק רבי משה'לע שינאווער ז"ל, בנו של הגה"ק בעל דברי יחזקאל ז"ל, בנו של הר"ק הדברי חיים ז"ל.

15

כן יסופר כי כשהיה הגה"ק מצאנו ז"ל במחיצת קדש של הר"ק מריזשין ז"ל, והיה זה בתקופה שגורו גזירות קשות על ישראל, אמר לו הר"ק מריזשין בלשון קדשו: "וקיני רבי בעריש (המגיד הק' ממערש) ורבי אלימלך הגדול (הה"ק מליזענסק ז"ל) מסתובבים בגן עדן התחתון, ומוטשים שפע מגן עדן העליון, ואינם משגיחים על העולם הזה. אני חושב שתהיה זאת עצה טובה לגרשם מושם, וכך יהיו מוכרחים להשגיח על העולם הזה. אמרו נא הרב מצאנו, הלא אתם מבית הדין הגדול, ואם תסכימו לזה, כך יקום ויהיה.

הר"ק מצאנו לא השיב מאומה על דברים נוראים אלו, ואז חזר עליהם הר"ק מריזשין שנית, אך גם עתה לא השיב הר"ק מצאנו מאומה,

רבינו: בקיצור, ער האט זיך נישט געמישט.

ובירכו רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן, ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא, מ'זאל קענען זיצן מיט הרחבת הדעת און דינען דעם הייליגן באשעפער, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל פירן אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, עס זאל זיין א קשר של קיימא און א בנין עדי עד.

ואיחל רבינו להחתן: דער אויבערשטער זאל העלפן, זאלסט גיין אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, און אויפשטעלן א בית נכון ונשא לתפארת האבות, דער אויבערשטער זאל העלפן הונדערט און צוואנציג גליקליכע געזונטע יארן, בני חיי ומוזני רויחי וסייעתא דשמיא וכל מילי דמיטב תמיד.

האדמו"ר מקאזלוב: אמן. ברוך ה' מ'האלט שוין יעצט ביים יונגסטן קינד.

רבינו: דער אויבערשטער זאל העלפן אי"ה ביי די אייניקלעך ווייטער.

האדמו"ר מקאזלוב: וועגן דעם וואס מ'פירט זיך צו מאנצן מיט א בעזים, ס'האט עפעס א מקור?

רבינו: כ'געדענק אמאל ווען מ'האט געפרעגט דעם טאטן ז"ל האט ער געלאכט דערפון...

אין מארמאראש האט מען געמאנצט מיט א "קאטשערע", מ'פלעגט מיט דעם אויסרייניגן דעם אויוון און ארויסשארן די אש, דאזי איז נישטא די כלי, איז געווארן אז מ'מאנצט מיט א בעזים... ווער ס'מאנצט....

האדמו"ר מקאזלוב: כ'האב אמאל געהערט פון איינעם וואס האט נאכגעזאגט א געדאנק דערפון עכ"פ, א בעזים קערט נאר אז מ'כאפט עס אהן פון אויבן, ווען א מענטש האלט ביים יונגסטן קינד זאל ער וויסן אז אלעס איז נאר געקומען פון אויבן.

רבינו: ווען דער ייטב לב האט מסדר געווען די תורות פונעם זיידן דער ישמח משה האט ער געוואלט משנה זיין פארשידענע זאכן, דהיינו מ'זאל נעמען וואס איז געשטאנען שפעטער און שטעלן קודם, מ'זאל מאכן פארקערט און מ'ווישן כדי מ'זאל עס קענען פארשטיין בעסער, האט זיך דער ישמח משה באוויזן צו אים און געזאגט אז ד' מינים אז דו האלטס עס אזוי ווי עס איז, האסטו יוצא געווען, האלט

ולכן חזר עליהם הר"ק מריזשין בשלישית ובנימא של רוגזה קצת, ושבו לא נותרה להרה"ק מצאנו ברירה, והשיב: אני מסכים לכל מה שהרבי אומר, אבל הרבי אומר זאת ולא אני!"

מען עס פארקערט איז עס א ווי א בעזים, האט ער געזאגט מיזאל נישט מושנה זיין פון וויאזוי ער האט דאס משיג געווען און עס געזאגט.

אינטערסאנט, אז מ'רעדט פון מאנצן מיט א בעזים, ווען דער שינאווער רב האט זיך משדך געווען מיטן בעלזער רב (מהר"י), ווען דער ציעשנאבער רב ז"ל (הנה"ק בעל דברי שמה ז"ל) איז א חתן געווארן, די חתונה איז געווען אין בעלזא.

ביים שידוך שליסן האט נאך דער דברי חיים געלעבט.¹⁶ ביי די חתונה האבן זיך די צוויי מחותנים אויפגעשטעלט, דער שינאווער רב מיטן בעלזער רב, זיי האבן זיך אנגעכאפט די הענט און זיי האבן געטאנצן צוזאמען. עס איז געווען א גרויסער געדרענג יעדער האט געוואלט קענען זעהן דעם מחול לצדיקים.

דארט איז געווען רבי יהושע'לע טאמאשוב'ער ז"ל, האט ער גענומען א בעזים און ער האט אנגעהויבן צו קערן אויף דעם ארט וואו זיי זענען געטאנצן – ר' יהושע'לע איז געווען אן איש פלא – דער בעלזער רב האט באמערקט ווי רבי יהושע'לע שטייט און ער קערט. האט ער געפרעגט דעם שינאווער רב 'ווער איז דאס?', האט דער שינאווער רב געענטפערט 'דער מחותן ווייסט נישט ווער דאס איז, דאס

איז דאך אונזער רבי יהושע'לע, רבי יאסעלע טאמאשוב'ערס א זון.../ הערנדיג רבי יאסעלע'ס נאמען האט דער בעלזער רב געזאגט 'יא, מיר האבן אים געזעהן.../.

דער שינאווער רב האט אים אזוי אנגעקוקט, ווייל ווען רבי יאסעלע ז"ל איז נסתלק געווארן איז נאך דער בעלזער רב נישט געווען געבוירן, רבי יאסעלע איז נאך געווען א תלמיד ביים רבי'ן פון לובלין, עס איז אים געווען א פלא די ווערטער.

האט דער בעלזער רב געזאגט 'איך וועל איך דערציילן, ווען דער טאטע ז"ל (השר שלום) האט געמאכט דעם חנוכה הבית פאר די שוהל אין בעלזא בין איך געשטאנען אונטערן טאטן, אויפאיינמאל האב איך געזעהן איינעם אנגעטון אין ווייסן, א הייכער, ער ווערט נאך העכער, און נאך העכער, כ'האב מיך זייער דערשראקן, ווען דער טאטע ז"ל האט געזעהן אז איך בין אזוי דערשראקן האט ער געזאגט 'האב נישט קיין מורא, שטעל דיך אונטער מיין טלית, דאס איז רבי יאסעלע טאמאשוב'ער, ער איז געקומען פון יענעם עולם מיטהאלטן די שמחה'.

והציג את א' מבניו ואמר: ער איז עוסק אין בוני צאנז צוזאמען מיט ר' יואל האלבערשטאם (רב דבית מדרשו ביה שמואל בשכונת דברי חיים קרית יואל יצ"ו).

רבינו: הצלחה רבת, היי יאר וועט לכאורה זיין שווערער דאס פארן אויף די יארצייט, ווייל ס'איז דא א שבת אינמיטן, מוצאי שבת איז די יארצייט. און אסרו חג פסח איז פרייטאג.

א' מבניו: פון אמעריקא וועט מען שווער קענען זיין, פון ארץ ישראל איז גרינגער ביי זיי איז שוין דאנערשטאג אסרו חג. אדער פון אייראפע קען מען קומען.

רבינו: אויב מ'קען מאכן א פליגער קיין אייראפע מוצאי שבת קען מען אפשר אהנקומען.

א' מבניו: יא, דערווייל איז נישטא, ווייל דער זמן מוצאי שבת איז דאך שוין שפעט דעמאלטס, אויסער אויב ס'וועט זיין א משארטער פליגער.

הארמו"ר מקאזלוב: כזויל זאגן פארן רבין, מיינע איידימער האלטן אלע מיט די שיעורים אין תורתך שעשועי, מ'קאכט'דיג אריין דערין, ס'איז א געוואלדיגע זאך די מסגרת, ברוך ה'.

רבינו: פיין, כ'האב הנאה צו הערן, לערנט'ס פלייסן, מיזאל קענען שטייגן אין תורה.

הארמו"ר מקאזלוב: אמן, ישר חת.

עיי' בשו"ת מהר"ש ענגיל מראדמישלא (ח"ו סי' ק"ה) שכתב להאון רבי יוסף נחמי קארניצער ז"ל אב"ד קראקא שיוהר בכבודו של הרה"ק מוטשעוויב, כי היה נוכח בנישואי הרה"ק הנ"ל והרה"ק המהר"י מבעלזא סיפר מה שאמר לו הרה"ק מציצנו בעת התקשרות השידוכין, עיי"ש.

וזהו העתק התשובה:

לכבוד הרב הגאון שלשלת היוחסין וכר מרה יוסף נחמי קארניצער שליט"א הלנדק'ק קראקא יצ"ו:

אחדשה"ט. הכי לתשובת מכתבו, זה איזו שנועות השגתי מכתב מהרב הלנדק'ק נכש"ק מרה ישעי' שליט"א בן כ"ק מרן רשכנה"ג מאלט זי"ע, וכתב לי כי הוצאה לשם מכוונה אשר נאסרה מכ"ק מרן אצו זי"ע, וכתב לי שהוצאה המכוונה שלא נהסכמת הרה"ג אצד"ק קראקא, ושאל דעתי בזה. ונאמת אין דרכי להכניס ראשי לעיני עיר אחרת, ונפרט לעיר ואס נישאל, אך אני מקבל מרות מהרב הלנדק'ק הנ"ל ראשית זכיתי עוד לקבל פני כ"ק אצו רשכנה"ג זי"ע, וחוצה עלי לחצו זרע קודש, גם הייתי על נישואי הרב הלנדק'ק הנ"ל בק' צעל והשושנין שלו ה' הרב הקדוש לנדק יסוד עולם ר' יהושע זצ"ל אצד"ק צעל, והודם שהלניש הקיטל להחתן סיפר מה ששמע צעט ההתקשרות מפי כ"ק מרן רשכנה"ג מאלט ענינים מנאמתו של הרב ר' ישעי' דברים נוראים,* ומאל הוא חניב עלי עד מאלד :

דברי תורה משולב במיפורי קודש אצל עריכת השלחן לרגל יומא דהילולא של הרה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווא זי"ע

באולם שבבנין הבית רחל החדש דמוסדותינו הק' בקרית יואל יצ"ו
עם תלמידי ישיבתינו הק' ישיבה גדולה בארא פארק יצ"ו

ליל שישי פרשת ויגש' מבת תשפ"ג לפ"ק

געבוקט האט ער אראפ געבראכן איין קאפ. יעקב אבינו האט זיך געבוקט זיבן מאל, האט ער מכניע געווען עשרים כוחות.

די זיבן כריכות איז איבער די זיבן געמען פון יצר הרע, ווייל ער האט זיבן כוחות. וועגן דעם בינדט מען דעם יצר הרע, אלע זיבן כוחות. נאכדעם קען מען אנטוהן תפילין של ראש. אין געם אלימלך (פ' קרח) זאגט דער רבי ר' אלימלך, וואס הייסט תפילין? תפילין איז א לשון דביקות, 'נפתולי אלקים נפתלי עם אחותי' (ויצא ל. ח), ס'איז אן ענין פון דביקות. ווען מ'מוט אן די תפילין של יד, און מ'מאכט די זיבן כריכות, בינדט מען דעם יצר הרע. אז מ'בינדט דעם יצר הרע, קען מען צוקומען נאכדעם צו דביקות ה'. אהן דעם קען מען נישט צוקומען. 'אדוני שאל את עבדי היש לכם אב', צי מ'האט א רצון, א חשק צו עבודת ה'. 'או אח' – זאגט דער שינאווער רב אין דברי יחזקאל – מיינט מען דביקות. וואס מיינט מען די דביקות? דאס מיינט מען די תפילין, וואס מ'מוט אן די תפילין. דער שינאווער רב, ווען ס'איז געקומען א בר מצוה בחור, ער האט געמאכט זיבן כריכות, האט ער אים געזאגט 'זאתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כולם היום', דאס איז זיבן ווערטער. אויף די זיבן ווערטער האט מען געמאכט די זיבן כריכות.

אז מ'בינדט דעם יצר הרע, קען מען צוקומען צו דביקות צום בורא ית"ש. אז מ'בינדט דעם יצר הרע, דעמאלט האט מען נאכדעם א רצון צום הייליגן באשעפער. 'היש לכם אב או אח', צי מ'האט א רצון, צי מ'האט דביקות.

די מצוה פון תפילין דאס ברענגט דביקות אין בורא כל עולמים, דאס איז משעבד דאס הארץ און דעם מוח צו הקב"ה. און אז מ'איז מ'משעבד דאס הארץ און דעם מוח, באקומט מען א רצון און א חשק צו זיין אן ערליכער איד.

עס איז געקומען אמאל א איד צום שינאווער רב, ער האט געברענגט זיין זוהן א קינד, און ער האט געבעטן א ברכה, דער רבי זאל בענטשן מיין זוהן, ער זאל זיין א תלמיד חכם, ער זאל זיין א ירא שמים, אזוי האט ער געזאגט פארן שינאווער רב. דער שינאווער רב קוקט אן דעם קינד, ער

די וואך אין די סדרה (בראשית מד, יט), אדוני שאל את עבדי היש לכם אב או אח.

שטייט אין דברי יחזקאל פונעם שינאווער ז"ל זכותו יגן עלינו, 'אדוני' מיינט מען דעם הייליגן באשעפער, 'שאל את עבדי' ער פרעגט פאר א איד, 'היש לכם אב', צי ס'איז דא א רצון, מלשון 'לא אבה יבמי' (דברים כה, ז) ער האט נישט געוואלט, 'אב' איז א לשון פון ווילן, היש לכם אב, צי עמין האטס א רצון, 'או אח' מייטשט ער א לשון דביקות, 'מאחין את הכרם' (מועד קטן כב:). אזוי מייטשט ער דארט אויס דעם גאנצן פסוק, דער שינאווער רב מייטשט דאס זייער הייליג אויס אזוי.

כ'האב אזוי געקלערט, ס'שטייט אין חתם סופר – אין די ארץ ישראל'דיגע חתם סופרים – סוף ספר דברים, אין די ליקוטים, ממש די לעצטע תורה. זאגט דער חתם סופר, א משל, א מדינה האט געזאגט פאר א מלך אז ער זאל אויסשפרייטן זיין מלוכה אויף די מדינה, האט דער מלך געזאגט, אז אין די מדינה איז דא מורדים במלכות, מ'זאל קודם איינשפארן די אלע מורדים, און נאכדעם וועל איך קענען זיין מלך.

אזוי זאגט דער חתם סופר, דער אייבערשטער האט געהייסן אנטוהן תפילין – זאגט ער – ווען מ'מוט אן די תפילין של יד, מאכט מען ז' כריכות, מיט דעם בינדט מען צו דעם יצר הרע. נאכדעם מוט מען אן די תפילין של ראש. דאס איז א קרוין פאר'ן מלך, א קרוין פון קודש קדשים. אזוי שטייט אין חתם סופר.

און אני הקטן האב מוסיף געווען, אז די ז' כריכות וואס מ'מאכט, די גמרא זאגט אין סוכה (נב). אז דער יצר הרע האט זיבן געמען. און יעדעס מאל ווען מ'מאכט די ז' כריכות, בינדט מען די זיבן כוחות פון יצר. פארוואס האט ער זיבן געמען? ווייל דער יצר הרע האט זיבן כוחות, אזוי שטייט אין ספרים. יעקב אבינו זיך געבוקט זיבן מאל צו עשו'ן. יעדעס מאל ווען ער האט זיך געבוקט האט ער מכניע געווען איין כח. אזוי ברענגט די גמרא אין קידושין (כט:), ס'איז געווען א מקום וואס איז געווען פון היצונים, ער האט געהאט זיבן קעפ. און יעדעס מאל ווען ער האט זיך

בינך דעם יצר הרע, ווייל דער יצר הרע וויל א מענטש זאל רעדן. דאס איז איינס פון די פיתויי היצר, דארף מען בינך די כוחות פונעם יצר הרע.

*

כ'האב געהערט א מעשה פונעם מאמן ז"ל, אין צאנז איז געווען דער מנהג, ער האט יעדן מאג געפירט מיש, דער דברי חיים האט געהאט א עבודת הקודש, דאס דאווענען וואס איז געווען למעלה מהשגת אנוש, און נאכדעם האט ער יעדן מאג געפירט מיש, דאס הייסט ער האט געגעסן ברבים,¹⁷ אידן וואס זענען געקומען, אלץ פלעגט צו זיין געסן, ער האט געפירט מיש, און די אלע אורחים האבן מיטגעגעסן ביים מיש, אזוי האט ער געפירט מיש יעדן מאג. דער שינאווער רב האט נישט געפירט יעדן מאג קיין מיש. שבת האט ער געפירט מיש, און דעמאלטס האבן אלע וואס זענען געקומען צו פארן אויף שבת, אלע האבן מיטגעגעסן ביים מיש. אזוי איז געווען אין צאנז יעדן שבת יעדן יום טוב, און אין סיגוט אויך אזוי, יעדן שבת און יעדן יום טוב, זענען געווען די אורחים וואס האבן מיטגעגעסן ביים מיש.

דער שינאווער רב האט געפירט מיש פרייטאג אויך,¹⁸ און אין סיגוט איז אויך אזוי געווען דער מנהג.¹⁹ פרייטאג האט

האט זיך אזוי פארטראכט, און זאגט אים 'ביים רבנו של עולם האב איך שוין גע'פועל'ט, יעצט דארף איך פועל'ן ביי דיר, צו זיין א תלמיד חכם און א ירא שמים'.

'אדוני שאל את עבדיו, כ'האב געזען ס'איז דא פונעם נועם מגדים א ספר 'אמרות שהורות' אויף תהלים, זייער א הייליג ספר - ס'איז בקיצור, אזוי ווי דער נועם מגדים איז בקיצור - האב איך געזען היינט אויף דעם קאפיטל 'מכתם לדוד' וואס מ'האט דא פריער געזונגען, 'אמרת'י לה' ה' אתה טובתי כל עליך' (תהלים טז, ב) מייטשט ער דארט די דריי ווערטער 'טובתי כל עליך', זאגט ער 'טובתי', מיינ טובה אז איך זאל זיין אן ערליכער איד, כזאל דינען דעם באשעפער, 'זשמחת בכל הטוב אין טוב אלא תורה', דאס מיינט 'טובתי' אז איך זאל לערנען תורה און מקיים זיין מצוות, 'כל עליך', דאס איז נישט ביים באשעפער אין די הענט, דאס איז ביי מיר אין די הענט. אזוי זאגט ער, ער ברענגט צו די גמרא 'הכל בידו שמים הוין מיראת שמים'. אזוי מייטשט דער נועם מגדים, 'טובתי כל עליך', דאס איז נישט ביים באשעפער, דאס ליגט ביי מיר. יעדער מענטש האט א בחירה הפשית.

'אדוני שאל את עבדיו היש לכ'ם אב', צו עמץ האטס א רצון. נישט דער אייבערשטער געבט דעם רצון, דו דארפסט זיך אליינס מאכן א רצון, צו זיין ערליך דאס איז נישט ביים באשעפער, דאס איז ביי א מענטש אין די האנט. אזוי האט דער שינאווער רב געזאגט.

דאס וויל איך זאגן דא פאר בחורים 'אדוני שאל את עבדיו היש לכם אב או אח'. די תפילין האט א געוואלדיגע קדושה, און דער חתם סופר זאגט ווען מ'מאכט די כריכות אויף די האנט, בינדט מען דעם יצר הרע. דאס הייסט, יעדער איד וואס טוט אן יעדן מאג די תפילין, ס'איז א מצוה וואס מ'מוט עס יעדן מאג, ווען מ'מוט אהן די תפילין, די תפילין של יד, בינדט מען דעם יצר הרע. אז מ'בינדט דעם יצר קען מען זיך משעבד זיין דעם הארץ און דעם מוח לעבודתו ית"ש.

דאס זאג איך פאר די בחורים. דער טאטע ז"ל האט געפלעגט אנצוזאגן פאר אלע בחורים וואס זענען געווארן בר מצוה, ווען מ'מוט אן די תפילין, זאל מען נישט רעדן קיין שיחות חולין מיט די תפילין. אז מ'רעדט שיחות חולין מיט די תפילין, דער נועם אלימלך זאגט תפילין איז דביקות, און די זעלבע איז אויך תפילה, דאס איז אויך א ענין פון דביקות, מלשון 'נפתולי' אלקים נפתלתי. אז מ'שמועסט מיט די תפילין, קען מען נישט האבן קיין דביקות אין בורא כל עולמים. האט מען אינזון אלע נארישקייטן. אז מ'זויל מ'זאל זיין מיט די תפילין דבוק אין בורא כל עולמים, דארף מען

17

עין בספר דברי חנה (חלק ה'לכות והלכות) שבפר' משפטים (מגה). ועבדתם את ה' וגו' וברך את לחמך, וכתב בפי' יונתן דמכאן ראיא שצריכין לאכול ביחיד אבל התפילה תהיה ברבים ד'ועבדתם' כתיב כלשון רבים ו'לחמך' כתיב כלשון יחיד, וסיפר הר"ק משיטאווא ז"ל שראה בהחומש של הר"ק העט"ז מ'מדיטשויב שהיה לצד דברי התרגום יונתן בזה"ל: "אבל אנהו לא כן קבלנו מרבותינו הקדושים, אלא גם האכילה צריך להיות ברבים".

18

עיי' בס' שיה יצחק (פשעווארסק - דף עז) שהרה"צ מו"ה איציקל מפשעווארסק ז"ל סיפר: שלא הי' דרכו ליטול ידיו בערב שבת קודש לפת, עד שצעק עליו הר"ק הקאלאשיצער רב זצ"ל, ואמר שבשיטאווא ובבעלזא אכלו בערב שבת קודש סעודה בבשר, וסיים רבינו: ומאז יש לי עול ליטול הידים בכל ערב שבת קודש ע"כ.

19

עיי' בס' משמרת שלום - קוידנאב (פי כט את ד) שכ': מנהגינו שלא לאכול בערב שבת קודש מאכלי חלב רק בשר, ומקור הענין במשנה תענית, שבערב שבת לא היו מתענים מפני כבוד השבת, ואסרו חכמים לבנוס לשבת כשהוא מוענה, רק צריך ליבנוס לשבת בדעה צלולה ומיושבת ובשמוחה, ע"כ גם תענית ערב ר"ח ותענית בכורים נדחים ליום ה', והא דאיסגניס מתענה משום שאם יאכל לא יהי יכול לאכול בלילה, אבל סתם בני אדם אדרבה, אסור להם להתענות, ולכן מהראוי לאכול בערב שבת קודש מאכלי בשר מתובל כי בכך ההוא יקבל קדושת השבת בדעה צלולה ומיושבת.

ער געפירט מיט מיט'ן עולם. אבער דער שינאווער רב האט געפירט מיט פרייטאג, נישט פאר'ן גאנצן עולם, נאר פאר די קרואי עדה. דאס הייסט, מ'האט גערופן, וועמען ער האט איינגעלאדנט, זיי זענען געקומען צום מיט.

דער שינאווער רב איז געווען אין קרעניץ אין באד. אין א באד קומען דאך פארשידענע מענטשן. איז דארט אויך געווען א איש נכבד, און ער האט חשק געהאט צו זיין ביי דעם מיט פרייטאג. פונעם שינאווער רב. אבער מ'האט נישט געקענט קומען צו דעם מיט נאר וועמען מ'האט גערופן, און מען האט אים נישט גערופן. ער האט אלעמאל געהאט א חשק צו זיין ביי דעם מיט. און מ'האט אים נישט גערופן.

איז געווען אמאל פרייטאג נאכן דאווענען, מ'האט אים נישט גערופן, איז ער אהיים געגאנגען, א מענטש דארף עסן, האט ער זיך אוועק געזעצט ביי זיך אין שטוב, און געגעסן א פרישטאג.

נאך וואס ער האט געענדיגט עסן און האט געבענטשט, קומט אן דער גבאי פון שינאווער רב, און ער זאגט אז דער שינאווער רב האט געהייסן מיזאל אים איינלאדענען צום מיט. ער האט זיך זייער געפרייט. דא האט ער געהאט אזא השתוקקות מיזאל אים רופן צום מיט, אבער מ'האט אים נישט גערופן. ענדליך רופט מען אים שוין, איז ער געווארן מלא שמחה.

אבער ער האט דאך שוין געהאט געגעסן, האט ער באשלאסן, ער זאגט נישט פאר'ן גבאי'ן אז ער האט שוין געגעסן, נאר ער האט זיך אויפגעהויבן און אוועק געגאנגען דארט וואו דער שינאווער רב איז געווען ביי די אכסניא, דער שינאווער רב האט דארט געפירט מיט, און יענער האט זיך נאכאמאל געוואשן און זיך געזעצט ביים מיט פונעם שינאווער רב.

וב"כ בס' אור הנר (ח"ב אות ה) מנהג הרבה צדיקים ז"ע היה, שלא אכלו בערב שבת קודש מאכלי חלב רק בשר, כדי שלא יהיה לו שינוי ווסת במאכלי שבת, וכך נהג אב"א הק' מוהרש"ח מקידנוב זצ"ל.

ועיי' בס' ליקוטי מוהר"ח (סדר תהות ע"ש) שכ': עיין בסדור רבי שבת, שלא יקבע סעודתו בערב שבת מבשר ויין, עיי"ש. אך המנהג במדינת פולין, גם אצל הצדיקים ואנשי מעשה, דייקא לאכול בשר בסעודת ערב שבת. ושמעתי הטעם, משום שבעונותינו הרבים היה העניות רבתה בישראל, ולא היו אוכלין בשר כל ימי החול, לכך כדי שלא יהיה בשבת שינוי וסת הנהיגו לאכול בשר בערב שבת, מכל מקום המנהג לשנות מבסעודת החול.

דער שינאווער רב איז אריין געקומען צו דעם מיט פרייטאג. און פרייטאג איז געווען דער מנהג אז מ'האט נישט אויפגעשניטן די חלה, נאר מ'האט אויפגעריסן די חלה מיט די הענט.²⁰ דער שינאווער רב האט זיך געוואשן, און ס'איז געווען א חלה, און דער שינאווער רב האט אזוי מיט די הענט, נישט גענוצט קיין מעסער, נאר אויפגעריסן די חלה, און אזוי האט ער אנגעפאנגען דעם מיט.

ער האט דאס צוגעזען ווי אזוי דער שינאווער רב רייסט אזוי אויף מיט די הענט די חלה. און ער בייגט זיך צו צום שינאווער רב, און פרעגט אים 'רבי, ס'איז נישט מיהוי כרעבתנותא?', רעבתנותא מיינט א פרעסעריי אויף לשון קודש. אזוי פרעגט ער דער שינאווער רב 'רבי, ס'איז נישט מיהוי כרעבתנותא'.

זאגט אים דער שינאווער רב, כ'זועל דיר פארציילן א מעשה, רבי נתן אדלער איז געווען דער רבי פונעם חתם סופר, ער האט געהאט א גרויסע קפידא אז ער איז נישט געזעסן אויף א געפיטערט בענקל – א געפיטערט בענקל מיינט א בענקל וואס איז ווייך אזוי – ווייל ער האט חושש

20

ידוע אצל חסידים שבעש"ק לא השתמשו עם הסכין רק היה שוברין החלה בידים, וכבר מובא מנהג זו במהר"ל (בהל' סעודה), ועיין בס' טעמי המנהגים (דף קיז) שמעתי כי יום ה' הוא נגד יוסף, וביוסף כתיב בשבר אשר הם שוברים, ע"כ משברים ביום ו' את לחם המוציא בידים.

ועיי"ש שמוביא בשם מהר"ק מאלעסק ז"ל, לפי שנהגין לאכול בערב שבת קודש מהחלות אשר נאפים לכבוד שבת קודש, על כן נהגין לפרוס בעש"ק פרוסת המוציא בידים, כדי לחלק בין החלות אשר אוכלים אותו בעש"ק, לבין החלות שאוכלים אותם בשבת קודש, שאותן החלות של שבת קודש חותכין בסכין.

ובס' אמרי פנחס מהר"ק מקאריין ז"ל (שער ד אות ב) מביא טעם שנהגין בערב שבת לשבור את לחם המוציא בידים, כי רמז חיתוך המוציא לשם חת"ך שהוא שם של פרנסה, 'ומשביע' בגימטריא חת"ך, ובערב שבת כתב השו"ע שאין לאכול כדי להשביע, ע"כ אין לחתוך המוציא בסכין רק לפרוס בידים.

ועיי' בקובץ בית אהרן וישראל (גליון קג דף קכו, סק"ח) שהחסיד ר' משה מלמד ז"ל מלוצק היה מוסר את מזה שהיה מרגלא בפיהו של החסידים הזקנים בלוצק שבערב שבת אין משתמשים עם הסכין, כי המלאכים שומרים את הסכין לצורך חיתוך הקוגל בשבת קודש.

ועיי' בס' אלה מסעי (עמ' קס"ה) שסיפר רבינו מרן הבר"מ ז"ל שמרן העצי חיים בעת שהיה ילד צעיר, נענה פעם ואמר לאביו שהוא ידוע טעם למנהג הלזה, כי הרי איתא בשו"ע (סימן ס"א) שיש להשחין הסכין בערב שבת קודש, ובכן כיון שנותנים בערב שבת את הסכין להמשחין שישחיו, הרי אין סכין בבית ומוכרחים לשבור את הלחם בהידים, ונהגה מרן הקדושת יו"ט מדברי בנו היק.

געקומען – ער איז געקומען בימיו פונעם ייטב לב און בימיו פונעם קדושת יו"ט.

ס'איז דא עטליכע מעשיות ווען דער שינאווער רב איז געווען אין סיגוט. ער איז איינגעשטאנען ביי די כהנא'ישע (משפחת כהנא). זיי זענען געווען צאנזער חסידים, און שפעטער שינאווער חסידים, זיי זענען געווען גרויסע נגידים און ער איז ביי זיי איינגעשטאנען. זיי האבן געהאט א ביהמ"ד וואס האט געהייסן "די כהנא'ישע בית המדרש", ביז צו די קריג איז עס נאך געווען 'כהנא'ישע בית המדרש'. און ווען דער שינאווער איז געקומען האט ער דארט געדאווענט, דארט האט ער געפירט דעם שבת אין דעם כהנא'ישן בית המדרש.

אבער איינגעשטאנען איז ער ביי ר' קלמן כהנא אין זיין שטוב. ר' קלמן איז געווען א גרויסער נגיד, אזוי ווי מ'קען היינט אנרופן א מיליאנער, אזוי איז ער געווען. און דער שינאווער איז ביי אים איינגעשטאנען, און ער האט געפירט דעם מיטאג מיש שבת דארט אין די אכסניא וואו ער איז איינגעשטאנען. ביי די סעודה זאגט דער שינאווער רב אז צו שלש סעודות וויל ער נישט גיין אין בית המדרש, ער וויל פירן שלש סעודות דא אין שטוב, געווענליך איז ער געגאנגען שלש סעודות אין ביהמ"ד, אבער יעצט דאס מאל וויל ער פירן אין שטוב.

נו, אז ער וויל אזוי, וועט אים קיינער נישט געזאגט אנדערש. אבער ער זאגט 'איך וויל קיינער זאל נישט זיין, מ'זאל קיינעם נישט אריינלאזן, זאגט ער 'איך וויל פירן דא אין שטוב נאר ווי מ'זאגט היימיש'.

איז געווען איינער וואס האט באשלאסן אז ער מוז דוקא יא זיין, אז מ'לאזט קיינעם נישט אריין... האט ער פארציילט וואס איז געווען דארט, ער האט זיך באהאלטן אונטער א בעט וואס איז געשטאנען דארט, און ער האט מיטגעהאלטן ווי אזוי דער שינאווער רב פירט שלש סעודות אין שטוב.

דער שינאווער רב האט זיך געוואשן געהערירג, געזונגען זמירות, ביז ס'איז געקומען צו זאגן תורה. האט דער שינאווער רב אנגעהויבן צו זאגן אזוי, היינט אינדערפרי פאר'ן דאווענען, פאר שחרית, איז ער זיך געגאנגען צוגרייט צום דאווענען. אמאל איז נישט געווען אזוי ווי היינט, א בית הכסא אין שטוב, אזא זאך איז נישט געווען. א בית הכסא איז געווען מאחורי הבית, דארט איז געווען אזא קליין בודקעלע, דארט איז מען געגאנגען זומער און ווינטער, אין די קעלט. אזוי איז געווען, דאס פרימיטיווע לעבן איז אזוי געווען. און אז מ'האט געוואלט גיין, האט מען

געווען וועגן שעטנז, ווייל ס'איז צאמגענומען פון סחורה, מאמער איז דאס צמר ופשטים יחדיו, האט ער מורא געהאט פון שעטנז, איז ער נישט געזעצן נאר אויף א האלצערנעם בענקל, אזוי, אויף אן אומגעפיטערט בענקל.

אמאל איז געווען אן אסיפת רבנים, און מ'האט געלאדנט רבי נתן אדלער, ער זאל אויך קומען צו די אסיפה. אן אסיפה פון גדולי ישראל וואס איז געווען בימים ההם, מ'דארף וויסן פון וועם מ'רעדט.... און רבי נתן אדלער איז אנגעקומען, און יענע רבנים זענען שוין געזעסן ביים מיש, און ס'איז געווען אנגעגרייט דארט א בענקל פאר אים, פאר רבי נתן אדלער. און ווען ער איז אריין געקומען, האט זיך יעדער אויפגעשמעלט לכבודו. און מ'זייגט אים צו א בענקל וואו ער זאל זיך זעצן. ער קוקט אן דאס בענקל, זעהט ער אז ס'איז א געפיטערט בענקל.

רופט ער זיך אהן, אנטשולדיגט, ער זיצט נישט אויף קיין געפיטערט בענקל. נו, זאל מען ברענגען אן אנדערע בענקל. מ'קוקט ארום אין שטוב, ס'איז נישט געווען קיין אנדערע בענקל, אלעס איז געווען נאר אזעלכע בענקלעך. איז מען געגאנגען זוכן, מ'זאל ברענגען פון ערגעץ אנדערש. איז איינער ארויס געגאנגען זוכן, צו ברענגען אן אנדערע בענקל. ס'האט לאנג געדויערט ביז ווילאנג יענער האט געזוכט אזוי, ס'איז נישט געווען אזוי שכיח. דערווייל איז רבי נתן אדלער געבליבן שטיין. און אז ער איז געבליבן שטיין, זענען די אלע וואס זענען געווען דארט לכבודו אויך געבליבן שטיין. אז ער שטייט האט זיך קיינער נישט אראפ געזעצט. אזוי איז יעדער געשטאנען די גאנצע צייט.

פאר איינעם פון די מסובים דארט האט עס אביסל פארדראסן, און ער רופט זיך אהן צו רבי נתן אדלער, ער וויל פרעגן, צי ס'איז נישט 'מיהוי כיוהרא', ס'איז דאך נאר א חומרא דאס, ס'איז נישט 'מחויק כיוהרא?', אזוי פרעגט ער אים.

רופט זיך אן רבי נתן אדלער 'א חידוש פון א זאך! פון יוהרא אליינס האט מען נישט מורא, פון מיהוי כיוהרא האט מען יא מורא...!', אזוי דערציילט דער שינאווער רב די מעשה, און ער דרייט זיך אים און זאגט אים, 'פון רעבתנותא אליינס האט מען נישט מורא, פון מיהוי כרעבתנותא האט מען מורא...!', ער האט געזעהן אז יענער האט שוין געגעסן, ער עסט שוין דא די צווייטע סעודה אזוי.

*

דער שינאווער רב פלעגט צו קומען קיין סיגוט אויף שבתים – כ'קען נישט זאגן יעדעס יאר אבער ער איז עטליכע מאל

געמוזט ארויסגיין פון שטוב, ארויסגיין אין הויף, און דורכגיין דעם הויף ביז מ'איז אנגעקומען אונטער'ן הויז. איז ער ארויס געגאנגען אין הויף, און ער האט אדורך שפאצירט דעם הויף. האבן זיך געשפילט דארט מיידלעך, און די מיידלעך האבן גערעדט צווישן זיך אונגאריש, און ער איז אדורך געגאנגען און האט דאס געהערט.

האט ער באשלאסן, ער גייט נישט צו שלש סעודות, ער מוז זאגן מוסר אויף דעם וואס ער האט געזען. ס'איז דאך געווען נאר ר' קלמן מיט זיינע קינדער, די משפחה וואס איז געווען דארט. האט ער זיך גענומען זאגן א מוסר דרשה וואס הייסט אידישע קינדער רעדן א גוי'אישע שפראך? האט ער געזאגט א גאנצע מוסר דרשה, 'שלא שינו לשונם', מ'טאר נישט משנה זיין, מ'געוואוינט איין די קינדער צו רעדן די גוי'אישע שפראך. דאס האט ער זיי געזאגט, און נאכדעם ווען ער האט געענדיגט די מוסר דרשה, האט ער געהייסן אריין ברענגען מים אחרונים און מ'זאל בענטשן, דאס איז געווען ווייל ער האט געהערט קינדער וואס האבן גערעדט צווישן זיך אונגאריש, א גוי'אישע שפראך.

*

ס'איז געקומען אמאל איינער קיין שינאווא, א חתן, און האט פארציילט פאר'ן שינאווער רב, אז ער איז א חתן, און מנהג המקום וואו ער וואוינט אין דעם שטעטל, אז א חתן איז עולה מפטיר פאר די חתונה צום באווארפן. פארשטייט ער אז מ'זעט אים אויך אויפ'רופן צו מפטיר. אבער ער איז געשלאגן אויף עברי, ער קען קוים זאגן עברי, און דא וועט ער דארפן עולה זיין, און ער וועט דארפן זאגן אן הפטרה, און ער וועט מאכן גרייז, און מ'זעט לאכן פון אים, און ער וועט זייער מבוכה ווערן. האט ער זיך באקלאגט פאר'ן שינאווער רב, ער האט א גרויסער פראבלעם.

האט דער שינאווער רב געפרעגט 'ווען איז דיין אויפ'רופן? האט ער געזאגט 'ענעם און יענעם שבת דעמאלטס איז די חתונה'. איז דער שינאווער רב געקומען צו פארן אויף שבת אין יענעם שטעטל. קיינער האט נישט געוואוסט פארוואס דער שינאווער רב איז געקומען צו פארן. סתם אזוי, ער וויל דא זיין אויף שבת. אין א גאליציאנער שטעטל, א קליין שטעטל איז ער געקומען צו פארן אויף שבת.

ער איז געקומען אין בית המדרש, דער שינאווער רב האט דאך אליינס געליינט. און ביים דאווענען און ביים לייגען האט ער געפלעגט אסאך מאל קלאפן מיט די הענט און מיט די פיס. און מ'האט אויפגערופן דעם חתן צו מפטיר, און דער

שינאווער רב איז געשטאנען דארט, און דער שינאווער רב האט געקלאפט מיט די הענט און מיט די פיס אזוי מיט שטארקע קולות, דער האט אפגעזאגט זיין הפטרה מיט זיינע זיבן גרייז, און קיינער האט נישט געהערט, קיינער האט נישט געלאכט, קיינער האט נישט געוואוסט. דער שינאווער רב האט פארפירט אזוי ביי די הפטרה. ווייל ער האט נישט געוואלט מ'זאל פארשעמען א בחור.

*

דער שינאווער רב איז אמאל געווען אין צאנז ביים דברי חיים, ער איז געווען דארט אין שטוב. און אין צאנז איז געווען אידן ארימעלייט וואס זענען געקומען, און די סדר הצדקה פונעם דברי חיים איז געווען גאר אנדערש איינעם פונעם א צווייטן, ביי יעדן מענטש איז געווען אנדערש. וואס הייסט ס'איז געווען אנדערש? ס'איז געווען אזוי, ס'האט געקענט אריין קומען א נצרך, און ער האט געפרעגט 'וויפיל דארפטו?', און יענער האט געזאגט ער דארף כך וכך, האט ער צאמגעקראצט געלט, און האט אים געגעבן וויפיל ער דארף און געענדיגט.

און ס'איז געווען וועמען ער האט געזאגט ניין, קום היינט נעמען אביסל, מארגן אביסל, אזוי איז עס געווען. דעם דברי חיים'ס דרכים קען דאך קיינער נישט פארשטיין, אזוי איז געווען זיין סדר עבודה.

און אזוי ווי ס'איז געווען מענטשן וואס האבן אפגעווארט, זיי זענען געקומען טאג מעגליך, האט ער זיי אלס געגעבן פרוטות, קליין געלט, ביז ס'האט זיך אנגעזאמלט. אמאל קומט אריין א איד, ער איז געווען א מלמד, און ער מאכט חתונה א קינד. זאגט אים דער דברי חיים, כ'האב דיר שוין געגעבן געלט צו די חתונה. זאגט ער, איך דארף אבער קויפן א מלית, און כ'האב נישט קיין געלט צו קויפן קיין מלית פאר'ן חתן. איז ער געקומען בעטן געלט.

דער שינאווער רב איז דארט געזעצן. און דער שינאווער רב איז געווען אין ספרים געשעפט א וואך פריער, און ער האט געזעהן ווי דער איד האט געקויפט א מלית. דער שינאווער רב איז דאך געווען א איש אמת, ער האט עס געזעהן, האט ער פארציילט פאר דברי חיים, ער דארף קויפן א מלית פאר'ן חתן? ער האט נישט קיין געלט צו קויפן א מלית? ער האט זיך נישט געקענט איינהאלטן. און ער זאגט אים, אנטשולדיגט ר' איד, איך בין געווען צוזאמען מיט דיר אין געשעפט, כ'האב געזען אז דו האסט שוין געקויפט א מלית. און ס'איז טאקע אמת געווען, ער האט נישט געזאגט קיין

ואיחל רבינו ברכת לחיים להרבני הנכבד מוה"ר שמועון משה

קעפעטש הי"ו חבר הנהלת מוסדות קרית יואל יצ"ו

ראמ"ר: אה, דער בעל הבית איז דא. ער איז פון די הנהלה דא, ער האט געגעבן דעם צימער דא, קומט אים א יישר כת.

רש"מ: כ'האב א זכות אז איך זעה דא אזא זאך, ס'איז דא צוזאם געקומען חשוב'ע בחורים דא אין דעם פלאץ, ס'איז מיר א זכות, חסידישע בחורים.

רבינו: יא, זיי זענען פיינע בחורים, די בארא פארקער בחורים.

רש"מ: און ס'איז געווען א פיינע דרשה, דא, ס'איז א זכ"ה, כ'האב א געוואלדיגע הנאה, כ'האב געפרעגט איינעם וואו זעהט מען אזעלכע בחורים אין בארא פארק, כ'בין אריינגעקומען האב איך געמיינט אז ס'איז בחורים פונעם רבי'נס ישיבה... מזעהט נישט אזעלכע חסידישע בחורים נאר דא.

רבינו: ר' שלמה מנשה פאלקאוויטש האט פארציילט, ²¹ער איז געווען אין דעברעצין, מ'מיינט אז אין אונגארן איבעראל איז געווען לויטער חסידישע אידן, ס'איז געווען בדרך כלל אשכנזישע שמעט און אשכנזישע אידן, אביסל חסידים איז געווען, דעברעצין איז געווען א שטארקע אשכנזישע שטאט, אויבערלענדער אידן, און אין דעברעצין האבן שוין געוואוינט אביסל חסידים, ס'איז שוין געווען א חסידישע בית מדרש אין דעברעצין.

דער זיידע ז"ל (מרן העצי חיים) איז געווען אין דעברעצין, און ר' שלמה מנשה איז געווען א יונגל, און ער איז געגאנגען מיט לאנגע פיאות, די אשכנזישע קינדער זענען נישט געגאנגן קיין פיאות, אפשר קורצע פיאות, אבער אין דעברעצין צו גיין ווי א חסידישער יונגל מיט פיאות? דאס איז נישט געווען. און ער איז געגאנגען מיט לאנגע פאות. און ער איז געווען דארט ביים זיידן אין די אכסניא, דער זיידע האט אים אנגעקוקט און האט אים אזוי געגלעט די פנים און האט זיך אהנגערופן 'מזעט שוין אין דעברעצין יונגלעך מיט פיאות'. ס'איז געווען ביי אים א חשיבות.

והמשיך רבינו: יא, מזעהט שוין אין בארא פארק חסידישע בחורים, ברוך ה'...

הרה"ח ר' שלמה מנשה פאלקאוויטש ז"ל הי' אחר המלחמה מלמד מומחה במוסדותינו הק' בארה"ב רבות בשנים ומנכבדי קהלתנו הק', וכל ימיו הי' אדוק בלוי' ברבותיהו ק"ו ז"ל, ושימש כמקור מוסמך לכמה וכמה סיפורים ועובדות מצדיקים הקודמים שבדור העבר נבג"מ.

ליגנט דער שינאווער רב, דער איד האט שוין טאקע געהאט געקויפט א מלית, דער איד איז זייער פארשעמט געווארן דארט ביים דברי חיים אין שטוב, ער האט זיך אויפגעהויבן און ארויס געלאפן פון שטוב, ער איז ארויסגעלאפן פאר בושה.

שוין, אז ער איז ארויס געגאנגען, איז דער דברי חיים דארט איבער געבליבן מיטן שינאווער רב, און האט אים גלייך געזאגט, וויי וואס האסטו געטאן דא? וואס האסטו געטון מיט דעם איד? זאגט ער, וואס הייסט? איך זעה ער זאגט א שקר, איך קען מיר נישט איינהאלטן, כ'האב אליינס געזעהן! כ'בין געווען מיט אים אין געשעפט, און כ'האב געזען ווי ער האט געקויפט א מלית, זאגט אים דער דברי חיים וואס פארשטיסטו נישט? ער דארף קויפן א קלייד פאר זיין ווייב, ער שעמט זיך מיר צו זאגן אז ער דארף א קלייד פאר זיין ווייב, זאגט ער ער דארף א מלית פאר'ן חתן. אבער דער איד מאכט חתונה א קינד, און ער דארף קויפן א קלייד.

זאגט דער שינאווער רב, יא קען טאקע זיין. נו, פארוואס האסטו אים פארשעמט? זאגט ער פארן מאטן, גוט איך גיי מפיים זיין דעם איד. זאגט ער, ניין דו דארפסט אים מפיים זיין דא. דו האסט אים דא פארשעמט, דארפסט אים דא מפיים זיין. זאגט ער, גוט איך קען אים דא מפיים זיין.

דער שינאווער רב איז ארויס געגאנגען אויפזוכן דעם איד, ביז ער האט אים געטראפן, און ער הייבט אן צו זאגן אז ער בעט אים איבער, אבער דער טאטע האט געזאגט, אז איך דארף דיר מפיים זיין ביי אים אין שטוב, זיי אזוי גוט, קום מיט מיר מיט, איך דארף דיר מפיים זיין דארט, דארט באוהט מקום.

דער איד האט נישט געהאט קיין ברירה, און דער שינאווער רב נעמט דעם איד, ער קומט אריין צום דברי חיים. אזוי ווי ער טרעט איבער די שוועל און ער קומט אריין, און דער דברי חיים זעהט דעם איד, רופט ער זיך אהן, דו הערסט וואס איך זאג דיר, זאלסטו אים נישט מוחל זיין, אזוי זאגט ער זאלסטו אים נישט מוחל זיין, ביז ער באצאלט דיר נישט די גאנצע חתונה, אלע חתונה הוצאות, ביז דעמאלטס זאלסטו אים נישט מוחל זיין...

דער שינאווער רב האט זיך אנגעהויבן צו בעמלן 'טאטע, איך האב נישט קיין געלט'. זאגט ער 'וועסט גיין בארגן געלט', ער האט געדארפט ארויסגיין בארגן געלט, און געדארפט פאר דעם איד אויסצאלן די חתונה, נאכדעם האט אים דער דברי חיים געזאגט 'נעמט קענסטו מוחל זיין'.

שמחת החלתה

נשואי נכד
ב"מ ד' רבינו דוד ק' שטייט
החתונה ד' רבינו דוד ק' שטייט
ב' חתונה ד' רבינו דוד ק' שטייט

עוד ישמע בערי יהודה
ובחוצות ירושלים

קול ששון וקול שמחה
קול חתן וקול כלה

ימלא פינו תהלה להזכיר חסדי המקום, ולהודות לשמו הגדול עזו בשחקים, אהללה ה' בחיי אדמתי לאלקי בערי
צור נורה לך הגואלינו מכל מצוקים, לשמך נאה לומר כולו מחמדים וחכו מחמדים, מה אדיר שמך בכל הארץ
אסדך אנא זכור לשישונת העמקים, טלאך תשביע להם חוקים, תכון תפלתו כשמן המנחה לרוח על המזבח
קבל ניב שפתינו כאיל תערוג על אפיקים, פתח לנו שערי ישיעה שיבואו בו צדיקים, פתחו לי שערי צדק
אספר קהל עדותינו הקרובים והרחוקים, לך עם הנאספים שמימיהם אנו שותים ובלבתינו נחזקים, ותחסה בעילא דמחמנחא
ישמח משה בהגלות כבוד שמים ושכינה מעפר חקים, ורצה עתידתנו כלילות בארץ מרחקים, ברוכים הבאים תאמנה עצמותי
יברכנו בברכת הורו שדבריהם חיים משען ומבטח לצדיקים, בצפיתנו צפיתנו פרי עצי חיים וזע בך ה' מווקים, לרבוזי ורחלתי
זעקך חושע בשפע רב טוב לצעדיקם, בעבור אהובי העומדים ומפלאים אעם מפסיקים, היה לנו לצור מעז
יבא לפניך תפלתנו ממעמקים, נפלאות מתורתך גל עינינו ללמוד ולהבין תורותי וחוקים, שבת בבית ה' כל ימי חיי
קולי שמע ורחם מצוקים, חדש ימינו מאפילה לאורה בקרונות ידך, וחלילות כוהני מכהימים, ותרוםמנה קרנות צדיק
רחמנא אירכר לן ברכה משה כפני חמה נוגה מפיקים, וכראוי מווקים, דודי יופיע ריבוא אלינו לשלוח ידו מתחור
יצוה צור חסדו בבני ומוזני חיים ארוכים ומתוקים, לאמר לרבך מצא טוב וא' יתן לכל בו דבקים, ויקרא בהם שם אבותי
זכור אבות לבנים ושובה שבתנו כאפיקים, מלא משאלות עם מבקשך וקומה עזרתה לגאונים וגאונים, וימלא שחוק פינו אף
ליירושלים עירך תשוב ותשיע מלך אסיר בויקים, בגלל אבות לגאול רצוצים מארקים, וכשבת עמו יגל יעקב ישמח ישראל

ובכן אתכבד בזה להזמין את כל אנשי אהובי וידידי ליום כלולת נכדי היקר ה'ה

החתן תמים למעלות חר"ב

הרב יצחק אייזיק שליט"א

בן בני היקר הרב הגה"צ שלשלת היוחסין

מוה"ר יואל שליט"א

רב דביהמ"ד בית ברוך פק"ק קרית יואל יע"א

עב"ג הכלה הבתולה המהוללה

מרת רייזל תחי

בת מחור' הרב הגה"צ שלשלת היוחסין

מוה"ר ישראל אברהם אלטר טוב שליט"א

רב דקהל תולדות נפתלי קאלוב בארא פארק יע"א

אשר תחי' בעזהשי"ת למול טוב בשעה טובה ומוצלחת

ביום ד' לסדר יברך את הנערים (ויחי)

י"א לחודש טבת שנת תשפ"ו לפ"ק

בבית המדרש הגדול פק"ק קרית יואל יע"א

12 גארפילד רד.

קבלת פנים בשעה 5:30 והחופה בשעה 6:30

ובכן אחיי וידידי רבנן ותלמידיהון קרואי שושנים, אליכם אקרא נערים עם זקנים,
אספו חיים רעים נאמנים, בשמחה נכדי מגזע שרפי העליונים, טללי ברכות יושפע ממוענים,
זכות אבות יזכר לבנים, במהרה נשמע קול מבשר ישועת אמונים, ונעלה לציון ברננים,
והנני בזה דר"ש המוכה לקראת פנים ומעתיר בעד שלומכם וטוב הצלחתכם כה"י

המצפה לישועה ולהרמת קרן ישראל במהרה

חק' אתרן טייטלבוים

אבר"ק סאטמאר יע"א

סמחת בית ב' כ' ס' ימי תורה שליט"א

קול רנה
וששועה
בארץ
צדיקים

מחמנחא

שישו ושמחו בשמחת רבינו

שבת בבית י"א
כל ימי חיי לחיות
בנאמס ה'!

סדר מוני שחרית

כל הזמנים הם לברכות - הודו עשרה מינוט אל"כ

[illegible]

מנין במתינות בשעה 8:45 בחדר דוד
מנין סול"ת בשעה 9:26 בחדר מרדכי

מנין סו'ל'ת בשעה 9:26 בחדר מרדכי

[illegible]

אִרְיָנְגֶר עֵכֶט ד' גאַנצע סדר הקרבנות,
וּפִיטֹם הַקְטֹוֹרֶת, כַּמְבֹּאֵר בְּזוֹהַר הַק'

[illegible]

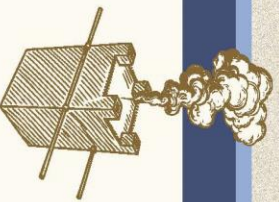
(כ"ק מרדכי רבינו הגה"ק של יט"א ל"ל שב"ק באצטרא קדישא מירון)

אגרינגע סגולה.

נאָר 5 מינוט צוויי מאָל אַ טאָג.

ס'קאסט נישט קיין געלט.

אַרײַנגעדורקט אין יעדע סיזור.

וכולם מקבלים עליהם תפלה על
הסדר-און שפיץ פון סגורלת הקטורת
לכבוד ה' תנאז ה' אזל י' רש"י

לחם חם

במסגרת פרויקט "המחשבה העברית"

המחשבה העברית

הוצאת מוסד הרב קוק

המחשבה העברית